Title रामार्चन चन्द्रिका

Author आनन्दवनः मुकुन्दवन शिष्यः

Extent ८९ पत्राणि Age सं. १९२९

Subject तन्त्रम्

श्यामार्चनचन्द्रिका

४७५०

सं. १९२९ आश्विन व्र: ३१
रामार्चनचंद्रकापत्रे ६९ श्लोका २३००
बीरुलखरिसदृष्ये

प्रतिबला ११

अंका: ४७४०

चं॰
१

ॐस्वस्तिश्रीगणेशायनमः श्रीगुरवेनमः श्रीरामचंद्रायनमः तंतुंसंहृत्तिवारिधिंत्रिजगतांनेतारमयस्यप्रभोर्येनैवेदंसक
लंविभातिसततंजातंस्थितंसंहृतं यस्मिन्नेतिनिगमाभवंतिनमनोमानस्यधारास्मतेतंवंदेसहजप्रकाशममलंश्रीराम
चंद्रंपरं १ विश्वव्यापितनोःशुभास्तुपतेर्मूर्तेर्वमूर्तिस्तयोर्वाक्यार्थश्रुतिवाथनेकचतुरशांत्यादिशीलःकविः
सूक्तानांप्यतिवारणैकतरणिर्विज्ञानचिंतामणिर्नित्यानंदपदैकधुर्विजयतेश्रीमन्मुकुंदोयतिः २ वेदांतवा
क्यार्थतरिर्विराजतेयस्मिन्जनःकामयदाद्योनीह तथाप्यदानंदपदंप्रपेदिरेवंदेमुकुंदाख्यवतंगुरुंपरं ३ ए
वंचोजरतापनीयमीथिलंकल्पवरंमारुतेर्ब्रह्मागस्तिवशिष्टवामपज्ञःकल्पास्तथासंहिताः शास्त्राण्येवमयम
हाकवलयेनालोड्यसीतादिकंश्रीरामार्चनचंद्रिकाकलिमलप्रध्वंसिकाप्रोच्यते ४ तत्रदुर्युगतेनानावाक्यैर
वनकल्पितैः सौकर्यार्थक्रमःसम्यक्संक्षेपेणप्रतन्यते ५ उच्यतेप्रथमंतत्रलक्षणंगुरुशिष्ययोः शांतोदांतःकुली
नश्चविनीतःशुद्धवेषवान् ६ सदाचारःसुप्रतिष्ठःशुचिर्दक्षःसुबुद्धिमान् आश्रमीध्याननिष्ठश्चमंत्रतंत्रविचक्षणः
निग्रहानुग्रहेशक्तोगुरुरित्यभिधीयते ७ इतिगुरुलक्षणं शांतोविनीतःशुद्धात्माश्रद्धावान्धारणाक्षमः समर्थ
श्चकुलीनश्चप्राज्ञःसच्चरितोयतिः ८ एवमादिगुणैर्युक्तःशिष्योभवतिनान्यथा गुरुताशिष्यतावापितयोर्वत्स
रवासतः तथाचोक्तंसारसंग्रहे सद्गुरुःसाश्रितंशिष्यंवर्षमेकंपरीक्षयेत् इतितत्रैवराजन्यमान्यजोदोषःपत्नीपापानि

रामः
१

भर्त्तरि तथा शिष्यार्जितं पापं गुरुं प्राप्नोति निश्चितमिति देव्यागमे शिववाक्यं गुरुरप्यासनं यानं पादुकोपानत्पी
ठकं पादोदकं तथा छायां लंघयेन्न कदाचनेति तथा तत्रैव गुरोरग्रे पृथक्पूजामौद्धत्यं च परित्यजेत् दीक्षां व्या
ख्यां प्रभुत्वादि गुरोरग्रे विवर्जयेत् इति शिष्यलक्षणं दीक्षां विनोपदेशस्य दुष्टत्वात्प्रथमं तत्सा पापत्वं यदि व्य
भावे साधकस्य करोत्यतः तत्रापि सिद्धसाध्यादिभेदैः संशोध्य प्रयुक्तं ईदृग्गिरुद्धवनवेतत्प्रोभवादित्तरतल्लहषो
उशवतदेशभौतिकेषु पातालपवदशवह्निहिमांशुकोष्ठवर्णाल्लिखेल्लिपिभवान्क्रमशः स्वधीमान्जन्मा
र्णादक्षरतो वीक्ष्य तत्र मन्त्राद्यमात्रं वर्णाभिकोष्ठकस्त्वक इति कोष्ठचतुष्टये पुनः कोष्ठककोष्ठेषु सर्वतो जं
न्मभावताम् सिद्धसाध्यसुसिद्धारिक्रमात्तेयं विवर्णोः सिद्धः सिध्यति कालेन
साध्यस्तु जपहोमतः सुसिद्धो ग्रहमात्रेण अरिर्मूलनिकृन्तनः सिद्धाणीबांधवाः
प्रोक्ताः साध्यास्ते सेवकाः स्मृताः सुसिद्धाः पोषकास्ते याशत्रवो घातकाः स्मृताः
जपेन बंधुः सिद्धः स्यात्सेवको धिक सेवया पुष्णाति पोषको भीष्टं घातको नाशयेत्
ध्रुवं सिद्धसिद्धो यथोक्तेन तद्द्विगुणात् सिद्धसाध्यकः सिद्धसुसिद्धोर्धजपात् सिद्धारि
र्हन्ति बांधवान् साध्यसिद्धो द्विगुणकः साध्यसाध्यो निरर्थकः तत्सिद्धस्त्रिगु।

अ क घ ह	उ ऊ प	आ ख ट न	ऋ च फ
औ ड व	ऌ फ म	ओ ड श	ल त्र य
ई य न	ट ज भ	इ पा च	ऋ छ व
अ त्र श	ऐ ठ ल	उ ग ख	ए ढ न

वं.

एतान्साध्यारिहंतिगोत्रजात् सुसिद्धसिद्धंजपात्साध्योद्धिगुणाधिकात् तत्सुसिद्धोग्रहादेवसुसिद्धारिःस्वगोत्रहा ३
श्रीरिसिद्धःसुतान्हन्यादरिसाध्यस्तुकन्यकाः तत्सुसिद्धस्तुपत्नीयस्तदरिर्हंतिसाधकं मातापितृकृतंतामंत्राप्यभि ५
२ जनेस्तथा विशेषतस्यवैवर्णान्स्वरवर्णविभेदतः तथैवमंत्रवीजानिततःशोधनमारभेत् विंदुर्द्विविंदुकोपध्मा
नीयजिह्वामूलसंभवः संहतोच्चारणाख्यान्नमधिकाद्दरमेवच अथथंशान्तरंलदौत्यत्काखंउचतुष्टयं मस्त्लल्
पंतेखगःमंत्रान्तरैःसहैकैकं नामवर्णंविशोधयेत् वंजनैर्व्यंजनान्येवस्वरैःस्वाईस्वरास्तथा मा मा तंसंशो घ = घ =
ध्यद्वितीयेनद्वितीयकं मंत्रेवाप्यथवानाम्निवर्णास्युर्विषमायदा तदामंत्रेसमासंपसममंयावत्प्रयोजयेत्
आद्यंतयोःसिद्धवर्णौमंत्रेयस्मिन्स्थितावते अचिरेणैवकालेनसंभवेत्सर्वसिद्धिदः साध्यातादिगतोयस्तुअति
कृच्छ्रेणसिध्यति आदावंतेसुसिद्धस्तुसर्वकामविभूतिदः आदावंतेरिपुर्यस्यभवेत्याज्यःसमंत्रकःस्यात्तत्रय
गतारियोमंत्रोमत्स्नममोमतः शत्रुर्भवतियदादौमध्येसिद्धस्तदंतिकेसाध्यःकष्टेनकार्यसिद्धिस्तस्यफलंस्व
ल्पमेवभवेत् अंतेयदिभवतिरिपुःप्रथमेमध्येवभवतिसाध्ययुगं कार्यविलंवितंस्यात्प्राणस्यति सर्वमेवात्तिके
सिद्धंसुसिद्धमथवारिपूणांतरितपरीत्तयेद्यत्नात् वक्तायसंशजलितंमंत्रंवर्जयेन्मतिमान् नृसिंहार्कवराहाणांप्रासाद
प्रणवस्यच सपिंडाक्षरमंत्राणांसिद्धादीन्नैवशोधयेत् स्वप्नेलब्धेस्त्रियादत्तेमालामंत्रेत्रिवीजके वैदिकेषुचसर्वेषुसि २

डारिनैवशोधयेत् इतिसिद्धसाध्यादिशुद्धः सकलात्मकुलेभेदं वत्यामोमंत्रिणामथ उऊऋॠगजडद्वलक्षषा।
र्थिवाः नङटक्षौघचकस्थभवशाबाहणाः इंपखिठढथफरदाः आग्नेयाः अआपकचटतपाःयस्वामारुताः
ऌॡस्रंह नणनमसहानाभसाः साधकस्यादरेर्णवमंत्रस्यापितदत्तरं यद्येकभूतदेवत्यंजानीयात्स्वकुलेहितं
भौमस्यवारुणंमित्रमाग्नेयस्यापिमारुतं मारुतंपार्थिवाप्यानांशत्रुमेयस्यवालसं नाभसंसर्वमित्रस्यादि
रुद्धनैवमेलयेत् इतिस्वकुलाकुलचक्रं वालादिभेदोप्यपरोमंत्राणामभिधीयते आरभ्यैकादरंमंत्रंवालाआविंश
शादरात् ततआविंशतेर्यावत्प्रौढास्ततोन्यस्थविरामताः स्वाहांताःस्त्रीस्वरूपाःस्युर्नमोंताश्चनपुंसकाः हुंफडंता
स्तुयेमंत्राः पुमांसस्तेप्रकीर्तिताः वालास्तेविविधामंत्रावशशांत्यभिचारके इतिवालादिभेदाः राशिमेलन
माख्यास्यतत्रस्थितिमध्यतः अआइईमेषः उऊऋॠवृषः ऌॡमिथुनः एऐकर्कटः ओऔसिंहः अंअः शषस
हलक्षाकन्याः कवर्गस्तुलः चवर्गोवृश्चिकः टवर्गोधनुः तवर्गोमकरः पवर्गःकुंभः याद्येमीनः साध्या
ख्यातरराश्यंतंगणनास्याथकादरात् एकपंचनववांधवास्तनाडोवषड्दशमास्तुसेवकाः वह्निरुद्रमनपस्तुपो
षकाद्वादशाष्टचतरस्तुघातकाः इतिराशिमेलनं अआश्विनीदेवगणाः इभरणीमनुष्यगणाः ईउऊकृति
काराक्षसगणाः ऋॠऌॡरोहिणीमनुष्यगणाः एमृगशीर्षोदेवगणाः ऐआर्द्रामनुष्यगणाः ओऔपुनर्वसुरेव

चं· गणाः कः पुष्योदेवगणः स्वगाश्लेषाराक्षसः गंच्छ मघाराक्षसः चपूर्वामनुष्यः छजउत्तरामनुष्यगणः फजहस्तोदेवः टचित्रारा
क्षसः उस्वातीदेवः ख्णाविशाखाराक्षसः नथदअनुराधादेवः धजेष्ठाराक्षसः नपफमूलेराक्षसः वपूर्वाषाढामनुष्यः भ
२ उत्तराषाढामनुष्यः मश्रवणोदेवः यरधनिष्ठाराक्षसः लशतभिषराक्षसः वशपूर्वाभाद्रपदामर्त्यः षसहउत्तराभाद्र
पदामनुष्यः क्षअः रेवतीदेवः श्रादित्यैपतगणयेसाधकाख्योदाराक्षथीः जन्मसंपद्विपत्क्षेमप्रत्य[illegible]साधकोव
धः मैत्रं परममैत्रं च जन्मादीनि पुनः पुनः विपद्वधः प्रत्यहरः परित्याज्या मनीषिभिः इति नक्षत्रप्रकारः स्वप्नप्रबोधकालो
यं मंत्राणामभिधीयते अग्नीषोमात्मकामंत्रा विज्ञेयाः क्रूरसौम्ययोः कर्मणोर्वह्निनान्त्यवियत्प्रायाः समीरिताः आ
घ= ग्नेयामनवः सौम्याभूयिष्ठे[illegible]सृतान्तराः आग्नेयाः संप्रबुध्यन्ते प्राणे चरति दक्षिणे प्राणेन्यस्मिन्स्थिते प्राणे सौम्या बोधं प्र
यान्ति च नाडीद्वयं गते प्राणे सर्वे बोधं प्रयान्ति च प्रयच्छन्ति फलं सर्वे प्रबुद्धा मंत्रिणां सदा यद्वा प्राणमान समायोगा
च्छिवशक्तोस्तु मेलने प्रबोधकालो विज्ञेयः स्वापकालस्ततः परः इति स्वप्नप्रबोधकालः संपुटीकृत्य मंत्रेण शान्ता
नाद्यान्तविंदुकान् पुनश्च सविसर्गान्तान्वकारं केवलं पठेत् एवं यन्नायदिदृष्टश्चेत्संप्रबुद्धः शीघ्रसिद्धिदः अथर्वणी यत
पुष्टिश्च कर्मणे सिद्धिदायिनी इन्द्रदैवतर्क्षविपंचदशाङ्गवेदवह्न्यायुधाष्टनवभिर्गणिताश्च साध्यान् दिग्भूमिरिष्ट
तिगजाग्निमनीषवेदे दृष्टिभिश्च गुणितान्तथ साधकार्णान् नामाक्षरादकटवाहतवह्निशेषं तेनोत्तमाधमयोर २

प:क=

यिशेषवशरणंयुतंस्यात् अस्यार्थः इंद्राद्यैःकैः साध्यार्णान्स्वरव्यंजनरूपेण पृथक्कृतान्यशीणितान्कृत्वा तथासाधकनामात्
राण्यपिवेदगादिभिरंकैर्गणयेत् नामाक्षलादिति स्वरव्यंजनसमुदायात् अकठवादिनिवर्गचतुष्टयभिन्ना
न् अकारादिः अः अंतोऽअइउऋऌएऐओऔअंअः एतद्रूपश्चवर्गः कादिटांतः कवर्गः वादिहांतोववर्गः एतेष
केदृशोका दशाद्यराश्रितारोवर्गाः अस्मात् अकठवादष्टभिर्भागेहृते सति उभयोः साध्यसाधकवर्गयोः शेष
स्याधिकरूपस्मरणादेयमितिशेषः यत्रवर्णानामंत्रेदद्यात् मंत्रश्चैद्धरणीभवतितदामंत्रशुभदायकः यत्नीचे
त्रमंत्रेऽयद्यधिकांकः स्यात्तन्मंत्रंतज्जपेत्सुधीः समेऽपिचजपेन्मंत्रंतज्जपेत्तुधनाधिके मृत्येमृत्युंविजानीयात् स्मा
शून्यंविवर्जयेत् राशीनांशुद्धताज्ञेयायथैकेकक्रमतीतिव्ययं स्वराशेर्मंत्रराशिपर्यंतंगणनीयंविचक्षणैः लग्नोधनंभ्रा
तृबंधुपुत्रशत्रुकलत्रकाः मरणंधर्मकामार्थव्ययाद्वादशराशयः इतिराशिशुद्धिः इतिऋणधनशोधनप्रकारः
समाप्तः अन्येपिमंत्रदोषायेतेयान्त्यन्तरादुष्टेः लिख्यंतेमंत्रसंस्कारा दश
दातिलकादशः जननंजीवनंपश्चात्ताडनंबोधनंतथा अथाभिषेकोविम
लीकरणमाप्यायनंपुनः तर्पणंदीपनंगुप्तिर्दशैतामंत्रसंस्क्रियाः मंत्राणांमा
तृकामध्यादुद्धारोजननंस्मृतं प्रणवांतरितान्कृत्वामंत्रवर्णान्जपेत्सुधीः एत

१४	२२	२	१२	१५	६	४	३	८	८	९
अ	इ	उ	ऋ	ऌ	ए	ऐ	ओ	औ	अं	अः
क	ख	ग	घ	ङ	च	छ	ज	झ	ञ	ट
ठ	ड	ढ	ण	त	थ	द	ध	न	प	फ
ब	भ	म	य	र	ल	व	श	ष	स	ह
९	१	७	४	८	३	७	५	४	६	३

चं. ज्जीवतमित्याहुर्मंत्रतंत्रविशारदाः मंत्रवर्णान्समालिख्य ताड्येच्चंदनांभसा प्रत्येकं वायुना मंत्री ताडनं तदुदाहृतं ३ वि
लिख्य मंत्रं तन्मंत्री प्रसूनैः करवीरजैः तन्मंत्राक्षरसंख्यातैर्हन्याद्बीजेन तेन बोधनं ४ स्वतंत्रोक्तविधानेन मंत्रं मंत्राणि संख्यया
५ अश्वत्थपल्लवैर्मंत्रमभिषिंचेद्विशुद्धये ५ संचिंत्य मनसा मंत्रं ज्योतिर्मंत्रेण निर्दहेत् तारं व्योमाग्निमनुयुग्दंडी ज्योतिर्मंत्र
मतः कुशोदकेन जप्तेन प्रत्यर्णं प्रोक्षणं मतो। मंत्रेण मलत्रयं मंत्री विमलीकरणं विदं ६ तारं व्योमाग्निमनुयुग्दंडी ज्यो।
तिर्मंत्रमतः कुशोदकेन जप्तेन प्रत्यर्णं प्रोक्षणं मतः ७ तेन मंत्रेण विधिवदेतदाप्यायनं स्मृतं मंत्रेण वारिणा मंत्रे
तर्पणं तर्पणं स्मृतं ८ तारमायारमायोगो मंत्रो दीपनमुच्यते जप्यमानस्य मंत्रस्य गोपनं त्वप्रकाशनं ९ इति मंत्रसं
स्काराः मंत्रोद्धारमथाख्यास्ये मंत्राणां राघवस्य तु ब्रह्माकल्पादिषु प्रोक्तं साधकानां समीहितं वह्निस्थं शयनं विष्णो
रर्द्धचंद्रविभूषितं एकाक्षरो मनुः प्रोक्तो मंत्रराजः सुरद्रुमः ब्रह्मा मुनिः स्याद्गायत्री छंदो रामस्तु देवता दीर्घाढ्येंदुयुजां
गानि कुर्याद्धृत्वात्मनो मनोः सरयूतीरमंदारवेदिकापंकजासने श्यामं वीरासनासीनं ज्ञानमुद्रोपशोभितं वामोरु
न्यस्ततद्धस्तं सीतालक्ष्मणसेवितं अवेक्षमाणमात्मानमात्मन्यमिततेजसं चिंतयन्परमात्मानं भानुलक्षं जपेन्म
नुं वह्निर्नारायणो नाड्योजाद्यर्थः केवलोपि वा द्व्यक्षरो मंत्रराजोयं भुक्तिमुक्तिफलप्रदः एकाक्षरोक्तध्यानादिस्या
द्यन्नष्टकं तारमायारमानंगवाक्वबीजैस्तु षड्विधः त्र्यक्षरो मंत्रराजः स्यात्सर्वाभीष्टफलप्रदः द्व्यक्षरं चंद्रभद्रां ५

नोह्विवियश्चतुरक्षरः ऋष्यादिपूर्ववद्ज्ञेयमेतेषांतु विचक्षणैः सप्ततिंशोर्द्धमोवाथ हृत्पंचार्णोमनुःस्मृतः विश्वामित्रोमु
निःप्रोक्तःपंक्तिःछंदोस्यदेवता रामभद्रोवीजशक्तिप्रथमार्णनतीक्रमात भ्रूमध्यहृदिनाभ्यंघ्रौपादयोर्विन्य
सेन्मनु षडंगंपूर्ववद्यद्वापंचार्णैमनुनात्मकं मध्येवतेकल्पतरोर्मूलेपुष्पलतासने लक्ष्मणेनप्रगुणेनमत्स्याः
क्षेणेनसायकंश्रवेत्यमाणंजानक्याहृतवंजनमीश्वरं जटाभारलसच्छीर्षंश्यामंमुनीगणावृतं लक्ष्मणे
ष्म नधृतछत्रमथवाप्युकोपरिदशाममथनंप्रागवत्ससुग्रीवविभीषणं विजयार्थीविशेषेणवर्णलक्षंजपेन्मनुं स
कामशक्तिवाक्लक्ष्मीताराद्यपंचवर्णकः षडक्षरः षड्विधः स्याच्चतुर्वर्गफलप्रदः पंचाशन्मातृकामंत्रवर्णप्र
त्येकपूर्वकः लक्ष्मीवाग्मन्मथादिश्चताराद्िःस्यादनेकधाः श्रीमायामन्मथैकैकबीजाद्यंतगतोमनुः चतुर्वर्ण
स्यएवस्यात्षड्वर्णोवांछितप्रदः स्वाहांतोहुंफडंतोवानत्यंतोवाभवेदयं ब्रह्मासंमोहनःशक्तिर्दक्षिणामूर्तिदेवक
ऋगाक्षिश्रीशिवःप्रोक्तामुनयोनुक्रमादिमे छंदोगायत्र्यसंतेच श्रीरामश्चैवदेवता अथवाकामबीजादेर्विश्वामित्रो
मुनिर्मनोः छंदोदेव्यादिगायत्रीरामभद्रोस्यदेवतावीजशक्तियथापूर्वंषड्वर्णान्विन्यसेततः ब्रह्मरंध्रेभ्रुवोर्मध्येहृन्ना
भ्यंघ्रुपादयोः वीजैःषड्दीर्घयुक्तैर्वामंत्राणैर्वाषडंगकं ध्यायेकल्पतरोर्मूलेसुवर्णमयमंडपे पुष्पकाख्यावि
मानांतःसिंहासनपरिच्छदे पद्मेचतुर्दलेदेवमिंद्रनीलमणिप्रभं वीरासनसमासीनंव्याख्यामुद्रोपशोभितं वा

वं. मोरुत्पलतद्भुजं सीतालक्ष्मणसेवितं सर्वाभरणसंपन्नमतुलं तं जपेन्मंत्रं षडक्षरादिमंत्राणां जपाभवाहरिंस्मरेत
रामश्चंद्रभद्रांतोडेन्तोनतिद्विधा नारादिसहितः सोपिमंत्रस्त्वष्टाक्षरः स्मृतः तारायंतगतः सोपितवार्णः स्याद्नेक
५ धातारामश्चतुर्थ्यंतः क्रोधास्त्रंवह्नितल्पगा षडार्णोयपरोमंत्रः ऋष्यादिःस्यात्षडर्णवत सप्तार्णवीजंवदेन्मायोहृद्रा
मायुप्रतश्चांतो शिवोमा राममंत्रोयं वसुवर्णस्तु वसुप्रदः ऋषिःसदाशिवःप्रोक्तोगायत्रंछंदउच्यते शिवोमारा
मचंद्रोत्रदेवतापरिकीर्तिता दीर्घयामाययांगानि ताराद्यंवार्णयुक्तया रामंत्रिनेत्रंसोमार्द्धधारिणंशूलिनं
वरं भस्मोद्धूलितसर्वांगंकपर्दिनमुपास्महे रामाभिरामांसौंदर्यसीमांसोमावतंसिनीं पाशांकुशधनुर्बाणा।
धरांसीतांत्रिलोचनांध्यायेन्नेवंवर्णलक्षंजपेत्रिमधुराक्तैः बिल्वपत्रैःफलैःपुष्पैस्तिलैर्वापंकजैर्हुनेत् स
यमायांतिनिश्चयमस्यस्तेरामिताः जानकीवल्लभंडेंतंवह्निजायाक्रमादिकं दशाक्षरोयंमंत्रःस्याद्वशिष्ठःस्या
दृषिःस्वराट् छंदस्तद्देवतारामःसीतापाणिपरिग्रहः आद्योबीजंद्विठःशक्तिःकामेनांगक्रियामताशिरो
ललाटभ्रूमध्येतालुकंठेषुहृदयेपि नाभ्यूरुजानुपादेषुदशार्णान्विन्यसेन्मनोः अयोध्यानगरेरत्नचित्रेसौव
र्णमंडपेमंदारपुष्पैराबद्धवितानेतोरणांचिते सिंहासनसमारूढंपुष्पकोपरिराघवं रक्षोभिर्हरिभिर्देवैर्दि
व्ययानगतैःशुभैः संस्तूयमानंमुनिभिःप्रह्वैश्चपरिसेवितं सीतालंकृतवामांगंलक्ष्मणेनोपशोभितंश्यामं ५

७=

प्रसन्नवदनं सर्वाभरणभूषितं ध्यायेन्नेवं जपेन्मंत्रं वर्णलक्षं विचक्षणः रामङे·तं थवन्नुघ्यागियेङे·तं स्पाहाद्विसुंदरी
दशाक्षरोयंमंत्रः स्यान्मुनिर्ब्रह्माविराट् स्मृतं छंदस्तु देवता प्रोक्ता रामो राक्षसमर्दनः आद्यो बीजं द्विठः शक्तिस्तेने
वांगानि पूर्ववत् वर्णन्यासं तथा ध्यानं तथा पोरश्चरणिकं विधिं दशाक्षरोक्तवत्कुर्याच्चापवाणधरं स्मरेत् ओं हृङ्गग
वते रामचंद्रभद्राच डेस्य तो अर्कार्णो ह्रिविधोप्यस्मन्त्र ऋषिध्यानादि पूर्ववत् श्रीं पूर्वं जयमध्यस्थं तद्द्वियां राम नामव
त्रयोदशार्णो ऋष्यादि पूर्ववत् सर्वकामदः पदत्रयै द्विराहृत्तैरंगं ध्यानं दशार्णवत् सतारं हृङ्गवते रामङे·नमहात्मनः
पुरुषाय पदं पश्चान्नदंतोष्टादशाक्षरः विश्वामित्रोमुनिः छंदो गायत्रं देवता मनोः दशास्यदर्पदलनो रामभद्रः समी।
रितः तारं बीजं नतिः शक्तिः षडंगं कल्पयेत्ततः मूलमंत्रं कोशलेंद्र मध्यसंस्थमनंतरं रावणांतकवामानं सर्वलो
कहितेतथा स्वाङ्कप्रसन्नवदनं ध्यात्वा ध्यानं समाचरेत् नंदिग्रामस्थापवने भरतायतकौतुके रम्ये सुगंधिपुष्पाढ्ये
ईदसवैडेस्वमंडिते तिःशाणभेरीपटहशंखतूर्यादिनिःस्वनैः प्रहृतनृत्यपरितो जयमंगलभाषिते पटीरहुसृणै
र्षीरकर्पूरागरुगंधिते नानाकुसुमसौरभ्यवाहिगंधवहांचिते देवगंधर्वनारीभिर्गायत्रीभिरलंकृते सिंहा
सनसमारूढं पुष्पकोपरि राघवं सौमित्रसीतासहितं जयशब्दकटशोभितं चापवाणधरं श्यामं ससुग्रीवविभीष
णं हत्वा रावणमायान्तं कृतत्रैलोक्यरक्षणं रामभद्रं हृदि ध्यायन्दशलक्षं जपेन्मनुं रामभद्रमहेष्वर्व साग्निचयततः

चं. परं वीरं नरोत्तमपदं दशास्यांतकमीतत नतोरत्नवतोदेहिपश्चादापयेमप्रियं द्वात्रिंशदक्षरोमंत्रो विश्वामित्रोमुनिर्मतोः
६ छंदोनुष्टुपदेवताचराममद्रप्रकीर्तिताः चतुष्करणावेदांघ्रिवर्णैस्तेरंगकल्पना मूर्द्धिभालेदृशोश्रोत्रेगंडयुग्मेसनासि
के श्वास्यदोसंधियुगलेस्तनहृन्नाभिमंडले कट्यांमेढेपायुपादसंधिष्वर्णान्न्यसेन्मनोः पूर्वोक्तध्यानमंत्रोपि
6 त्रिलक्षंनिषर्नजपेत् पीतंवाचिंतयेद्रामंधनातीवामतजपेत् सतावहृद्गवतेवतुर्थ्यारघुनंदनं रक्षोघ्नविशदं
तद्वन्मधुरेतिवदेत्ततः प्रसन्नवदनेकेतुवेदद्मिततेजसे बलरामोचतुर्थ्यंतोविरत्नुडेः नंततस्ततः श्रोक्तोमालाम
नुःसप्तचत्वारिंशद्भिर्वर्णैः ऋषिःपितामहःछंदोमवेदनुष्टुपदेवताः रा[illegible]भिषिक्तोरामश्चवीजशक्तियथाराषि
रस्यानननहृत्तेवभ्रूमध्येलिङ्गयोरपिषश्रोत्रयोर्घ्राणयोश्चैवगंडयोरोष्ठयोरपि दंतयोरास्यदेशेचदोःपत्सुपृष्ठके
भुव कंठेहृदिस्तनद्वंद्वेपार्श्वयोःपृष्ठदेशतः जठरेनाभ्यधिष्ठानेगुह्येवर्णान्यविन्यसेत् सप्तर्द्धसप्तदशषड्दस
दे= दैःषडंगकं ध्यानंदशा[illegible]रपोक्तंलक्षमेकंजपेन्मनुं विल्वैःफलैःप्रसूनैश्चपत्रैर्विमधुमंयुतैः मधुत्रितयुक्तो
नपायसेनाथवांवुजैः होमंदशांशतःकुर्यात्तथासर्वत्रतर्पणं सर्वेषुराममंत्रेषुमंत्रराजःषडक्षरः एकधाचद्विधा
यात्रेधाचतुर्थापंचधातथा षट्सप्तधाष्टधाचैवबहुधायंव्यवस्थितः राममंत्रस्यभेदस्तुशिवोज्ञातानितत्त्वतः
रामासीताचतुर्थ्यंतास्वाहांतोयंषडक्षरः सीतामंत्रश्चकथितःस्वतंत्रोंगपरोपिच जनकोस्यऋषिःछंदोगाय ६

त्रंदेवतामनोः सीताभगवतीप्रोक्ता श्रीबीजंशक्तिरंततो दीर्घस्वरयुतातेनषडंगानिप्रकल्पयेत् एवंजपेद्देशेस्मिंवेपीठेध्यायेद्रा
घवंसंयुतां स्वर्णाभंभुजकरैरामालोकनतत्परां वर्णलक्षंजपेन्मंत्रंमिष्टार्थंसाधयेत्ततः मंत्रराजमथाग्नेयंलक्ष्मण
स्यप्रतन्यते रेफपूर्वंसमुद्धृत्यसेंदुलक्ष्मणसंयुतं ङेंतोयंलक्ष्मणमंत्रोनमसावसमन्वितः अगस्तिःऋषिरस्यायंगा।
यत्रंछंदउच्यते लक्ष्मणोदेवताप्रोक्तालंबीजंशक्तिरस्यहि नमस्त्वौविनियोगेहि पुरुषार्थचतुष्टये दीर्घभाजास्ववी
जेनषडंगानिप्रकल्पयेत् द्विभुजंस्वर्णरुचिरतनुंपद्मभिमेक्षणं धनुर्बाणकरंरामसेवासंसक्तमानसंएवंजापिवेस्मिंवेपी
ठेसांगायवर्जिते सप्तलक्षंपुरश्चर्याततःसिद्धस्तुसाधयेत् भरतस्यैवमेवस्याच्छत्रुघ्नस्याप्ययंविधिः आद्यःस्वेनोदिताह्ये।
तेप्रथास्येनापिसंमताः आदौवाप्यंततोवापिपूजायांराघवस्यतु एतेषामपिकर्तव्याभुक्तिमुक्तिफलेप्सुभिः प्राया
न्येतत्पृथक्केनतुप्रोक्तास्वेरामपीठके लक्ष्मणस्तुसदापूज्यःप्राधान्येनैवनित्यशः यथारामस्यपूजास्यात्तथातस्यापि।
नित्यशः साफल्यंरामपूजायायदीच्छेन्नियतव्रतः तत्प्रयत्नेनकर्तव्यालक्ष्मणस्यापिविस्तरात् श्रीराममंत्रभेदास्तुवहु
वःसंतिवैमने तस्मात्थकेसदाकार्याःसौमित्रेरपिनित्यशः अष्टोत्तरशतंसहस्रंवाशतंवासुसमाहितः लक्ष्मणस्यमनुं।
जपेत्प्रोमसमुद्बुभिरंतंद्विजैः अजप्त्वालक्ष्मणमंत्रंराममंत्रान्जपंतिये तेनःजयस्यफलंनैवप्रयांतिकुशलाद्यपि श्रीरामित्रविवे
कोपिनैवकार्योभवेद्विद् योजपेल्लक्ष्मणमंत्रंनित्यमेकांतआस्थितः मुच्यते सर्वपापेभ्यःसकामानश्नुतेविलाभ

चं.

७

प्रयोगाद्येवमंत्रोयमुपदिष्टो हि शार्ङ्गिणा अर्जुनस्य पुरा सम्यग्गतेनैव जयं जयः दिशो विजित्य सकलाः सकृद्धृतैकप
वद्धि प्रीतिहिपद्धर्मराजं पैतृके राज्य उत्तमे जनप्रयातो मंत्रोयं राज्यप्राप्त्यैकसाधनं योजपेन्नियतो मंत्रं लक्षमेकं समा
हितः सोचिरान्नष्टराज्यस्वप्राप्नोत्येव नसंशयः अभिषिक्तमयोध्यायां ध्यायेद्रामममध्यधीः पंचपुत्तीमिमं जप्त्वा न
ष्टराज्यमवाप्नुयात् नागपाशविनिर्मुक्तं ध्यायन्नेकांतमाश्रितः अयुतं जपेन्मंत्रः स्मान्निगडये लदेवाद्वि श्री
जनेयसमानीतमहौषधीहृतव्यथं ध्यायंस्त्वयुतं जप्येन मुच्यत्सुज्वरेत्वरः इंद्रजित्प्राणहर्तारं ध्यायन्नेवं समा
श्रितः दुर्जवातिवेगं तं जपेदरिकुलं वहन् शूर्पणखानासाग्रछेदनोद्युक्तमानसं ध्यायन्सहस्रजाप्येन प्रहृष्टतादिका
न्नयेत् रामपादाब्जसेवार्थंकृतद्वारमथस्मरन् जपन्नयुतमेकांते महारोगान्वहून्पित्तयापस्मारकुष्ठादि
न्नाशयेत्येव नन्दनात् त्रिमासं नियताहारो जपमंत्रमदस्सकं दिने दिने विधानेन सुजयन्विजितेंद्रियः अष्टोत्तरशतै
पुष्पैर्मिविद्धैः शतपत्रकैः पायसं सर्करोपेतं नैवेद्यं विधिवन्नुतिः घनसारसमायुक्तचंदनेनावलिप्य च देवो देशेन मंत्र
ह्रस्यनित्यमेव द्विजोत्तमः कुष्ठरोगात्प्रमुच्येत दुश्चिकित्स्यादनेकशः मसोगहजा बहुविधा मंडलाविषभेदतः तेसर्वे
नाशमायांति दुश्चिकित्स्या अपित्वरात् एकांते नियताहारः षण्मासं विजितेंद्रियः जपत्वेवं विधानेन तदपरोगात्प्रमु
च्यते माषाश्यान्नैवेद्यं जप्त्वा मंत्रं समाहितः वातरोगात्प्रमुच्येत बहुतेदादपित्वरात् अभिमंत्र्य जलं नित्यं मंत्रेणानेन समाहितः ७

प

पीत्वासंध्यासुभक्त्यावैमुच्यतेसर्वरोगतः दारिद्र्यंनाशयित्वातुश्रियमाप्नोतिसुव्रतः विषादिरोगसंस्पर्शोनभवेत्तुकदाचनः यदासे
वयतिदिनंसर्वंभक्त्यासमाहितः सत्वेनशौदसंभूतान्नयेद्रोगान्सुदारुणान पित्ताभिमंत्रितजलंक्वदिरोगान्नयेद्द्रु द्र=
न देवस्यप्रतिमादानंकृत्वाभक्त्याविधानतः सर्वेभ्योपापरोगेभ्योमुच्यतेनात्रसंशयः कन्यार्थीचोमिलापा...ग्रहणं रि=
शालमातसं ध्यायेल्लक्षमंत्रंजप्त्वाहुत्वगव्याज्यैर्दशांशकं इप्सितंप्राप्नुयात्कन्यांशीघ्रमेवतपोधन दीक्षितंजसुगणसा।
णामंत्रेषुनियतःव्रतः संस्मरन्विधिवन्नित्यमासनंयममन्मथीः पूजापरः सर्वसम्पत्सहस्रंविजितेंद्रियः जपन्नित्यविल
विधानेनतेजोभवतिध्रुवं विश्वामित्रकृतंवैरंकृत्वाद्भुतपराक्रमं ध्यायन्नयुतजाप्येनभयेभ्योमुच्यतेचिरात संध्या
चोपास्यविधिवन्मूलमंत्रेणमंत्रवित् त्रिकालंनियतोभूत्वाकृतनित्यविधिःस्वयं दीक्षायुतोयथान्यायाज्जपन्नयुतंपरंःम
रं मुच्यतेसर्वपापेभ्योयातिविष्णोपरंपदं ऐहिकानन्तपदैवतिकामोयेवयेहिभं दीक्षांप्राप्यविधानेननरोविगत।
कल्मषात स्नाचारनिरतादांताब्रह्मस्त्याद्विजितेंद्रियात तदनन्तानुसारेणपरस्थार्यायथाविधि सर्वान्मुण्यपापोयाद
ग्धुनिर्मलमानसः प्रतरावतिरत्नेशायतंपदमाप्नुयात सकामोवाछितंलब्ध्वासकाभोगान्मनोहरान जातिस्मर
चिरंभूत्वायातिविष्णोःपरंपदं यथाश्रीराममंत्राणांप्रयोक्तःपापसंभवं तथोनोलक्षणमनोकिंनुयातियरांगतिं किंचि
तत्वार्थमेवस्युःकेचिदैहिकेसाधना भुक्तिमुक्तिफलंचायमेकेचित्तायतेपरं श्रीजनेयमंत्रंवदेभक्तिमुक्त्येकसा।

यं॰ धनं प्रकाशितंशंकरेणलोकानांहितमिछता:भूतप्रेतपिशाचादिडाकिनीब्रह्मराक्षसा दृष्ट्वैवप्रपलायंतेमंत्रानुष्ठानतत्परं
प्रधानंचांगभूतोयंमंत्रराजोत्यद्भुतमेः पूर्वंनमः पदंचोक्त्वाततोभगवतेपदं अंजनेयपदंङेंतमहावलपदंतथा वह्निजा
८ जायांतएवस्मान्मंत्रोहनूमतःपरं पूर्वसिद्धिकरःप्रोक्तोमंत्रश्चाष्टादशाक्षरः मालाख्योपरमंत्रोपिमारुतेसर्वसिद्धः
प्रणवंपूर्वमुच्चार्यनमोहनूमतः पदंङेंतंप्रकटसंयुक्तंपराक्रमपदंततथा तथाक्रांतपदोपेतंदिङ्मंडलमुदीरयेत् य
शोवितानधवलीकृतजगत्त्रितयेत्यथ वज्रदेहेतिचोक्त्वाततरुद्रावतारपदंततथा संवुध्यंतंपदंलंकापुरीदहनमीर
येत् उदधेर्लंघनंचापिदशग्रीवहतांतकं सीताश्वासनेतिपदंमंजनागर्भसंभवं श्रीरामलक्ष्मणानंदकारिन्कपिसै
न्यप्रकाशकसुग्रीवसाहाय्यकारणपदंपर्वतोत्पाटनंतथा वालब्रह्मचारिन्नितितथागंभीरशब्दपदंततथा सर्वग्रहविना
शनसर्वज्वरछेदनेतिच डाकिनीध्वंसनपदंततस्तारमुदीरयेत् मायाह्रांत्रयमुच्चार्यहनूमोवहिपदेततः सर्वविषहरपर
वलदोभयमेतिच सर्वकार्याणिसाधयेतिद्विरुच्चरेत् हुंफट्स्वाहेतिमंत्रोयंमालाख्यःसर्वकामधुक् ऋषिरीश्वरएव
स्यादनुष्टुप्छंदउच्यते हनूमान्देवताप्रोक्ताहंबीजंशक्तिरत्नजो कीलकंह्रांत्रयंप्रोक्तंवेश्यकंरुहहसोऽप्रतः हनूमच्छीगतं
चैवफलमात्रमुदीरितं नमोभगवतेचांजनेयायांगुष्ठयोर्न्यसेत् रुद्रमूर्त्तयेरत्पवेतर्जनीभ्यामनंतरं वायुसुतायाग्रपितथा
मध्यमाभ्यामपिस्फुटं अग्निगर्भायचतथानामिकाभ्यांप्रविन्यसेत् रामदूतायचप्रतःकनिष्ठाभ्यांविचक्षणः ब्रह्मास्त्र ८

निवारणाय चास्य मंत्रस्य समीरितः पूर्ववत्षडंगं च कृत्वा ध्यायेदनन्यधीः स्फटिकाभं स्वर्णकांतिं द्विभुजं च कृतांजलिं कुंडल
द्वयसंशोभिमुखांभोजं महद्धर्षदः अयुतं तु पुरश्चर्या रामस्यापि शिवस्य च पूजां तु वै लवेपीठे शैवे वा विदधीत वै आहुति
भिर्विना नित्यं तत्काशी विजितेंद्रियः तद्रोगनिवृत्यर्थं महोत्तरशतं सुते जप्त्वा त्रिदिनमेकांते तेभ्यो मुच्येत तत्क्षणात्
तद्दस्मृत ग्रहशांत्यर्थं शतमहोत्तरं पुनः दिनत्रयमथो जप्त्वा भूतात्तो मुच्येत भयात् भूतप्रेतपिशाचादिशांतये होत्तरं
शतं जप्त्वैव तद्भयान्मुक्तो भवेदेव न संशयः महारोगादिशांत्यर्थं महोत्तरसहस्रकं जप्त्वा तस्मात्प्रमुच्येत निश्चितं
नियताशनः जयाभिकांक्षिणां राज्ञामस्मादन्यन्न विद्यते ध्यायेद्रात्रौ सहस्रं तारमयुतं नियताशनः जपन्नियतमांश्चैव
जयेद्दुर्जयमप्यरिं संधानाय तु सुग्रीवसंधातारं स्मरन्नपि अयुतेनैव बलिना संधिमाप्नोत्यसंशयः लंकायादाह
कं ध्यायन् जपन्नयुतं मंत्रमा शत्रुराष्ट्रं दहेद्देव दुर्ग्राह्याब्धिमपि चानघ जयार्थी विप्रसंधानामस्मादन्यान्न विद्यते यस्तु
गेहे हनूमंतं सर्वदेव प्रपूजयेत् नवेदं तस्य मंत्रेण तस्य लक्ष्मीर्न चंचला दीर्घमायुर्लभेद्देव सर्वत्रैव विजयी भवेत्
मायादिभूतसंदोहभद्रदेशे नैव जायते शत्रवः सर्वदा मित्रभावेनैवासते सदा शैवानां वैष्णवानां च षट्कर्मा त्रप्रद
र्शितं नान्यत्साधनमस्त्येव मंत्रादस्माद्धनूमतः चोरव्याघ्रादिभीतानामयमेव परायणं परराजराज्यानां यथावि
ज्ञातं परैः पुनः सत्वाहमाज्ञायुद्धे पुरुहानोपरमेनिकैः यात्राकाले हनूमंतं स्मरन् यस्तु गृहान्निर्गच्छति

चं.
९

मेवेमेनद्दृष्टार्थमभिगच्छति स्वापकालेस्मरन्नित्यंचोरभूतादिकान्जयेत् यद्वयवामदेवाख्येहनूमत्पदंततः फलंति
फलितपदंयथोक्तियथेतिच शुध्याधहृद्द्वादेतिसद्यः प्रत्ययकारकः चतुर्विंशात्यकरकोमंत्रोयंश्रीहरेणगदितः वागस्त्रि
दलंचैलमष्टपत्रगणितंशुभे वशंजमकलंस्थाप्यकमास्तीहोदरोपरि सप्तधारणापलाशेवै वटपर्णेहिपूर्नापयेत् मं
त्रेणानेनाभिमंत्र्यसप्तवारंतथापुनः तत्राभिमंत्रयेद्देवंसप्तभिस्तोविचक्षणः स्फोटकादाराड्वेत्तीहालक्ष्मीभूतानसंशयः
कर्पूरागुरुहृद्गंधेनपूजाकारेपटेलिखेत् कोकिलादस्यलेखन्याहृपद्वहनूमतामन्त्र उद्धृत्याष्टदशार्णोमंत्रमध्येभिधा
मरेः मूर्ध्निवह्निनतोतेवत्रैलोक्यंजयतिध्रुवं यद्धोमतांजयेच्छायांमंत्रयासमालिखेत् चंद्रसूर्यग्रहेजप्त्वामातृका
मोक्षणावधि होमयेद्दशांशेनतिलसर्षपकादिभिः युद्धकालेपताकांतांगजेवाश्वोपरिसंस्थितं दर्शयन्परसैन्य
स्यभंगोभवतिनिश्चितं मालामंत्रंजपेद्यस्तद्धनूमंतंस्मरन्रणे वज्रांगोजायतेयुद्धेहनूमत्समविक्रमः अथरक्षाप्रव
क्ष्यामिसर्वसिद्धिप्रदायकां स्तंभनीसर्वसैन्यानांभूतानांचवशंकरी रोचनाकुंकुमाभ्यांचभूर्जपत्रेसुशोभने सुव
र्णमयलेखन्यायंत्रमष्टदलंलिखेत् माध्यनामचतन्मध्येमूलमंत्रंदलाष्टके मालामंत्रंचतद्बाह्ये त्रिधाक्रौंका
रवेष्टितं वेष्टयंत्रंत्रिलोहेनकटिवाहुशिरस्थितं धारयेद्यस्तुमंत्रज्ञोविघ्नस्तस्यनजायते शोकातंकलं तव्यवहारे
पराभव शांतिनाक्रमेतेतस्यवज्रदेहोपिकलः उपसर्गादिदोषांश्चविषंस्थावरजंगमं नभयंविद्यतेतस्य स्त्रीणांचा ९

मन्त्र=
घू

तीववल्लभः तस्यपीडनकुर्वंतिग्रहाश्चैवउपग्रहाः जलवह्निभयंनास्तिव्याघ्रतस्करजंतथा ज्वराःसर्वेविनश्यंतिश्चादिका
यामहाबलाः येतयादिमहारोगाश्चयेत्रप्रजसुप्रभावनः तारंहकारोरग्निशवः षष्ठीयस्वरंविदुमान प्रणवांतेोद्धारकोमूल
मंत्रउदाहृतः नारायवस्त्रकायेतिवतवइतिचोद्धरेत कपिलपिंगलप्रोक्तोऊर्द्ध्वकेशमहाबलः रक्तमुखतडिज्जिह्वाम
हारौद्रपदंततः दंष्ट्रोत्कटकस्हकस्हकरालिनेवदेत्ततः महादृढप्रहारिश्चलंकेश्वरवधायतु महासेतुवधपदंमहाशै
लप्रवाहवगगनचरएह्येहिभगवन्महापदंबलपराक्रमपदंभैरवाज्ञापयेतिचएह्येहितिमहारौद्रदीर्घपुच्छेनवे
ष्टय वैरिणंभंजयपदंह्रिंहुंफटततकः पंचविंशत्याद्यधिकः प्रोक्तोमंत्रःशतात्तरः मालामंत्रोयंज्वरादीनांरोगाणां
मंत्तकःस्मृत इतिश्रीराममंत्रोद्धारः गणेशादिचतुर्णांनरामंत्रात्वप्रतीयते सर्वेदेवास्तुवंतीतिसामान्यश्रुतिबो
दनात मंत्रराजागतासर्वमंत्राणाश्रुतिचोदिता तेयामादादनुक्तापिपरब्रह्मत्वविग्रहात तस्मान्नेयेगणेशानंसूर्यं
नैऋत्यकोणकेवायव्यंतंविकामीशामीप्रागन्यपूजयेक्रमात शशिविस्तगविशशिगमस्प्रशिविनविस्तगशग
व्यंतरेनक्तःक्रमःपंचसुवह्नितः स्वस्थानवह्निताद्देवादुःखशोकामयप्रदाः मत्वेपुष्पांजलिदत्वागणेशायर्चनं
भवेत गणेशएवसर्वस्त्रेतत्रसूर्यक्रमाद्भवेत तेषांतनेकेमंत्राहस्तेत्तयाग्रंथांतराद्बुधैः संक्षेपेणेहकथ्यंतेग्रंथ
विस्तरभीतितः तारश्रीशक्तिस्मरभूस्ववीजंगणपतिंवदेत ॐ वरवरदंसर्वजनंमेवशमानयस्वाहा

चं.
येऽग्निवल्लभां अष्टाविंशत्यक्षरोऽयं महागणपतेर्मनुः गणकोऽस्य ऋषिः छन्दो गायत्री तु देवता महागणपतिः प्रो
क्तो देवो भुवनवन्दितः षडन्तं बीजमाख्यातं शक्तिः श्रीर्मिद्वयं स्मरः सर्वाभीष्टफलप्राप्त्यै विनियोगोऽत्र कीर्तितः तारा
१० द्यादिस्वबीजेन दीर्घभाजा कल्पना बीजापूरगदेक्षुकार्मुकरुजाचक्राब्जपाशोत्पलव्रीह्यग्रस्वविषाणरत्नक
लशान्हस्तैर्वहन्तं भजे हस्तीन्द्राननमिन्दुचूडमरुणच्छायं त्रिनेत्रं रसादाश्लिष्टं प्रियया सपद्मकरया स्वाङ्कस्थया सं
ततं श्रीपर्णविल्वमभितश्च रमारमेशौ तद्दक्षिणे वटतले गिरिजाहरौ च पृष्ठे च पिप्पलतरो रतिपुष्पबाणौ
10 सव्ये प्रियंगुमभितश्च महीवराहौ सव्यासव्यभागेन स्पर्धयोश्च शंखपद्मनिधी मौक्तिकमाणिक्याभौ वर्षन्तौ
धाराश्चायतनानि सद्य निजपक्षकरस्थरत्नकलशश्रुतमणिमुक्ताप्रवालवर्षेण अविरतधाराविकिरन्तमभितः साधकस
मस्तसंपत्त्यै तारं घृणिः सूर्य पमादित्यमितिवहेत अष्टाक्षरसूर्यस्य मन्त्रोऽयं समुदीरितः भार्गवोऽस्य ऋषिश्छन्दो गा
यत्रं देवतामतः आत्मा मुनिभिः प्रोक्तो दृष्टादृष्टफलप्रदः अंगमन्त्राः प्रदर्श्यन्ते सत्याय हृदयं ततः ब्रह्मणे च शिरः
प्रोक्तं विष्णवे च शिखा मता रुद्राय वर्म निर्दिष्टमग्नये नेत्रमी सूर्यमन्त्रः ओं घृणिः सूर्य आदित्यं ते सर्वाद्यास्त्रं च वि
ज्ञेयमिति स्यादंगकल्पना रक्ताब्जयुग्माभयदानहस्तं केयूरभूषाङ्गदकुण्डलाढ्यं माणिक्यमौलिं दिननाथ
मीडे बन्धूककान्तिं विलसत्त्रिनेत्रं सान्तोऽनन्तयुतो हंसयुक्तो विन्दुविभूषितमस्तकः प्रासादसंज्ञोऽमनुः प्रोक्तो भक्तानां सुरपा १०

दयः ऋषिस्याद्वामदेवोऽस्य पंक्तिश्छन्दः समीरितं सदाशिवो देवतात्र हंवीजं शक्तिरोंस्मृता दीर्घस्वरयुजन्मूलवीजेनस्यात्षडंगकं मुक्तापीत
पयोदमौक्तिकजपावर्णैर्मुखैः पंचभिस्त्र्यक्षैरंचितमीशमिंदुमुकुटं पूर्णेन्दुकोटिप्रभं शूलं टंककृपाणवज्रदहनान्नागेंद्रघंटां
कुशान् पाशाभीतितरं दधानममिताकल्पोज्वलं चिंतयेत् लकुलीशोऽस्य माङ्कोवामनेत्रार्द्धचंद्रयुक् भुवनेशी समाख्या
ता भुक्तिमुक्त्यैकसाधनं ऋषिः शक्तिर्भवेच्छंदो गायत्री देवता मता हंवीजं मीशशक्तिरस्येहार्थे विनियोजयेत् षड्दीर्घयुक्त
वीजेन षडंगानि प्रकल्पयेत् उद्यदादित्यसंकाशां ग्रदंतां स्मेरमुखीं भजे पाशांकुशाभयवरान्दधतीं जगदंबिकां सिद्धादि
योगतानेषामंगलेसति राजवत् मंत्राप्रकारः प्राधान्येद्रष्टव्यो ग्रन्थविस्तरात् इत्यंगदेवतामंत्रोद्धारः ग्रागत्यार्कंचमाहा
त्म्यप्राधान्यकारणमहत् वक्ष्ये श्रीमंत्रराजस्य शृणु तत्त्वं यथातिसत्कृति सर्वेषु मंत्रवर्ग्येषु श्रेष्ठो वैष्णव उच्यते गाणपत्येषु शैवेषु
शाक्तेषु सौरेषु मीप्सितं वैष्णवेष्वपि सर्वेषु राममंत्राः फलाधिकाः गाणपत्यादिमंत्रेषु कोटिकोटिगुणाधिकाः विनैवदी
क्षां विप्रेंद्र पुरश्चर्यां विनैव हि विनैव न्यासविधिना जपमात्रेण सिद्धिदाः मंत्रेष्वेषु पिनायासफलदोऽयं षडक्षरः षडक्षरो
यं मंत्रस्तु सर्वाघौघनिवारणः मंत्रराज इति प्रोक्तः सर्वेषामुत्तमोत्तमः दिने दिने च दुरितं पक्षमासर्तुपदजं सर्वं दहति निः
शेषं तूलराशिमिवानलः ब्रह्महत्यासहस्राणि ज्ञानाज्ञानकृतानि च स्वर्णस्तेयसुरापानगुरुतल्पायुतानि च कोटिको
टिसहस्राणि ह्युपपातकजान्यपि सर्वाण्यपि प्रणश्यंति राममंत्रानुकीर्तनात् इत्यादि तथा च श्रुतिः पंचतारकंब्राह्म

चं. एगनित्यमधीतेसपाप्मानंतरतिसमृत्युंतरतिसब्रह्महत्यांतरतिससर्वहत्यांतरतिससंसारंतरतिलोविमुक्तात्माश्रितोभवति
११ सोऽमृतत्वंचगच्छति अनेनसदृशोमंत्रोजगत्स्वपिनविद्यते अनेनाराधितोरामः प्रसीदत्येवसत्वरं सामान्येनैवसर्वेषां
मंत्राणांराघवस्यतु अनुष्ठानविधिर्ज्ञेयोविशेषांतरतत्वे इतिमंत्रमाहात्म्यंरामस्य श्रीराममंत्रराजस्यमभ्यगर्थोभि
धीयते संहितोपनिषन्मूलः सर्वकार्यार्थसिद्धिदः रकारोवह्निवचनः प्रकाशेपर्य्यवस्यति सच्चिदानंदोस्यपरमा
त्मार्थउच्यते व्यंजनंनिष्कलंब्रह्मप्राणोमायेतिचस्वरः व्यंजनैःस्वरसंयोगाद्विहितत्प्राणयोजनं रेफेज्योतिर्मयेतस्मा
त्कृतमाकारयोजनं मकारोभ्युदयार्थत्वात्मायेतिचकीर्त्यते अयमेवात्मतत्त्व्याकारमेकाक्षरोमनुः सोयं
वीजस्यकेतस्यात्समायंब्रह्मउच्यते सविंदुःसोपिपुरुषःशिवसूर्येंदुरूपवान् ज्योतिस्तस्यशिखारूपंतादस्सप्रकृ
तिर्मता प्रकृतिःपुरुषश्चोभौसमायाब्रह्मणःस्वतः विंदुनादात्मकंवीजंवह्निःसोमकलात्मता अग्निषोमात्म
कंविश्वंरामवीजेप्रतिष्ठितं यथैवावटवीजस्थःप्राकृतश्चमहाद्रुमः तथैवरामवीजस्थंजगदेतच्चराचरं इतिश्रुतिः
य२ इतिवीजार्थः अक्षरार्थस्तुनास्येवविशदीकृतेमनोः वीजोक्तमभयात्मत्वंरामनामनिदृश्यते वीजमायाविनिर्मुक्तंप
रंब्रह्मेतिकीर्त्यते मुक्तिदंसाधकानांतुनमकारोमुक्तिदोमतः मारूपत्वात्ततोरामोभुक्तिमुक्तिफलप्रदः [illegible]वा ग्राद्या =
तत्पदार्थःस्यात्मकारस्त्वंपदार्थवान् तयोःसंयोजनंतमसीत्यात्मतत्त्वविदोविदुः नमस्त्वमसीत्यादिवाक्यंतुकेवलंमुक्तिदं ११

यतः मुक्तिभक्तिप्रदं चेदं तस्माद्व्यतिरिच्यते रमंतेयोगिनोनित्यंयज्ञास्मयतिस्वकान् निर्गुणंसच्चिदानंदंसगुणंचोतिकी
र्त्यते जीववाचिनमोनामचात्मारामेतिगीयते तादात्म्यिकायावनर्थीनयावाचयेतिकथ्यते मंत्रोयंवाचकोरामोवा
च्यः स्याद्योगयुतयोः फलदश्चैवसर्वेषांसाधकानांनसंशयः यथानामवाचकेननाम्नायोभिमुखोभवेत् तथा
जीवात्मकोमंत्रेणाभिमुखोभवेत् तथाजीवात्मकोमंत्रोचिन्मयाःस्याद्वितीयस्तनिःकल्मषाःशरीरिणः उपासकानांका
र्यार्थंब्रह्मणोरूपकल्पना रूपस्थानांदेवानांअंगयुक्तास्त्रादिकल्पना मननात्त्राणनान्मंत्रोमंत्रिणांकल्पभूरुहः मूल
नात्सर्वमंत्राणांमूलाधारसमुद्भवात् मूलस्वरूपमूलत्वात्मूलतोमूलमंत्रइतिस्मृतः सप्तकोटिमहामंत्राउपमंत्राश्च
तादृशा वर्णमातृकाःस्वराःसर्वेमूलमंत्रासमन्विताः तेनाधीतंनेनतेनसर्वमनुष्ठितंमूलमंत्रंविजानातियोविद्वान्गुरुद
र्शितं मूलविज्ञानमात्रेणजीवन्मुक्तोभवेन्नरः श्रीरामादिकमैश्वर्यमंचिरादेवजायते इतिमंत्रराजार्थः मनुष्वेतेषुसर्वेषा
मधिकारोस्तिदेहिनां स्वमतुणांविरक्तानांतथाचाश्रमिणांसदा रामोध्येयः प्रणवश्चयतीनांतुविशेषतः श्रुत्युक्तत्वात्ता
रकंतंमंत्रराजस्ययत्स्फुटं ॐमईमात्राविंदुश्चनादोवर्णाःक्रमेणषट् तारकत्वात्तारकंतत्प्रत्युक्ताद्वयथार्थतो अथहैनंभर
द्वाजःपप्रच्छयाज्ञवल्क्यंकिंतारकंकिंतरतीतिसहोवाचयाज्ञवल्क्यः तारकंदीर्घानलेविंदुपूर्वकंदीर्घानलंपुनर्माय
नमः चंद्रायनमः भद्रायनमः इत्येतद्ब्रह्मात्मकासच्चिदानंदाख्याइत्युपासितव्यं अकारःप्रथमाक्षरोभवति उकारोद्वि

श्री

च. तीयान्तरोभवति मकारस्तृतीयान्तरोभवति अर्द्धमात्राश्चतुर्थान्तरोभवति बिंदुःपंचान्तरोभवति नादःषष्ठान्तरोभवति ता
रकत्वात्तारकोभवति तदेवतारकंब्रह्मत्वंविद्धीतिश्रुतिः रामेतिपरमंजप्यंतारकंब्रह्मसंज्ञितं तथाचरामरामेतिएत
१२ त्तारकमुच्यते अन्याश्चाश्रुतयःसंतिस्मृतयश्चसहस्रशः एतदेवाविमुक्तेश्रीरुद्रःकथयतिस्वकं मन्मूर्द्धोमणिकर्णिका
मर्द्धोदकनिवासिनः रुद्रस्ततारकंब्रह्मव्याचष्टेतिश्रुतेरपि सर्वेषामधिकारोस्ति न चात्रदेशकालनियमः अगस्त्यसंहितायां
तु एतदेवापर्यायोदितं शुचिव्रततमाः शूद्राधार्मिकाद्विजसेवकाः स्त्रियःपतिव्रताश्चान्येप्रतिलोमानुलोमजाः लोकाश्चांडा
लपर्यंतं सर्वेप्यत्राधिकारिणः श्रुतिर्ब्रह्माहमहर्णीस्मरनिर्वाणहुयात्मकं द्वयोर्विरोधःसंप्रोक्तोनाश्रयेतन व्यवस्थया श्रुति
स्मृतिविरोधेन श्रुतिरेवबलीयसी व्यवस्थाभावमाश्रित्यवाक्यमेतन्नियामकं षडक्षरंब्राह्मणादीनांत्रयाणांतद्विवर्णकं
अन्येषांदेशिकेंद्रेणवक्तव्यंतारकंपरं विनात्तप्रणवंमंत्रानगायत्रीश्रुतिवारणात् सावित्रीलक्ष्मीयजुःप्रणवंयदिजानी
यात्स्त्रीशूद्रस्समृतोधोगच्छतीति तस्मात्सर्वचेष्टयाचेष्टमग्र्याचार्यस्तेनैवमंत्रोभवतीतितापनीयश्रुति तथाचाहागस्त्य
मंत्रोयमुपदेष्टव्योब्राह्मणाद्यरूपतश्च्युत न न्यूनंयदन्तंवाच्यनवर्णाघडन्तरेडे· तारयेकाहीनवाश्रुतिर्व्याहृतिअंम
स्मंत्येयोगिनोनित्यंसत्यानंदेचिमात्मनामचात्मारामेतिगीयते तादात्मिकायाचतुर्थीतथावार्येतिकथ्यते मंत्रोयम्
चकोरामोवाच्यःस्याद्योगएतयोः फलदश्चैवसर्वेषांसाधकानांनसंशयः यथानामावाचकेननाम्नायोभिमुखो १२

भवेत् चिन्मयस्याद्वितीयस्य निःकलस्याशरीरिणः उपासकानां कार्यार्थं ब्रह्मणो रूपकल्पना रूपस्थानां देव
तानां पुंस्त्र्यङ्गास्त्रादिकल्पना मननात्त्राणनान्मंत्रो मंत्रिणा कल्प्य[illegible]हः मूलं नाम सर्वमंत्राणां मूलाधारसमुद्भ
वात् मूलस्वरूपमूलत्वात् मूलमंत्र इति स्मृतः सप्तकोटिमहामंत्रा उपमंत्रास्तु तादृशाः वर्णमात्राः स्वराः सर्वे मू
लमंत्रसमन्विताः तेनाधीतं श्रुतं तेन तेन सर्वमनुष्ठितं मूलमंत्रं विजानाति यो विद्वान् गुरुदर्शितं मूलविज्ञानमा
त्रेण जीवन्मुक्तो भवेन्नरः अणिमादिकमैश्वर्यमचिरादेव जायते इति मंत्रराजार्थः मनुष्वेते सर्वेषामधिकारोस्ति देहि
नां मुमुक्षूणां विरक्तानां तथा चाश्रमिणां सदा रामो ध्येयः प्रणवव्रतीनां तु विशेषतः मुमुक्षुत्वात्तारकत्वं मंत्रराज
स्य यत् स्फुटं ओं अर्द्धमात्रा विंदुश्च नादो वर्णाः क्रमेण षा तारकत्वात्तारकं तत्कुत्सकादवतार्यतां अथैनं भरद्वाजः प
प्रच्छ याज्ञवल्क्यं किं तारकं किं तरतीति स होवाच याज्ञवल्क्यः तारकं दीर्घानलं विंदुपूर्वकं दीर्घानलं पुनर्मायनमः
चंद्राय नमः भद्राय नमः इत्येतद्ब्रह्मात्मकात्मसच्चिदानंदाख्यमित्युपासितव्यं अकारः प्रथमाक्षरो भवति दात्मनि इति
रामपदेनासौ परं ब्रह्माभिधीयत इति इत्यधिकारतयः अथाभिषेकं वक्ष्यामि दीक्षाविधिमनुत्तमं उपासनशतेनापि
वितायेन न सिद्ध्यति मधुमासे भवेद्दुःखं माधवे रत्नसंचयः मरणं भवति ज्येष्ठे आषाढे बंधुनाशनं समृद्धिः श्रावणे
न्तं भवेज्ज्ञाद्रपदे त्वयः प्रजानामाश्विने मासि सर्वतः शुभमेव हि ज्ञानं स्यात्कार्तिके सौख्यं मार्गशीर्षे भवत्यपि पौषे

मं.
१३
13

त्रानन्तयोमाघेभवेत्मथाविवर्द्धनं फाल्गुनेपिसमृद्धिःस्यान्मलमासंविवर्जयेत् इतिमासशुद्धिः रवौगुरुसितेसोमेकर्त्त
व्यंबुधशुक्रयोः इतिवारशुद्धिः अश्विनीरोहिणीस्वातीविशाखाहस्तभेषुच ज्येष्ठोत्तरात्रयेषुवंकार्य्याभिमन्त्राभिषेचनं
नारदतंत्रे रोहिणीश्रवणार्द्राचधनिष्ठाउत्तरात्रयं पुष्यःशतभिषश्चैवदीक्षानक्षत्रमुच्यते इतिनक्षत्रशुद्धिः पूर्णि।
मापंचमीचैवद्वितीयासप्तमीतथा त्रयोदशीचदशमीप्रशस्ताःसर्वकामदाः मंत्रमहार्णवेहे द्वितीयापंचमी।
दशमीचापिषष्ठिवापिविशेषतः द्वादश्यामपिकर्त्तव्यंत्रयोदश्यामथापिवा इतितिथिशुद्धिः पंचांगशुद्धिदिवसे
स्वोदयेशशिनारयोः गुरुशुक्रोदयेशुद्धलग्नेद्वादशमाधितेचंद्रतारानुकूलेचशस्यसर्वकर्मसु इतिकालशुद्धिः सू
र्य्यग्रहणकालेतुनान्यदन्वेषितंभवेत् सूर्य्यग्रहणकालेनसमानोनास्तिकश्चन तत्रयद्यत्कृतंसर्वमनंतफलदं
भवेत् नमासतिथिवारादिशोधनंसूर्य्यपर्वणिददातीष्टंगृहीतंयतस्मिन्कालेगुरोरंशसिद्धिर्भवतिमंत्रस्यवि।
नायासेनवेगतः अतस्तत्रैवरामस्यमंत्रतीर्थाभिषेचनं कर्त्तव्यंसर्वयत्नेनमंत्रसिद्धिमभीप्सुभिः स्वतीर्थकविषुवासे
तत्त्वदामनपर्वणोः मंत्रदीक्षांप्रकुर्वाणोमासर्क्षादिनशोधयेत् इत्यापवादकालः उपासकस्तुशुद्धात्मागुरुपदे
नतोषयेत् स्ववित्तचित्तकायैश्चभक्तिश्रद्धासमन्वितः यथाददातिसंतुष्टःप्रसन्नोवरदोमनुं स्वयमेवतथाचैव।
मितिकर्त्तव्यताक्रमः गुरुर्विशुद्धःप्रागेकश्रद्धाहात्सप्तमेहनि संकल्पोपोष्यकर्त्तव्यमंकुरारोपणंशुभं कुर्य्याना १३

दीप्रां वेश्माङ्गणे देवैः स्वस्तिवाचनं स्वगृह्योक्तप्रकारेण ततो दत्तद्विरथीन वै वर्त्तिभिर्वर्णकैः सम्यङ्नीलपीतसितासितैः सर्व
तोभद्रमालिख्य तत्र धान्याञ्जलिद्वयं निधाय कलशं तत्र तीर्थतोयसुपूरितं वेष्टितं वस्त्रयुग्मेन पञ्चरत्नसमन्वितं
आम्राश्वत्थप्लक्षन्यग्रोधशाखाभिरुपशोभितं नारिकेलफलोपेतं मंगलैः परितो ज्वलं सर्वोत्सवसमायुक्तं कृत्वा
तत्रार्चयेद्धरिं ऋग्यजुःसामसूक्तैश्च स्मार्तैः पौराणिकैरपि मन्त्रैरागमिकैश्चैव वैष्णवैर्देवमर्चयेत् वरयेद्ब्राह्मणा
न्वासःकुण्डलाङ्गुलीभूषणैः स्थापयेत्तत्सूक्तानि मन्त्रांश्च विष्णुतत्त्वेषु भे गृहस्तत्कल्पविधिनाभ्युत्थाप्य यथा च
रेत् न्यासजालं च विन्यस्य विधिवत्तत्र पूजयेत् पूजनीयैश्च पूर्वोक्तसाधनैः प्रहर्षितमं पूर्वोक्तं नृत्यगीताद्युत्सवं त
त्र कारयेत् पुण्यपत्रीभ्यो गृहस्थेभ्यो दद्याद्भक्तसुविस्तरं गन्धपुष्पाक्षतान् फलसम्भारोभूषणादिकं भोजनं चान्नपा
नीयं चैभ्योऽपि प्रदीयेत एवं तत्रोत्सवं कृत्वा रात्रौ जागरणं चरेत् एवं दिवा च रात्रौ च त्रिकालं पूजयेत्सदा षडक्षरं जपेत्
त्पूज्योऽतिहर्षिताः गुरुः परेद्युस्तथा प्रातः पूर्ववत्सर्वमाचरेत् संक्षेपविधिना होममग्निकार्यमथाचरेत् वशिष्ठसंहितायां
तत्कुण्डलक्षणमीरितं गृहस्येशानभागे तु मण्डपं कारयेद्बुधः षड्द्वादशाष्टभिर्हस्तैः षोडशैर्वा समं ततः चतुर्द्वारसमायु
क्तं तोरणाद्यैरलंकृतं कुण्डं तन्मध्यभागे तु कारयेच्चतुरस्रकं वितस्तिद्वयखातं यत्कुण्डं स्याच्चतुरङ्गुलं विस्तारेण तु वि
याणां तत्त्रिमेखलत्रयसंयुतं वेदपातं योन्यङ्गुलाधिकं सूद्राणां हस्तमात्रकं प्रथमा मेखला तत्र द्वादशाङ्गुलविस्त

रं. ता चतुर्भिरंगुलैः तस्याश्चान्तरं तत् समंततः तस्याश्चोपरि वप्रस्या चतुरंगुलमुन्नतः अष्टाभिरंगुलैः सम्यग्विस्तीर्णोऽत
समंततः तस्योपरि पुनः कार्यो वप्रः सोपि तृतीयकः चतुरंगुलविस्तीर्णश्चोन्नतस्तु तथाविधः योनिश्च पश्चिमे भाग
१४ प्राग्ग्रीवी मध्यसंस्थिता षडंगुलैश्च विस्तीर्णा चायता द्वादशांगुलैः ऊष्ठोन्नता गजोष्ठेव सच्छिद्रा मध्यमोन्नत कंठा।
अश्वत्थपत्रमात्रः स्यात् कुंडे च करमात्रके कुंडे यत्नेन कर्त्तव्यो भुक्तिमुक्तिफलेप्सुभिः नाभिरप्यथवा कुंडे मेकमेखलकं भ
वेत् एवं लक्षणसंयुक्ते कुंडे सर्वार्थसिद्धिदे अनेकदोषदं कुंडं यत्र न्यूनाधिकं यदि तस्मात् सम्यक् परी[?]क्ष्य कर्त्तव्यं शुभमि
च्छता इष्टमात्रेऽस्थंडिले वा संक्षिप्ते होमकर्मणि इति कुंडलक्षणं वायव्ये वाथ ईशाने पूजावेदीं प्रकल्पयेत् हस्तोन्न द्यैः
तां च विस्तीर्णां चतुरस्रां समंततः शालितंडुलचूर्णैश्च नीलपीतसितासितैः रक्तारुणधूम्रगौरैश्च वर्णैर्यंत्रं समालिखेत्
रेखोदीत्या यदा तत्र वसुपत्रं निरूपितं प्रादौ रेखाश्च तद्दिक्षु दश भस्तं च कारयेत् तत्राष्टपत्रं कमलं वृत्तत्रयपरीवृ
तं सोमसूर्याग्निबिंबानि तथा कुर्याद्विचक्षणः चतुरस्रं बहिस्तस्य षट्कोणं कर्णिकांतरे पीतं पूर्वे सितं देयं पश्चि
मे पुनरेव तथा रक्तस्तु दक्षिणे कृष्णं पाटलं वह्निसंस्थितं नैरृते नीलवर्णं तु वायव्ये धूम्रवर्णकं ऐशे गौरं विनि
र्दिष्टमष्टपत्रेष्वयं क्रमः शंखचक्रगदापद्मयन्त्रवीणांश्च मंडले विलिख्य वर्णकैः सम्यक् तत्र राममथार्चयेत्
न्यायार्जितैः सायंतैः सदा न[?]मा[?]नादिकं कुर्यान्नैवेद्यो याति भक्त्या कुर्वन्नपि द्विजा मध्येषोडशकोपहानि। १४
हो वं:

येत्रार्थं परिमार्जयेत् ततः पंक्तीद्वयं मार्ज्जो दिक्षु कोणांथराग्रहं विदिक्षु च समा शिखास्तत्र द्वादशसाशयः कृत्वा पंक्तिद्वयं वाह्यं
वल्यर्थं मार्जयेत्ततः शेषपंक्तिद्वयं खङ्गि कोष्ठैर्द्वारसमं ततः शोभोपशोभा वक्रोष्ठैरर्द्धचंद्रास्त्रिभिस्त्रिभिः पंचाय
ततनदीत्वास्त्रव्येष साधारणाक्रमः कुंडांतरेष्वेवमेव मारायंजत्कुर्यान्मते इति वेदिकालक्षणं स्रुवं वा हस्तमात्रं
नहोमार्थं विदध्यीतवै चतुरस्रं विधायादौ समंपंचांगुलं क्रमात् तृतीयांशेन गर्त्तं स्यात्तदंते च त्रिशोभितं खा
तासमं तिर्य्यग्दृढं तद्वयः शोधयेद्वहिः चतुर्थांशयं चांगुलस्य शेषाचार्द्वेति दंततः रम्यां च मेखलाः खातेशिष्टेना
ईनकारयेत् ऊर्ध्वं त्रिभागविस्तारमंगुष्ठेन समायतं सार्द्धमंगुष्ठकं वा स्यात्तदग्रे तन्मुखं भवेत् चतुरंगुलविस्ता
रंचांगुलमथापिवा त्रिद्व्यांगुकं तस्य मध्यान्नातु सुशोभनं सुविवरं कंदेशस्याद्विशेषाय वक्तनीयसी शोषं
दि दंतं कर्त्तव्यं यथा[illegible]विवित्रकं चतुः कोणसमायुक्तो हस्तमात्रः स्रुवो भवेत् चतुर्कं शोभनं हस्तं द्व्यंगुलं विद
धीतवै यथाल्पयंके गोष्ठादंत चिरंतपयेततथा पालाशपत्रेनिश्छिद्रे कृविरेस्तक्त्तु वो मतेन विदध्याद्वास्तस्या
पेत्रसंदितेन होमकर्मणि इति स्रुक्स्रुवौ ततः कुंडस्थूलं सम्यग्गोमयेनोपलिप्य च आदौ वह्निमृ(?)केकुर्याद्
पवित्र सविष्टरे प्राणानामस्य मंत्रसाज पन्मंत्रमतन्यधीः यावन्मर्हत्तं स वति सर्वांगेषु पिनिश्चयः संकल्पं स्थ
डिले कुंडे कृत्वा लेखामध्यतः षट्षट्कोणां त्रिकोणां वा वह्निमत्रादध्यीतवै योद्योपसार्यं तत्पश्चद्वना विष्टरमादरात्

चं.
१५
15

लक्ष्मीस्तत्रमंत्रीतत्रप्रभोनारायणास्यच यामयधर्मेणसंज्ञानमग्निंतत्रविचिंतयेत् प्रमथ्यविधिनेवाग्निमाहितोग्नेर्गृह
दपि स्थानीयवाद्धीनात्रकुशैः प्रज्वालयत्ततः संशोध्ययात्रैकैकाष्ठैः पुनःप्रज्वालयेदपि प्राणायामंततःकृत्वा
परिस्तीर्यकुशांकुरैः स्वगृह्योक्तविधानेनवामदेवादिभिर्मन्त्रैः पात्राण्यप्यासाद्यविधिवदिध्ममंत्रवित् तान्येवस
पवित्रेणैवोत्तानानिविधायच प्रतप्योद्वासनेयत्वात्रपरिपूर्णाभ्यांभावुना दत्वाहुतान्यविंत्रवत्प्रोक्षूपनिधायततः
दिग्पुरस्तात्तत्याज्यंप्रणीतेनस्रुच्यतेबुधैः तत्रार्चयेत्स्रुभिर्विस्त्रवलाणांबालौणांअंतेश्चाज्यंसंस्कृत्यविधिवत्स्त्रुवक्त्रवा।
वोमितिब्रुवन् गर्भाधानादिकंवक्रविवाहान्तंसमाचरेत् अष्टावष्टावतारेणैवैकैकस्यात्रकर्मणः जुहुयाद्विचिंत्यव
क्रौवौषडंतंसमाप्यच कर्मान्तरंसमारभ्यतदप्येवंसमापयेत् इध्माधानादिन्निमुखाज्यभागौजुहुयात्ततः अत्य
ग्निमुखं पवमग्नेःस्वसंपन्नैवेल्लवंस्थापयेद्बुधः सांगाद्वानमंत्राग्नेःसृजयेद्गुरुनायकं समिदाज्यचरूणांचप्रत्येकंषो
डशाहुतीः जुहुयान्मूलमंत्रेणपरिवारेभ्यएवच त्रिसोवैनायकादिभ्यःसर्वेभ्योप्याहुतीर्बुधः द्वारांगपरिवारेभ्यः
स्त्रेभ्योजुहुयात्ततः कृत्वाज्येनाहुतीस्तत्रप्रदद्यात्तदाग्नये ततद्वैवश्चजुहुयात्सर्वंचरुमनोहरे द्वारपीठस्त्रेभ्य
श्चहुत्वादौजुहुयात्ततः अग्न्यादिवेस्तवांतेभ्यस्तिस्त्रश्चात्याहुतीःपृथक् ततःस्विष्टकृतंहुत्वाहूतेनमुनिसत्तमः
जलेनविधिनासम्यक्त्रिशिरव्यसमंततः प्रणीतामार्जनंकृत्वादद्याच्चबलदक्षिणां स्वस्ववित्तानुसारेणालोभ १५

मोहविवर्जितः ततोब्रह्माणमुद्वास्यब्राह्मणान्भोजयेदथ अग्निमध्यगतंदेवंपुनःस्वात्मनियोजयेत् एकीभूतंविचिंत्यैवंवा
चयन्स्वस्तिवाचनं आशीर्वचोभिर्विद्वद्भिः पूर्णमानःसुखीभवेत् हुतशेषंततःप्राश्यपःकंकंयंउप्रमाणाक मंत्रितंरामा
गायत्र्याततस्तस्मैबलिंहरेत् मंत्रविपिंदेवस्यवाह्यान्तर्दिक्षुबान्धवा नित्येनैमित्तिकेकाम्येयेदग्निस्थंवस्तुं सर्वदा।
भ्युदयश्राद्धमेककारयेत्पूर्णतथा आदावेवप्रकुर्वीतकर्मणोभ्युदयार्थतः इतिहोमविधिः कलशस्थापनमायद्या।
सुषुम्नाञ्जलिपुनः ततःशिष्यमुपानीयभक्तिनम्रमकल्मषंप्राणायामपविधिवद्भूतशुद्धिंविधायचसुरास्त्वामभिइति
मंत्रैस्तुबहुभिर्ब्राह्मणैःसह अभिषिंचेचतन्मूर्ध्नितदेतत्कलशोदकैः सुरास्त्वामभिषिंचंतुब्रह्मविष्णुमहेश्वराः
वासुदेवोजगन्नाथस्तथासंकर्षणोविभुः प्रद्युम्नश्चानिरुद्धश्चभवंतुविजयायते आखंडलोग्निर्भगवान्यमो
वैनिरृतिस्तथा वरुणःपवनश्चैवधनाध्यक्षस्तथाशिवः ब्रह्मणासहिताशेषोदिक्पालाःपांतुतेसदा की
र्तिर्लक्ष्मीर्धृतिर्मेधापुष्टिःश्रद्धाक्रियामतिः बुद्धिर्लज्जावपुःशांतिर्मायानिद्राचभावना एतास्त्वामभिषिं
चंतुपुष्टिःकांतिस्तथातथा आदित्यश्चंद्रमाभौमोबुधजीवसितार्कजाः ग्रहास्त्वामभिषिंचंतुराहुकेतुश्चपूजिताः
देवदानवगंधर्वायक्षराक्षसपन्नगाः ऋषयोमनवोगावोदेवमातरएवच देवपत्न्योद्रुमानागादैत्याश्चाप्स
रसांगणाः अस्त्राणिशस्त्राणिराजानोवाहनानिच औषधानिचरत्नानिकालस्यावयवाश्चये सरितःसागराः

व. शैलात्तीर्थान्निजलदानदाः पतेत्त्वामभिषिंचंतु सर्वकामार्थसिद्धये इति वशिष्ठसंहितायां अभिषेकमंत्राः नाराय
णः स्वयं रामः शिष्यमत्त्रिदयातवे सर्वगः सर्वतोप्यत्तिप्रसीदत्तु दयानिधिः इति संस्मरन्संस्मरन्पतज्जलैरभिषेच
१६ येत् परिधाप्य वासस्त्रं चेदनाद्यकरोप्यच कंडुले वांगुलीयं च भारयित्वाम्यमेतनतः वेत्सवीमातृकां चैव तत्त्वन्या
सविशारदः तन्मूर्तिपंजरन्यासमन्त्रष्यादिन्यासमेवच सर्वविहितविधिवदिष्यत नादेवं प्रविन्यसेत् ततस्ताच्छिरसि
16 स्वस्य हस्तं दत्वा शतं जपेत् अष्टोत्तरं ततो मंत्रं दद्यादुदकपूर्वकं भावयोस्त्वल्पफलदो भवेत्तेवमदीवयेत् प्र
सन्नवदनस्तस्मै शिष्याय मुनिपुंगवः स्वतोज्योतिर्मयीं विद्यां गच्छंतीं भावयेद् गुरुः आगतां भावयेच्छिष्योथन्यो
स्मीति विशेषतः कृतकृत्यस्तथा शिष्यः सर्वं तस्मै निवेदयेत् यद्वयावच्चतद्भक्त्या गुरवे वरुष्ठचेततः गोभूहिर
ण्यविपिनगृहदेशादिकं बहुतं चेदर्द्ध वा तदर्द्धं ग्रामथापि वा अक्लेशादन्नवस्त्रादि दद्याद्वित्तानुसारतः श्री
भागवते अयदेहि सद्विप्रेभ्यः कर्त्तव्यं गुरुरति कृतं यद् वै विष्णुइभावेन सर्वार्थात्मार्पणं गुरौ इति प्रकारांतरमाले
वयगुरुं पत्नीं नतो घयेत् गुरुपुत्रकलत्रादीं तोषयेत्कनकादिभिः अर्हणाभिश्च बहुधा भक्त्याच्छादनभूषणैः प
वमुक्तप्रकारेण गुरवे वदनदक्षिणाः कृतकृत्यस्ततथात्मानं मत्वा विप्रांश्च भोजयेत् तेभ्योपि दक्षिणां दत्वा सर्वं तत्परि
पूरयेत् ब्राह्मणाशीर्वचोभिश्च गुर्वाशीर्भिः समेधितः विसर्ज्जयेच्च गुर्वादींस्ततो भुंजीत मंत्रवित् एवं लब्ध्वा मंत्र

रग=

वा

विघ्नः कृतार्थस्यानुसंशयः इतिदीक्षाप्रकारः दीक्षावद्येषथसंदेयान्नसक्तावार्य्यसम्पत्तांतत्त्वसारे मंदैवेक्षातदा
दीक्षागुरोराज्ञानुरूपतः नतिथिनार्चनंहोमोनस्नानंनजपक्रियाः दीक्षायाकारणंकिंतुस्वेक्षावाञ्छेनसद्गु।
राविति तदेवलग्नंसुदिनंतदेवताराबलंचंद्रबलंतदेव विद्याबलंदैवबलंतदेवलक्ष्मीपतेस्तेंघ्रियुगंस्मरा
मि इतिदीक्षामात्यकालः मुहूर्तेसर्वतोभद्रेनवकुंभंनिधायच मोदकंगंधपुष्पाभ्यामर्चितंवस्त्रसंवृतं
सर्वौषधीपंचरत्नपंचपल्लवसंयुतं ततोदेवार्चनंकृत्वाङ्गदेहोमंतरंशतं शिष्यंस्वलंकृतंचैवासनंपश्चिमेउपवे
शयेत् मंत्रितंचोदिताणीतोयैश्शांतिकुंभजलैस्तथा मूलमंत्रेणाष्टशतंमंत्रितैरभिषेचयेत् अथसंपादयेत्स
न्नेहस्तंशिरसिधारयेत् समोस्त्वित्यन्नतान्दद्यादथशिष्योर्चयेद्गुरुं इतिसंक्षेपदीक्षाः अत्रोप्यशक्तःकश्चि
च्चेदङ्गमप्यर्घमात्रतं तदेवुनाभिषिच्याष्टवारंमूलेनकेकरे निधायायामंजपेत्कर्णेउपदेशोत्वयंविधिः चं
द्रसूर्यग्रहेतीर्थेसिद्धदेवेशिवालये मंत्रमात्रप्रकथनमुपदेशःसउच्यते उपदेशः द्विविधंस्यात्स्वप्नम
नोर्बाह्यान्तरमुपासनं न्यासिनंचान्तरंप्रोक्तमन्येषामुभयंस्मृतं पंचवर्णात्मिकाशक्तिविद्याव्योमसमुद्रा।
हृता नादात्मिकोशिवहेसंहृत्यात्मानचिंतनं चात्मनस्तत्वचिंताउपास्यादृष्यात्मानुचिंतनं उभयोरैक्यचिंता
तनङ्गवांतकमानरंद्व्यायारायनेवाहंगृहस्पस्यतदप्यथ तदेवोक्तंसंहितायांशंभुनाशंभवीप्रति नग्न

हीतानमात्रेणापरेत्रेहृचमंगलं प्रोक्तोमिनिचंद्रवदनेदानहोमादिभिर्विना गृहस्थोयदिदानादिदयान्नजङ्गयाद
र॰ पि प्रजयेदिद्विधिनानैवकश्चिद्यदितदतद्वद्ध नबह्मचारिणोदानमधिकारोस्तिभामिनी गुरुभ्योन्यत्रसंभ्यः को र्दै=
१२ वादास्यन्नुपेतितं नारण्यवासिनांशक्तिनात्रसंतिकलौयुगे परिव्रज्ञानमात्रेणादानहोमादिभिर्विना
सर्वदुःखविपिशाचेभ्योमुक्तोभवतिनान्यथा परिव्राडोविरक्तश्चविरक्तस्तुगृहीतथा कंभीर्याकेतिमज्येत।
तावभोकमलाननं प्रायपत्रियोगृहस्थाश्चमंगलेमंगलार्थिनः पूजोपकरणाद्कर्थ्यरत्नदानानिवारणं वा
नप्रस्थाश्चयतयोयथैवंकर्यंरत्वंद संसारान्ननिवर्तन्ते विध्यातिक्रमदोषतः श्राद्धपतितांयेतेभवेयुर्दुःखभाज
ने अहिंसापरमोधर्मस्तेवामेषानपद्धतिः नहिंसान्यतिरेकेणालभ्यंतेतानितानिवै भावनाकल्पितैः पूजासा
रै= धनैर्वयज्यते नवहिर्योगयुक्तानामंतस्तेषांप्रशस्यते आत्मानंशमसंतेरामंसंभावविदंरतियं नतेषांदुष्कृ
तंकिंचिदुष्कृतेनाथानचापरः परिभिर्भावितैर्द्रव्यैः पूज्योरामोत्वहंततः संपादितैर्गृहस्थैश्चसपवक्रमउच्यते
रत्नपासनविता इतिश्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमन्मुकुंददेवनश्रीचरणशिष्यानंददेवनविरचिता
यांश्रीरामार्चनचंद्रिकायांप्रथमः पटलः वदंतितत्तत्वविदस्तत्वंयज्ज्ञानमद्वयं ब्रह्मेतिपरमात्मेतिभगवानिति।
तिशब्द्यते नवदयानामनयोत्तानवैराग्ययुक्तया पश्यंत्यात्मनिचात्मानंभक्त्याश्रुतगृहीतया अतः श्रीभिद्ध १८

जेष्ठेण वर्णाश्रमविभागशः स्वनुष्ठितस्य धर्मस्य संसिद्धिर्हरितोषणं तस्मादेकेन मनसा भगवान्सात्वतां प
तिः श्रोतव्यः कीर्तितव्यश्च ध्येयः पूज्यश्च नित्यदा अव्यक्तब्रह्मस्तवीहु निर्विघ्नेन परं व्रजेत् दुर्जयो ह्यरिषड्वर्गो
ह्यं — मूर्तं ब्रह्म ततो भजेत् इति भक्तेर्दाढ्यं विना स्वधर्मेयत्किंचिद्देवताराधनादिकं सर्वो नश्यति तत्तस्मात्कल्याणं तेम
स्तु कृत्स्नमेव तत् इति स्वधर्मनिष्ठा ब्राह्मे मुहूर्ते चोत्थायाचिंतयेद्रघुनंदनं रामा रामेति रामेति नावकाण्वप
रंशुभं श्रीपूर्वं जयमध्यस्थं द्विर्जयांतं विचक्षणाः प्रातः स्मरामि दिननायकवंशभूषं वेदांतवेद्यमभयं कृतरा
जवेषं वैदेहिलक्ष्मणयुतं स्वजनाभिरामं संसारसर्पगरलोपशमाय रामं प्रातर्नमामि चरितं निहितं वरा
मस्य तस्य पलभक्तहृतांतकस्य यः सिंधुबंधकथया भवबंधहंता राज्यं ततो तिविभीषणराज्यसंस्था २ प्रा
तः करोमि कलिकल्मषनाशकर्म तत्कर्मकं भवतु भक्तिकरं परं मे अंतःस्थितेन सुषमातविदात्मकेन रामेण
वाक्यगुरुदेहवनानियुक्तः ३ श्लोकत्रयं यः पठति प्रभाते श्रीरामचंद्रार्पितचित्तवृत्तिः आयुः श्रियं कीर्तिमनंतसौ
ख्यं लब्ध्वा विरामपदं समेति ४ गर्ववर्थं त्यक्तराज्यो व्यचरदनुवनं पद्मपद्भ्यां प्रियायाः पाणिस्पर्शाक्षमाभ्यां मजि
तपथिरुजो यो हरीन्द्रानुजाभ्यां वैरूप्यात्सूर्पणख्याः प्रियविरहरुषारोपितभ्रूविजृंभत्रस्ताब्धिर्बद्धसेतुः खलदव
दहनः कोशलेंद्रोवतान्नः इति स्मरणं संध्यासुदङ्मुखो ह्यन्यपि निक्षिप्य तर्दिनगास्या निवीती कुर्यान्मूत्र

वं=

वं· द्विम्रोवंवहिरथेशलिलातत्रलिंगेमृदेका पंचापानेथहस्तेदशभतस्तभयोःसप्तचैतन्हहस्तयोर्द्वेगुणापादिकमात्तइति
वनियतिषस्मात्तदर्द्धंनिशायां इतिमूत्रोत्सर्गः कृत्वालमादशौचंविमलमथजलैस्त्रिःपिबेत्स्पृशेद्दीर्घान्यंग
२८ ष्ठकाभ्यांसजलमभिमृशोन्नाशिकारंध्रयुग्मम् अंगुष्ठानामिकाभ्यांनयनयुगमथोतंककर्णयुग्मंकनिष्ठांगु
ष्ठाभ्यांनाभिदेशोहृदयमथतलेनांगुलीभिःशिरोगं इत्याचमनविधिः दंतोद्भेदोवितस्त्यां भवतिपरिमि
196 तादायुरित्यादिमंत्रात्स्नातःक्षीर्यादिकाष्ठाहृदंवदिरपेश्वरविंतामार्कविल्वे भक्त्यांगंरूपवकादिरपिकृशा
म्रेतोदेशोनीमंगुलीभिर्नदाभूताश्चताष्ठपर्वण्यपिनखलज्जवमर्कपाते स्नानायायसूहृदयं शंसोमांप्र
जायमानामृतसमेमत्वेषप्रमादेनेयश्शम्नाचभगेनच इतिदंतधावनमंत्रः सर्वाणिखानिसंशोध्यशुचिर्भू।
त्वविशेदत्तणं स्वस्तिकाद्यासनेध्यायेद्रघवं स्वस्वरूपिणं अहंरामोनचान्योस्मिब्रह्मैवाहंनशोकभाक् स
च्चिदानंदरूपोहंनित्यमुक्तस्वभाववान् इतिभावना त्रैलोक्यचैतन्यमयादिदेवश्रीनाथविष्णोभवदाज्ञयैवप्रा
तःसमुत्थायतवप्रियार्थंसंसारयात्रामनुवर्तयिष्ये जानामिधर्मंनचमेप्रवृत्तिर्जानाम्यधर्मंनचमेनिवृत्तिःके
नापिदेवेनहृदिस्थितेनयथानियुक्तोस्मितथाकरोमि इतिप्रार्थनाविधिः शुचौदेशेविधानेनस्नानायछलसूत्रकं
यज्ञोपवीतमिनिततन्मंत्रेणाधारयेच्छुभं दद्याद्गणाभिमुखोर्ध्वःकुर्यात्केशप्रसाधनं स्मृतोकारंचगायत्रीनिवधीया। २८

ष्ठिवांततः पीतांबरणिदर्भांश्च गृहीत्वा मृत्तिलांस्तथा नद्यादितीरमागत्य स्नायात्स्वस्वविधानवत् अथैतेन च वक्ष्येण नित्य
नैमित्तिकीं क्रिया कुर्वन्फलं न चाप्नोति दत्तं भवति निष्फलं पीतांबरपाणिरेवातः कुर्यात्संकल्पमादृतः रामार्चनगतया
स्नानं करिष्येहं तदा तया स्नानं स्यात्कोटिगुणं दिव्यं दशसहस्रसमुद्भवं दर्शेवगाहेर्भूत्यां वागोरजोभिर्भवति विपदित
केवलेर्बापि मंत्रैः स्यात्पंचोद्धृत्य पिंडास्त्रयपूर्या मिश्रितानि तस्मात्तान्वर्ज्य सिंहान्या कर्कटादौ परिज[illegible]धिगतालो
रनिहांश्चयुक्तानवस्थितं पुंडरीकाक्षं सैन्यमूर्तिप्रभुं स्मरेत् अनंतादित्यसंकाशं वासुदेवं चतुर्भुजं शंखचक्रगदाप
द्मकुटं वनमालिनं दिव्यचंदनलिप्तांगं चारुहासं शुभेक्षणं नारदाद्यैः सेव्यमानं भास्वद्विपलकंकणं सकिंकि
णीककेयूरहारिणं मणिनूपुरं ध्वजवज्रांकुशालद्व्यपादपंकेरुहद्वये तत्पादोदकजां धारां निपतंतीं स्वमूर्द्धनि विं
तयेद्ब्रह्मरंध्रेण प्रविशंतीं स्वकां तनुं तया संक्षालयेत्सर्वमंतर्देहगतं मलं तत्क्षणाद्विरजा मंत्री जायते स्फटिकोप
मः इदं मांत्रं वरं स्नानं सहस्रादधिकं स्मृतं कृत्वादौ वैदिकं स्नानं ततस्तांत्रिकमाचरेत् विन्यस्यांगे षडंगानि प्राणाया
मपुरःसरं श्रीसूर्यमंडलात्तीर्थमाकृष्यांकुशमुद्रया वमित्यनेन चाप्लाव्य कवचेनावगुंठयेत् संरक्ष्यास्त्रेण मूलेन
मंत्रयेद्दशसंख्यया वारिदेयं ततः कुर्याद्देवेण तथार्कसंख्यया निमज्य तस्मिन्त्यायेच्छ्रीरामं शततयाजपन्मनुं उक्त
जपकं भमुद्राञ्च वधाः साध्याद्दिवक्त्रतः शालग्रामशिलातोयं तुलसीगंधमिश्रितं कृत्वा शंखे भ्रामयित्वा प्रदिपेन्निज

वं. मूर्द्धनि शालिग्रामशिलातोयमपीत्वा यस्तु मस्तके प्रदेयं प्रकुर्वीत ब्रह्महा स निगद्यते पृथिव्यां यानि तीर्थानि तानि तिष्ठं
१९ ति सागरे स सागरः शिलातीर्थानि पदे विप्रस्य दक्षिणे ततः संतर्पयेद्देवान्मानुषांस्तर्पयेत्पितॄन् पीडयित्वा वस्त्रं चोत्सृज्य का
ल्याचम्य यत्नतः धारयेद्वाससी शुद्धे परिधानोत्तरीयके अच्छिन्ने सदृशे शुक्ले आचामेत्पीठसंस्थितः वद्धचूडशिखे प
तीनामासनं स्वर्णाकर्मीकारं तु कारयेत् अन्येषां तु चतुष्पादं चतुरस्रं च कारयेत् गोत्राकृन्नस्समयं भिन्नं तथा पा
19
लाशपिप्पले लोहवर्जं सदैवार्कं वर्जयेदासनं बुधाः दानमाचमनं होमं भोजनं देवतार्चनं प्रौढपादो न कुर्वीत स्वाध्या
यं चैव तर्पणं आसनारूढपादस्तु जान्वोर्वाथ जंघयोः कृत्वावसक्थिकां यस्तु प्रौढपादः स उच्यते इति स्नानविधिः
केशवाद्यैस्त्रिभिः पीत्वा द्वाभ्यां प्रक्षालयेत्करौ द्वाभ्यामोष्ठौ च संमृज्य द्वाभ्यामुन्मार्जनं तथा एकेन हस्तं प्रक्षाल्य पा
दावपि तथैकतः संप्रोक्ष्ये केन मूर्द्धानं ततः संकर्षणादिभिः आस्यनासाक्षिकर्णांश्च नाभ्युरस्कं भुजेन स्पृशेत्
एवमाचमनं कृत्वा साक्षान्नारायणो भवेत् केशव नारायण माधव गोविंद विष्णु मधुसूदन त्रिविक्रम वामन
श्रीधर हृषीकेश पद्मनाभ दामोदर संकर्षण वासुदेव प्रद्युम्न अनिरुद्ध पुरुषोत्तम अधोक्षज नारसिंह अच्युत जना
र्दन उपेंद्र हरि कृष्ण चतुर्थीनमोंतैर्नामभिः इति वैष्णवाचमनं ललाटे केशवं ध्यायेन्नारायणमथोदरे माधवं हृ
दये ध्यायेद्गोविंदं कंठकूपके उदरे दक्षिणे पार्श्वे विष्णुं ध्यात्वा विचिंतयेत् तत्पार्श्वे बाहुमूले तु चिंतयेन्मधुसूदनं
१९

त्रिविक्रमंवक्षस्कंधेवामपार्श्वेतुवामनं श्रीधरंवाहुकेवामेहृषीकेशंतुकंधरे अपरेपद्मनाभंस्यात्ककुद्दामोदरंस्मरेत् ततश्च बा
लतस्तोयेनवासुदेवेतिमूर्द्धनि दक्षिणेतुकरेविष्णोर्विभ्रयाद्देहदर्शने पद्मंमत्स्यंचापरेस्तु शंखकूर्म्मंगदांतथा ल
२= लाटेतुगदाधार्यामूर्द्धिचायंशरंतथा नंदकंचैवहृन्मध्येशंखंचक्रंभुजद्वये शंखचक्रांकितोविप्रश्मशानेमृय
तेयदिचेत् प्रयागेयागतिर्याकोमागतिस्तस्यनारद। इतितिलकधारणं निःपीडयित्वावस्त्रंतुपश्चात्संध्यां।
समारभेत् अन्यथाकुरुतेयस्तुस्नानंतस्याफलंभवेत् वस्त्रंत्रिगुणितंयस्तुनिःपीडयतिमूढधीः वृथास्नानंभ
वेत्तस्यनिष्पीडयतिचाद्रुति रामात्मकंगुरुंनत्वारामसंध्यामथाचरेत् सायंप्रातश्चमध्याह्नेरामसंध्याविधानतः।
जपेत् जलमध्येरामंसंशोध्यकवचेनावगुंठयेत् वक्रीकृत्यजलंसम्यक्दर्भमूलेनमंत्रवित् आवाहनादिमुद्राभि
स्तीर्थमावाह्यपूजयेत् ब्रह्माण्डोदरतीर्थानिकरैःस्पृष्टानितेरवे तेनसत्येनमेदेवतीर्थंदेहिदिवाकर गं
गेचयमुनेचैवगोदावरिसरस्वती नर्मदेसिंधुकावेरिजलेस्मिन्संनिधिंकुरु एवमावाह्यचाराध्यविधिवत्तज्ज।
लंमुने आदायांजलिनासम्यक्जपेन्मालामंत्रशक्तित् जलंदत्त्वागृहस्त्वस्यंसव्यहस्तेविनिःक्षिपेत् ततः
स्रुतांवुनामूर्द्धिसिंचेन्मालामनुंस्मरेत् दशांगदेशगतंछिद्रमभिमंत्र्यजलंपिबेत् पुनरंजलिनादायजलंमूर्द्ध
विहर्दिपेत् मंडलस्थायरामायनमोर्घ्यंकल्पयाम्यहं ततोरामोहमस्मीतिगायत्रीनियतोजपेत् जलमध्ये

चं·

२०

२०

तियन्यापंदशभिर्य्यीतिमंचितं प्रोक्तेनशतेनैवसहस्रेणजपेत्त्वा पदेह्यशरथायेतिविद्महेतिपदंततः सीतापदंसमुद्
त्यवल्लभायततोवदेत् धीमहीत्यपितन्नोथरामश्चापिप्रचोदयात् पथास्याद्रामगायत्रीभक्तानांभुक्तिमुक्तिदापुर
श्चरणमस्याश्चचतुर्लक्षजपावधि यद्वयावच्चशुक्लादिसर्वंपूर्ववदाचरेत् श्रीमादिरेवागायत्रीभुक्तिमेवप्रय।
च्छति मायादिरपिवैद्वेषरमादिश्चश्रियंमुने मदनेनापिसंयुक्तासंमोहयतिमेदिनीं अनयाराधितोरामःस
र्वाभीष्टंप्रयच्छति तर्प्पयेच्चततोमूलमंत्रोच्चारणपूर्वकं रामंतर्पयामिनमः पीठदेवादिपूर्वकं चत्वारिंशा
द्विंशत्सीतादींश्चचतुष्क्रमात् हृदादींस्तर्पयेत्पश्चात्सर्व्येमध्येरघूद्वहं नाममंत्रैर्भवेदेवंचत्वारिंशात्तनद
यं सर्वंस्वप्रणमेद्रामंयथाशक्त्यामतीश्वर होत्वैतत्स्वपृष्टंसम्यक्त्रिसंध्यंचयथाविधि हातकृत्योभवेत्मंत्रीस
त्यस · त्यव्रतात्मथा ओंहंसस्सर्वमुच्चार्यसोहमित्यजपांजपेत् अर्थिहंसोव्ययंछंदः परमात्मात्रदेवता सूर्या
त्मनेहृतसोमात्मनेशिरः निरंजनायशिखा निराभासायकवचं अतनुसूक्ष्मःप्रचोदयादस्त्रंयामूर्द्धान्यस्यविप्रा
वदंतित्वंवैनाभिंवक्षसीचंद्रसूर्यौ दिशःश्रोत्रेयस्यपादौक्षितिंचध्यातव्योसौसर्वभूतान्तरात्मा एकविंशतिसा
हस्रश्वासातस्थ्यसजपेनषट् शताधिकेनश्रीरामःप्रीतोस्त्विति विसर्जयेत् इतिरामसंध्या रामंतत्वागुरुल्ल्पेष्ठा
न्वशोभः प्रप[illegible]रकान् मुक्तान्तथैवपापंसंत्सामंस्थानंरहेविशेत् गर्भ्यमारेवादयाहोमारवेरंग्नदिवानिशि भवेत् २०
[धौ]

स्नीद्वितीयावेदद्वयेब्रीत्यादिभिर्यथा देवस्त्रंजाततः ज्यर्थान्नाममन्त्रैः शाहात्स्वकान् वधादानंयथाशक्तिपात्रेरामपरेतथा श्रीत
दिनाद्यभागकृत्यविधिः दिवसस्यद्वितीयेंशेवेदस्याभ्यसनंचरेत् मीमांसातर्कधर्मार्थशास्त्रादीनामपिद्विजः सा
लंकारस्यसमनाः संपश्येन्मंगलाष्टकं गोभूविप्रांडुहेमयुग्मणिस्रेहन्दर्पाणीति इतिद्वितीयदिनभागकृत्यविधिः
विभागेकृततृतीयेतुयोष्यवर्गानुपोषितुं देशशास्त्राविरुद्धेनद्रविणंकर्मणार्जयेत् ऋतामृताभ्यांजीवेतमृतेनप्र
प्रमृतेनवा सत्यानृताभ्यामपिवानश्ववृत्याकदाचन ऋतमुञ्छशिलंप्रोक्तंमृतंतयदयाचितं मृतंतुनित्ययाच्।
ञ्चास्यात्प्रमृतंकर्षणंस्मृतं सत्यानृतंतुवाणिज्यंश्ववृत्तिर्नीचसेवनं सेवाश्ववृत्तिर्येरुक्तानसम्यक्तैरुदाहृतं स्वच्छ
न्दचारीतत्कस्माविक्रीतास्तक्रसेवकः पणीकृत्यात्मनः प्राणान्येवर्तन्तेद्विजाधमाः तेषांदुरात्मनामन्नंभुक्त्वाचा।
न्द्रायणंचरेत् धनेपेतस्यद्वेहोभागोतिहेत्मन्त्रीजयत्मन् रामात्नाकृतविश्वासोदानासर्वेश्वरोयतः इतितृतीयदिन
भागकृत्यविधिः स्वष्टधाङ्कोविभक्तस्यचतुर्थशिय्यथाद्विजः ज्यर्थान्माध्याह्निकंस्नानंजपदेवार्चनादिच स्वकोप
यांप्लुकक्रपाशसनमृद्दिकादिष्यादाननातिलकमंडलचंदनादि गत्वाजलान्तिकमलेहसमार्षिकंचस्नानार्च
येत्सकलतीर्थपवित्रकीर्तिं स्वगृह्योक्तेर्मंत्रवैस्नानासंध्यांविधायच श्वेतकर्द्धरक्तैस्सदेवादींस्तर्पयेत्तिलैः
तथैवभुवनेशस्यस्नानंसंध्याथतर्पणं पूर्वदच्चेत्संत्रीरामंतन्नाविसर्जयेत् ततोदेवालयंगत्वान्यासान्कृत्वा

चं.

२१

21

र्चयेद्धरिं लक्ष्मीसंतं विशेषतः श्रीमंदरं सुदरं स्वकं इति वनर्थं दिनभागहात्यं एटह्यागतो र्चयेद्धामं पंचमे दिवशांशके प्रक्षाल्य
पादावाचम्य दद्याद्दर्ध्यं रवेर्वह्निः योदेवपूजक ... स्याथपूजाद्यमाणातत्फलं प्राणायामादिकं सर्वं तं स्मेरामात्मनेनमः
श्रेतेनमनुतात तावद्वारदेवान्प्रपूजयेत् आगमोक्तिसंहितायां यत्पूजनं तत्क्रमेणतु अनुष्ठानक्रमेणातस्तद्देवाह्व।
त्वलिख्येत ॐ नमो राममभद्राय गंगणेशाय ते नमः सं सविते हैं शिवाय रें श्री श्रीपरशक्तये दीं दीपनाथाय
नमः दं देहमालाय नमः पुष्पाक्षतादिभिः पूज्याः श्रीरामद्वारदेवताः षड्द्वारपुरतस्तस्मिन्नुथमामवायेत्सुधीः
द्वारश्रीयै नमः श्रीं ह्रीं देहल्यै तदथस्ततः द्वारस्य शोभनस्याथ शाखयोर्दक्षवामयोः धात्रे विधात्रे गंगायै यमुनायै
च सर्वतः ॐ भद्राय सुभद्राय गोदां कस्लाचदर्दिण ॐ चंडाय प्रचंडाय रेवानापीच पश्चिमे शांखाय पद्मनिधये वा
णीवेन्यां तथोत्तरे चतुर्द्वारस्य संपूज्य पृष्ठे होपरि ततोर्चयेत् गरुडाय गृहायाथ कल देवेन मोक्षितिति नमः स्मार
शां नवीयफहिनाय कायफट्‌क्रमः आभ्यामंतर्गतं पश्यशस्योर्मभवामतः निःसार्य विघ्नसंयाद्यैः पार्श्विघातं समा
भ्यसेन देहलीं यां स्पृशन्दक्षपादं सर्वं प्रविशयच शेषाय विद्यापीठाय वास्तुपुंसेनमोर्चयेत् इतिद्वारपूजाविधिः
वर्णाम्मदारुधरणीतलाप ... वनिर्मितं वर्जयेदासनं धीमान्दारिद्र्याद्याद्दिदुःखदं कम्बलाजिनं व्याघ्रचर्मकौ
शेयं वेत्रनिर्मितं वस्त्राजिनं कंबलं वा कल्पयेदासनं तदनु इति वेश्यपतस्मिन्नादौ तपात्रासादनमारभेत् संयाद्य

ञ्च २१

विविधैः पुष्पैः सुरभिपुष्पमालिकां तुलसीपद्मजात्याद्यैर्माल्यैर्बहुविधैरपि स्वपरोदत्तिर्गतीर्थपुण्डवारिसम्पूरितं क
लशं स्वपुरो वामभागेन विनियोजयेत् अन्यानि पूजाद्रव्याणि पुरस्तादेव निःक्षिपेत् श्यामादत्तं तुलसीकाष्ठ
घटितैः रुद्राक्षार्ककारितैः शंखचक्रगदापद्मपादुकाकारकारितैः निर्मितां मालिकां कण्ठे विधायार्चनमार
भेत् तथामलकमालां च सम्यक्पुष्करमालिकां निर्माल्यतुलसीमालां शिरस्यपि निधाय वै निर्माल्यचं
दनेनांगमंकयेत्तस्य नामभिः तस्याप्यथानिवाङ्गोऽश्नुते नैव द्विजसत्तमः पापिष्ठो वाप्यपापिष्ठः सर्वत्रोऽप्यजप
ववा भवेद्देवाधिकार्यपूजाकर्मण्यसंशयः इति मालाधारणं पश्चात्तानि द्रव्याणि कुर्याज्जलाशोधयनं ॥
तालनेनानुलेपादैर्मूर्तिशुद्धिः समाचरेत् अव्ययेनात्मशुद्धिं ततश्चरेत् विलिप्य वेदिकां सम्यक् मण्डलं तत्र का चद्वितिशुद्धिं =
रयेत् शालितण्डुलचूर्णैश्च नीलपीतसितासितैः लिखेदष्टदलं पद्मं चतुरस्रं समाहितं षट्कोणकर्णिका
मध्ये कोणाग्रे हृत्संहृतं साध्यमेवं ततः शोभाभिर्वाभिरूपशोभितं संपूज्य मण्डलं चैतत्तत्र संहासनं न्य
सेत् चन्द्रातपपताकैश्च तोरणैरपि सर्वतः विचित्रितं तत्रापि भित्तिस्तम्भस्थलादिषु अण्डमात्रं तु यः कुर्या
न्मण्डलं राघवाग्रतः सकृत्प्रणमेद्दीनो भिर्वा सोऽनन्तफलमश्नुते इति शुद्धिचतुष्टयं पद्मस्वस्तिकभद्रादिरू
पेण कुर्यात् पट्टयं पृथ्वि त्वयेति मन्त्रस्य मेरुपृष्ठ ऋषिः सुतलं छन्दः कूर्मो देवता आसनस्थापने विनियोगः

च. पृथ्वित्वयाधृतालोकादेवित्वंविष्णुनाधृता त्वंचधारयमांभद्रेपवित्रंकुरुचासनं भूर्भुवःस्वःकूर्मायनमः आधारश
२२ क्तयेनमः इष्टविद्रावणायतन्नमियेतिपूजयेत् अपक्रामंतभूतानिपिशाचाःसर्वतोदिशं सर्वेषामविरोधेनब्रह्मक
र्मसमारभे पार्ष्णिघातत्रयंकृत्वामंत्रेणानेनमंत्रवित् भूतसंघातमुत्सार्यसंविशेदासनंबुधः ॐरअस्त्रायफ
ट्रोकादिग्बंधनंचापि करास्फालनतोदिशन्ततोगुर्वीसमुन्नतिः इत्यासने विनायकंनमस्कृत्यसव्यांशेचस
रस्वतीं दक्षिणांशेगुरुंचवटुंदुर्गांचदेवत्रयंबुधः ततश्चादितआरभ्यनमेन्गुरुपरंपरं नमोस्त्वनंतायनमोस्तुवेधसे
नमोवशिष्ठायनमोस्तुशक्तये पराशरायाथनमोस्तुव्यासायतेनमस्ततःसत्यवतीसुताय योगीन्द्रवर्य्यपादांश्च
गौडपादान्विदात्मकान् भगवत्पूज्यगोविंदपादान्वंदेततःस्वयंश्रीमच्छ्रीशंकराचार्य्यान्विश्वरूपान्सुरेश्वरान्
हस्तामलकान्विद्याप्रवर्त्तकान् माधवान्वामदेवाख्यान्सर्वयत्नकृतस्तथा गंगाधरान्वामदेवांश्श्रीमद्भट्टाचार्या चार्या २
पंडितान् परमानंदराजाख्यान्देवगलीशाभिधांस्तथा निवादित्यान्महासिद्धान्मार्गांतरदृशःप्रभून् श्रीमद्वि
ष्णुस्वामिराजान्विष्णुभक्तिप्रवर्त्तकान् वंदेहंप्रभुराजांश्चविष्णुस्वामिकुमारकान् नमोगुरुभ्योगुरुपादुकाभ्यो
नमःपरेभ्यःपरपादुकाभ्यः आचार्य्यसिद्धेश्वरपादुकाभ्योनमोस्तुलक्ष्मीपतिपादुकाभ्यः इतिगुरुनतिः ततोदे
वंनमस्कृत्यकुर्यात्तालत्रयंपुनः ॐरअस्त्रायफट्प्रोक्त्वाभ्रामयेद्दक्षिणांकरंकालंस्थूनाकरिष्येहंश्रीरामप्रीत २२

येर्वंतं संकल्प्यैवं ततो न्यासस्थानान्मायांतं संहरेत् प्रातिलोम्येन तल्लयं लकारे लोहकारके हलयश्च सकारे च

मलयश्च सकारके क्रमेणैवमपर्य्यंतं लयमन्याययन्ततः श्रोत्रे मितिब्रह्मरंध्रे सहस्राब्जे नियोजयेत् इति मातृको

पसंहारः ततस्तु चिंतयेदंतर्देहस्यान्तर्यान्तरे ज्योतिर्मयमनस्तं सत्यज्ञानसुखात्मकं आत्मनः परितो वह्निप्रा

कारं त्राणाय च भूतप्रेतपिशाचेभ्यो विधाय तदनंतरं शुद्धिं प्रख्यातैते श्च वह्निवीजास्त्रमंत्रितैः प्रदीपयेत्

भौमं श्रीमयविघ्ननिहतये हृदंबुजे ब्रह्मकंदसंभूते ज्ञाननालके ऐश्वर्याष्टदलोपेते स्थितो वैराग्यकर्णिके आरा

ध्यमानो जीवस्तु चिंतनीयो मनीषिभिः तेन व्याहृसमंत्रेण द्वादशांते स्थितः परः तेन संयोज्य विधिवद्भूतशुद्धिमथा

चरेत् इति जीवस्थापनं पादाद्याजान्वाकां पीतां कुलिहरिणदैवतां वक्त्रसोपचतुरस्रं गन्धाश्रीं क्रः फट् वं जले ज्ञात्वा

घ्रानाभिपद्मांकां श्वेतमर्द्धेंदुवेरत्नवं रसं रूपस्पर्शशब्दवं ज्रीं क्रः फट् वं लं प्रौ चो नाभ्या हृदंतं प्राग्वन्न त्रिकोणं स्व

स्तिकाहृणं वह्निरूपस्पर्शशब्दं रं ज्रों क्रः फट् [illegible] रणे भूपर्य्यंतं हृदो वायोः षडिंदुस्पर्शशब्दवत् हृतशंकर्ष

णं धूम्रं यं केज्रः फट् इहाय भ्रूमध्याद्ब्रह्मरंध्रांतं वा स्वर्द्दं वं शशब्दं वं हं ज्रीं क्रः फट् हकारे हं महत्तत्वके च तत्

त् प्रकृतौ तां परमचंद्राख्ये परे ब्रह्मणि संहरेत् इति भूतसंहारः शारीरं मकारं भूतात्मनो भूतात्मनो यहि शोषयेत् अ

व्यक्तब्रह्मसंपर्कोद्भूतं शुद्धिरियं मता न्हलाज्ञानं ततः पापं जन्मादिदुःखदं वेयत् प्राणपानौ निरुध्याथ तत्

मी =

प॰

स्वाहा एवं विचिंतयेत् महापातकपंचांगं पातकोपसंश्रयं उपपातकरोमाणं कर्मक्रूरातिभीषणं नाभौ षड्विंदुसंयुक्तष
उस्तासितवर्तुले वामनयाहरिते वायुवीजं यमोंतेन शोषयेत् हृदि त्रिकोणनिर्गच्छत्स्वस्तिके रक्ततेजसि वह्निनाकुंभितेवा
२३ योंरंवमो १६ संहरामिति वीजं चंद्रसहस्राभममलकांतिस्थितं मितं ॐ वंमो ३२ स्मृतपीयूषवंसाप्लावितेन तरोचयेत् इत्याप्ला-
वने वा वीजभूतसंहारमध्यस्याप्लावनेन ततः क्रोधचतुःसहस्रांशेन रामो हमिति संस्मरेत् इत्थं वा शिवतनो भक्त्या स्वदे-
हं भावयेत्ततः ध्यायेती वात्म मंत्रैक्यं शुद्धमंगं शुभप्रदं मूलाधारोत्थया सूक्ष्मभासा सोऽपद्ममार्गतः ॐ हूं फडिति
संयमः प्राणा १६ विन्यस्य मूर्ध्नि अविरत ब्रह्मणो रामात्प्रेरकः पुरुषस्तथा प्रकृतिर्महान्त्यहंकारेस्ततोहं त्रिगुणा-
त्मकः तस्माद्वा एतस्मादात्मनः आकाशः संभूतः आकाशाद्वायुर्वायोरग्निरग्नेरापः अद्भ्यः पृथिवी पृथिव्या ओष-
धयः ओषधीभ्योऽन्नं अन्नाद्रेतो रेतसः पुरुषः स वा एष पुरुषोन्नरसमयः ग्लौमिति पृथ्वीवीजेन ततः संघनतां नयेत्
ॐ हंसोमिति वीजेनावयवीकरणं भवेत् सोहंमंत्रेण तामपवीनादांतो सिद्धभाविता ध्यात्वैवं ब्रह्मरंध्रेण तज्जी-
वकला न्यसेत् हृदि हंसः सन्निधायैतां प्राणप्रतिष्ठया प्राणप्रतिष्ठामंत्रस्य ब्रह्मविष्णुरुद्रा ऋषयः ऋग्यजुःसा-
मानि छंदांसि प्रतिछंदो वा छंदः क्रियामयवपुः प्राणाख्या देवता प्राणप्रतिष्ठार्थे विनियोगः ॐ फं खं गं घं ङं
ॐ पृथिव्यप्तेजोवाय्वाकाशात्मने ॐ हृदयाय नमः ॐ चं छं जं झं ञं शब्दस्पर्शरूपरसगंधात्मने ईं शिरसे स्वाहा २३

ॐ टं ठं डं ढं णं ॐ श्रोत्रत्वक्चक्षुर्जिह्वाघ्राणात्मने ॐ शिखायै वषट् ॐ तं थं दं धं नं ॐ वाक्पाणिपादपायूपस्थात्मने ऐं कवचा
य ॐ पं फं बं भं मं श्रौं वक्तव्यादानगतिविसर्गानन्दात्मने श्रौं नेत्रत्रयाय वौषट् ॐ यं रं लं वं शं षं सं हं ळं क्षं ॐ मनोबु
द्ध्यहंकारचित्तात्मने अः अस्त्राय फट् ॐ आं नाभेरधः ॐ ह्रीं हृदयादानाभिः ॐ क्रों मस्तकाद्याहृदयं ततः
ॐ यं त्वगात्मने नमः हृदि ॐ रं असृगात्मने नमः दोर्मूले ॐ लं मांसात्मने नमः ककुदि ॐ वं मेदात्मने नमः
कक्षयोः ॐ शं अस्थ्यात्मने नमः हृदादिपाणियुगले ॐ षं मज्जात्मने नमः पादयुगले ॐ सं शुक्रात्मने नमः
जठरे ॐ प्राणात्मने नमः आनने ळं जीवात्मने नमः व्यापकः न्यासमेवं प्रकारेण कृत्वा ध्यायेच्च देवतां रक्ता
म्भोधिस्थपोतोल्लसदरुणसरोजाधिरूढा कराब्जैः पाशं कोदण्डमिक्षूद्भवमथ गुणमप्यंकुशं पञ्चबाणान्
बिभ्राणासृक्कपालं त्रिनयनलसिता पीतवक्षोरुहाढ्या देवी बालार्कवर्णा भवतु सुखकरी प्राणशक्तिः परा
नः इति ध्यानं ॐ आं ह्रीं क्रों यं रं लं वं शं षं सं हं हंसः मम प्राणा इह प्राणा इह प्राणाः पुनस्तामेव जीवात्म।
च्चार्य मम जीव इह स्थितः पुनस्तथैवोच्चार्य मम सर्वेन्द्रियाणि पुनस्तथोच्चार्य मम वाङ्मनस्त्वक्चक्षुर्जिह्वा
घ्राणाख्याः सर्वे प्राणा इहागत्य स्वस्तये सुखं चिरं सुखेन तिष्ठन्तु स्वाहा इति मन्त्रः ततो जन्मादिक षोडशक्रियासंस्का
रसिद्धये षोडश प्रणवावृत्तीः कृत्वा शक्तिपरां स्मरेत् इति पुनर्देहोत्पादने चत्वारि वाक्यानि मितापदानि ता।

चं. निविदुर्ब्राह्मणायेमनीषिणः गुहात्रीणिनिहितानेंगयंतितुरीयंवाचोमनुष्यावदंतीति इतिभूतशुद्धिः भू
२४ तशुद्धिंविनाकर्तुंजपहोमार्चनः क्रियाः भवंतिनिःफलाःसर्वाःप्रकारेणाप्यनुष्ठिताः स्वस्माद्ग्रामात्मका
याद्वेउत्पन्नालिपिमातृकाः साभिन्नानान्त्वकार्ण्यायामातृस्थान्यासप्रकीर्त्यते न्यासंविनाजपंप्राहुर्निः
24 फलम्मूकमासवं न्यासाद्ग्रामात्मकोहि: स्याद्वामोभूत्वायद्यजपेत् वामांगुष्ठाद्दक्षिणातः पाणिपादत्पत्तिसं
ज्ञकः संहारोविपरीतोसौकनिष्ठात्तुस्थितिप्रदः शिरस्यारभ्यपादांतोदेहेप्युत्पत्तिसंज्ञकः संहारोविपरी
तोन्यासः हृदोंगुष्ठेस्थितिर्नाभिगः स्थितिन्यासोगृहस्थस्य संहृदोवनिनोयते ब्रह्मचारिणउत्पत्तिस्त्रियाःशूद्रस्य
वेष्टदः इतिन्यासत्रिलयः इडयापूरयेत्प्राणानत्स्पर्शैसत्वरैः कुंभयेत् रेचयेयादिकैर्वर्णैर्मतः पिंगलयापुनः
तथैवपूरणंवायोः कुंभनंरेचनंपुनः इडयास्मात्ततोह्याभ्यांपूरणादित्रयंपुनः प्राणायामत्रयंत्वेवंकृत्वान्यासपु
कमारभेत् अकाराद्यैःपानवर्णैरायादक्षलमस्तकं इतिप्राणायामः अस्यश्रीमातृकामंत्रस्यब्रह्माऋषिर्दे
वीगायत्रीछंदः श्रीमातृकासरस्वतीदेवताहलोबीजानिस्वरसंग्रहःशक्तिः अनुष्ठीयमानश्रीराममंत्रांगत्वे
नन्यासेविनियोगः इत्याद्यैवंऋषिः छंदोदेवताबीजशक्तयः शिरोवदनहृद्गुह्यपादेषुक्रमतोन्यसेत मा इति=
तृकाऋष्यादिन्यासः करांगुलीनांरेखासुस्वरैकैकंप्रविन्यसेत विन्यसेत्प्राणंवपाणितलयोःपृष्ठयोरपि
२४

ॐ अं कं खं गं घं ङं आं अंगुष्ठाभ्यां नमः ॐ इं चं छं जं झं ञं ईं तर्जनीभ्यां नमः ॐ उं टं ठं डं ढं णं ऊं मध्यमाभ्यां नमः ॐ एं तं थं दं
धं नं ऐं अनामिकाभ्यां नमः ॐ ओं पं फं बं भं मं औं कनिष्ठिकाभ्यां नमः ॐ अं यं रं लं वं शं षं सं हं ळं क्षं अः करतलपृ
ष्ठाभ्यां नमः एतान्येव षडंगेषु योजनीयानि हृदयाय नमः शिरसे स्वाहा शिखायै वषट् कवचाय हुं ने
त्रत्रयाय वौषट् अस्त्राय फट् इति प्रकारेण इति केवलमातृका पंचाशद्वर्णभेदैर्विहितवदनदोः पादयुक्कुक्षि
वक्षोदेशां भास्वत्कपर्दाकलितशशिकलामिंदुकुंदावदातां अक्षस्रक्कुंभचिन्तालिखितवरकरां त्रीक्षणां पद्मसंस्था
मच्छाकल्पामतुच्छस्तनजघनभरां भारतीं तां नमामि इति केवलमातृकाध्यानं अथांतर्मातृकान्यासः कंठहृन्ना
भिगुह्यके पायोर्भ्रूमध्यके पद्मे षोडशद्वादशछदे दशषट्के चतुष्के च ततः द्विपत्रके पंचाशद्वर्णविन्यासं पत्रसं
ख्याक्रमाद्भवेत् एकैकवर्णमेकैकपत्रे तेबिंदुयुक्तं न्यसेत् इत्यंतर्मातृकान्यासः एवमंतः प्रविन्यस्य मनसा
तो वहिर्न्यसेत् शिरोवदनवृत्तेषु चक्षुः श्रोत्रयुगेऽप्यथ नासाकपोलयुगले तथा ओष्ठाधरयोरपि ऊर्द्ध्वाधो दंतपंक्त्यो
च मूर्द्ध्नि आस्ये षोडशस्वरान् कचवर्गद्वयं बाह्वोः पंचसंधिःस्थले न्यसेत् टतवर्गद्वयं पादसंध्यग्रेऽपि तथा न्यसेत् प
वर्गं पार्श्वयुगले पृष्ठनाभ्युदरेषु च हृदोर्मूलककुत्ककदहृदादिकारपदद्वये जठराननयोश्चैव व्यापकं विनियो
जयेत् ॐ मायंनीतनमेंनोवामस्विंदुर्बिंदुवर्जितः पंचाशदक्षरन्यासः क्रमेणैवं विधीयते इति केवलमातृका

चं.

न्यासः ततः सविंदुकन्यासे ऋषिः छंदश्च पूर्ववत् संहारशारदादेवंगाति विंदुयुजेः स्वरैः युक्तसजं हरिणायेतमदयुठंकं
विद्याकैरैरविरतंदधती त्रिनेत्रा अंईं इंदुमौलिमरुणामरविंदसंस्थावर्णोपदीप्रणामततनभारनद्या इति विंदुमातृका
२५ ध्यानं विंदुयुक्तां मातृकां तु विन्यसेदनुलोमतः इति सविंदुमातृकान्यासः स्यातेषेते व्यथयुतमातृकाया स्वकला
25 न्यसेत् अस्यकलान्यासस्य प्रजापतिऋषिर्गायत्रीछंदः कलासरस्वतीदेवता इष्टार्थे विनियोगः अंओं आं हृदया
यनमः इंऔं ईं शिरसे स्वाहा उंओं ऊं शिखायै वषट् एंऔं ऐं कवचाय हुं ओंऔं नेत्रत्रयाय वौषट् अंओं अः अस्त्राय फ
ट् इति कलाषडंगः हस्तैः पद्मं रथांगं गुणमथ हरिणां पुस्तकं वर्णमालां टंकं शूलं कपालं दरममलसुडुमकुंभं
वहंती मुक्ताविद्युत्पयोदस्फटिकनवजपावंधुरैः पंचवक्त्रैस्त्र्यक्षैर्वक्षोजनम्रां सकलशशिनिभां भारतीं तां नमा
मि इति कलादेव्याध्यानं ओं अं निवृत्त्यै नमः ओं आं प्रतिष्ठायै नमः ओं इं विद्यायै नमः ओं ईं शांत्यै नमः ओं उं इंधि
कायै नमः ऊं दीपिकायै· ऋं रेचकायै· ॠं मोचिकायै· लृं परायै· ॡं अतिसूक्ष्मायै एं सूक्ष्मायै· ऐं ज्ञानायै ओं अ
मृतायै· औं आप्यायन्यै अं व्यापिन्यै· अः व्योमरूपायै· कं सृष्ट्यै· खं ऋद्ध्यै· गं स्मृत्यै· घं मेधायै· ङं कांत्यै· चं लक्ष्म्यै
छं धृत्यै· जं स्थिरायै· झं स्थित्यै ञं सिद्ध्यै· टं जरायै· ठं पालिन्यै डं शांत्यै· ढं ऐश्वर्यायै· णं रत्यै· तं कामिकायै· थं वर
दायै· दं ह्लादिन्यै· धं प्रीत्यै· नं दीर्घायै· पं तीक्ष्णायै· फं रौद्र्यै· बं भयायै· भं निद्रायै· मं तंद्र्यै· यं क्षुधायै· रं क्रोधि २५

वैं क्रियायै वं उल्कायै · शं मृत्यवे · षं पीतायै · सं श्वेतायै · हं अरुणायै · लं असितायै · क्षं अनंतायै इति पंचाशत्कलान्यासः
ॐ अं अमृतायै नमः ॐ आं आनंदायै नमः इं पूषायै ईं तुष्ट्यै · उं पुष्ट्यै · ऊं रत्यै · ऋं धृत्यै ॠं शशिन्यै · लृं चंद्रिकायै ·
लॄं कांत्यै · एं ज्योत्स्नायै · ऐं श्रियै · ओं प्रीत्यै · औं अंगदायै · अं पूर्णायै · अः पूर्णामृतायै नमः इत्येताः स्वरस्थाने
न्यस्तव्याः कं भं तपिन्यै · खं बं तापिन्यै · गं फं धूम्रायै · घं पं मरीच्यै · ङं नं ज्वालिन्यै · चं धं रुच्यै · छं दं सुषुम्णा
यै · जं थं भोगदायै · झं तं विश्वायै · ञं णं बोधिन्यै · टं ढं धारिण्यै · ठं डं क्षमायै · मं यं धूम्रार्चिषे · रं ऊष्मायै · लं ज्वा
लिन्यै · वं ज्वालामालिन्यै · शं विस्फुलिंगिन्यै · षं सुश्रियै · सं सुरूपायै · हं कपिलायै · एता हस्तपादयुगलसंधि
षु न्यस्तव्याः ळं हव्यवाहायै नमः इति मस्तके क्षं कव्यवाहायै नमः इति व्यापकं इत्यष्टत्रिंशत्कलान्यासः मा
यायैः प्रदितान्वर्णान्केशवादीन्यथा स्मरान् स्वशक्तिकान्न्यसेद्यत्नान्मस्तकादिक्रमेण तु तथाहि ॐ केशवा
दि मातृकान्यासस्य प्रसाध्य नारायण ऋषिर्गायत्री छंदः लक्ष्मीनारायणो देवता हलो बीजं स्वरसंयहः शक्ति
र्न्यासार्थे विनियोगः ॐ श्रीं ॐ नमो नारायणाय हंसः सोहं अं कं खं गं घं ङं आं ॐ क्लीं हंसः सोहं ॐ नमो नारायणा
य ज्ञोल्काय स्वाहा · श्रीं देव्यै इति हृदयं ॐ श्रीं ॐ नमो नारायणाय हंसः सोहं इं चं छं जं झं ञं ईं ॐ क्लीं हंसः सोहं
ॐ नमो नारायणाय महोल्काय स्वाहा · श्रीपद्मिन्यै नमः इति शिरसि ॐ श्रीं ॐ नमो नारायणाय हंसः॥

वे· सोहं उं ठं ढं उं छं णं ॐ ॐ ह्रीं हंसः सोहं ॐ नमो नारायणाय वीरोल्काय स्वाहा· अं विश्वरूपात्मने नमः इति शिखा ॐ श्रीं
२६ ॐ नमो नारायणाय हंसः सोहं पं तं थं दं धं नं मैं ॐ ह्रीं हंसः सोहं ॐ नमो नारायणाय महोल्काय स्वाहा· ऐं वक्त्रा
यै इति कवचं ॐ श्रीं ॐ नमो नारायणाय हंसः सोहं अं पं फं बं भं मं श्रौं ॐ ह्रीं हंसः सोहं ॐ नमो नारायणाय।
सहस्रोल्काय स्वाहा श्रौं कमलरूपायै इति नेत्रं ॐ श्रीं ॐ नमो नारायणाय हंसः सोहं अं यं रं लं वं शं षं सं हं लं क्षं
अः ॐ ह्रीं हंसः सोहं ॐ नमो नारायणाय अनन्तोल्काय स्वाहा अः स्फुलिङ्गाय नमः इति अस्त्रं इति केशवादिमातृका
षडङ्गः विद्यारविन्दशङ्खरामनन्तकम्भपद्मकौमोदकीदरसुदर्शनयोगाभिहस्तं सौदामिनीमुकुरकान्तिविभातिलक्ष्मी
नारायणात्मकमखण्डितमादिमूर्तिं इति केशवादिमातृकाध्यानं ॐ ह्रीं श्रीं क्लीं अं क्लीं श्रीं ह्रीं केशवाय कीर्त्यै नमः॥
इति सर्वत्र सम्पुटः आं नारायणाय कान्त्यै· इं माधवाय तुष्ट्यै ईं गोविन्दाय पुष्ट्यै उं विष्णवे धृत्यै· ऊं मधुसूदनाय शान्त्यै
ऋं त्रिविक्रमाय क्रियायै· ॠं वामनाय दयायै लृं श्रीधराय मेधायै· ॡं हृषीकेशाय हर्षायै· एं पद्मनाभाय श्रद्धा
यै· ऐं दामोदराय लज्जायै· ओं वासुदेवाय लक्ष्म्यै औं सङ्कर्षणाय सरस्वत्यै अं प्रद्युम्नाय प्रीत्यै· अः अनिरुद्धाय र
त्यै· ६ कं चक्रिणे जयायै· खं गदिने दुर्गायै गं शार्ङ्गिणे प्रभायै घं खड्गिने सत्यायै ङं शङ्खिने चण्डायै· चं हलिने
वाण्यै· छं मुसलिने विलासिन्यै· जं शूलिने विजयायै· झं पाशिने विरजायै· ञं अङ्कुशिने विश्वायै टं मुकुन्दा २६

यविमदायै ठं नंदजाय हुनंदायै डं नंदिने स्मृत्यै ढं नरायऋध्यै णं नरकजित्समृद्ध्यै तं हरये शुद्ध्यै थं कृष्णाय बुद्ध्यै दं सत्याय
भुक्त्यै धं सात्वताय मत्यै नं शूरिणे क्षमायै पं हराय रमायै फं जनार्दनाय उमायै बं भूधराय क्लेदिन्यै भं विश्वमूर्तये क्लि
न्नायै मं वैकुंठाय वसुदायै यं त्वगात्मने पुरुषोत्तमाय वसुधायै रं असृगात्मने बलिने परायै लं मांसात्मने बलानुजा
य परायणायै वं मेदात्मने बलाय सूक्ष्मायै शं अस्थ्यात्मने वृषघ्नाय संध्यायै षं मज्जात्मने वृषाय प्रज्ञायै सं शुक्रात्मने
हंसाय प्रभायै हं प्राणात्मने वराहाय निशायै ळं क्रियाशक्त्यात्मने विमलाय मोघायै ॐ ऐं ह्रीं श्रीं क्लीं ह्सौं क्लीं श्रीं ह्रीं परमा
त्मने नृसिंहाय विद्युतायै नमः केशवादिर्यं न्यासो न्यासमात्रेण देहिनां अच्युतत्वं ददात्येव सत्यं सत्यं न संशयः इति
केशवादिमातृकान्यासः वाग्मायामादिकं वर्णमातृकायाः सशक्तिकान् श्रीकंठादीनथ्यादिन्यान्तसेत्स्थाने।
ष्वेतेषु हि श्रीकंठादिन्यासस्य अंबरीष ऋषिर्बृहती छंदः अर्द्धनारीश्वरो देवता हलो बीजानि स्वराः शक्तयः ज्ञाताविज्ञा
ज्ञानार्थे विनियोगः ऐं ह्रीं श्रीं अं कं खं गं घं ङं आं अंगुष्ठाभ्यां नमः ऐं ह्रीं श्रीं इं चं छं जं झं ञं ईं तर्जनीभ्यां नमः ऐं ह्रीं
श्रीं उं टं ठं डं ढं णं ऊं मध्यमाभ्यां नमः ऐं ह्रीं श्रीं एं तं थं दं धं नं ऐं अनामिकाभ्यां नमः ऐं ह्रीं श्रीं ओं पं फं बं भं मं औं कनि
ष्ठिकाभ्यां नमः ऐं ह्रीं श्रीं अं यं रं लं वं शं षं सं हं ळं क्षं अः करतलपृष्ठाभ्यां नमः एवमेव हृदयादिन्यासः सिंदूरकां
चनसमोभयभागमर्द्धनारीश्वरं गिरिसुताहरचिह्नचिह्नं पाशाभयाक्षवलयेष्टदहस्तमीशंस्मरामि

वं. त्मकलवांछितवरदासि हे॥ ऐं क्लीं श्रीं श्रं श्रीकंठेशपूर्णोदरीभ्यां नमः ३ इति मस्तके ३ आं अनंतेशविरजाभ्यां नमः ३ आनन
२७ वृत्त इत्यादि स्थानेषु न्यसेत् ३ इं सूक्ष्मेशशाल्मलीभ्यां नमः इति सर्वत्र ३ ईं त्रिमूर्तीशलोलाक्षीभ्यां नमः ३ उं अमरेश्वर
27 वर्तुलाक्षीभ्यां नमः ३ ऊं अर्घीशदीर्घघोणाभ्यां नमः ३ ऋं भारभूतीशदीर्घमुखीभ्यां नमः ॠं अतिथीशगोमु
खीभ्यां नमः ऌं स्थाण्वीशदीर्घजिह्वाभ्यां नमः ३ ॡं हरेशकुंडोदरीभ्यां नमः ३ एं कटीशोर्ध्वकेशीभ्यां नमः
ऐं भौतिकेशविकृतमुखीभ्यां नमः ३ ओं सद्योजातेशज्वालामुखीभ्यां नमः ३ औं अनुग्रहेशोल्कामुखीभ्यां नमः
अं अक्रूरेशश्रीमुखीभ्यां नमः ३ अः महासेनेशविद्यामुखीभ्यां नमः ३ कं क्रोधीशमहाकालीभ्यां नमः खं चंडे
शसरस्वतीभ्यां नमः ३ गं पंचांतकेशगौरीभ्यां नमः ३ घं शिवोत्तमेशत्रैलोक्यविद्याभ्यां नमः ङं एकरुद्रेशमंत्रश
क्तिभ्यां नमः ३ चं कूर्मेशात्मशक्तिभ्यां नमः छं एकनेत्रेशमातृकाभ्यां नमः जं चतुराननेशलंबोदरीभ्यां नमः ३
झं अजेशद्राविणीभ्यां नमः ञं सर्वेशनागरीभ्यां नमः ३ टं सोमेश्वरेशखेचरीभ्यां नमः ३ ठं लांगलीशमंजरी
रीभ्यां नमः ३ डं दारुकेशरूपिणीभ्यां नमः ३ ढं अर्द्धनारीश्वरेशवीरिणीभ्यां नमः ३ णं उमाकांतेशवृकोदरी
भ्यां नमः ३ तं आषाढीशपूतनीभ्यां नमः ३ थं दंडीशभद्रकालीभ्यां नमः ३ दं अत्रीशयोगिनीभ्यां नमः ३
धं मीनेशशंखिनीभ्यां नमः ३ नं मेषेशगर्जिनीभ्यां नमः ३ पं लोहितेशकालरात्रिभ्यां नमः ३ फं शिखीश २७

कुं ऽनीभ्यांनमः ३ वं गलगंडेशकपर्दिनीभ्यांनमः ३ भं द्विरंडेशविजयाभ्यांनमः ३ मं महाकालजयाभ्यांनमः

यं बालीशसमरवेश्वरीभ्यांनमः ३ रं भुजंगेशरेवतीभ्यांनमः ३ लं पिनाकीशमाधवीभ्यांनमः ३ वं खड्गीशवा

रुणीभ्यांनमः ३ शं वकेशवायवीभ्यांनमः ३ षं श्वेतेशरक्षोपधारिणीभ्यांनमः ३ सं भृग्वीशसहसाभ्यां

नमः ३ हं लकुलीशलक्ष्मीभ्यांनमः ३ लं शिवेशव्यापिनीभ्यांनमः ३ क्षं संवर्तकेशमहामायाभ्यांनमः ३

इतिव्यापकं इतिश्रीकंठादिन्यासः षुडः सविंदुकाद्यकाकुलाभिः केशवादिभिः श्रीकंठमातृकाचात्रन्या

सांगोपंचमीस्मृता रुद्रैर्युक्तांकेवलांवामन्त्रनांकर्मारंभेमातृकांविन्यसेत्ययः मंत्राः सद्यः स्फुर्वंतितस्यसिद्धिं

देवेः साईयातिनाशंजराच अथतत्त्वन्यासंवक्ष्यामितत्वन्यासंतदर्थिनां यत्तत्वन्यासमात्रेणतत्वमेवप्रजाय

ते ओंमंनमः परायजीवात्मनेनमः ओंभंनमः परायप्राणात्मनेनमः एतद्वयंसर्वांगे ओंबंनमः परायबु

द्ध्यात्मनेनमः ओंफंनमः परायअहंकारात्मनेनमः ओंपंनमः परायमनआत्मनेनमः एतत्त्रयंहृदये ओंनं

नमः परायशब्दात्मनेनमः इतिमूर्ध्नि ओंधंनमः परायस्पर्शात्मनेनमः इतिमुखे ओंदंनमः परायरूपात्मनेनमः

इतिहृदये ओंथंनमः परायरसात्मनेनमः इत्युपस्थे ओंतंनमः परायगंधात्मनेनमः इतिपादयोः ओंणंनमः

परायश्रोत्रात्मनेनमः श्रोत्रयोः ओंढंनमः परायत्वगात्मनेनमः इतित्वचि ओंडंनमः परायचक्षुरात्मनेनमः

इतिचक्षुषोः ॐढंनमः परायजिह्वात्मनेनमः इतिजिह्वायां ॐढंनमः परायघ्राणात्मनेनमः इतिघ्राणे २ ॐञंनमः
परायवागात्मनेनमः इतिवाचि ॐकंनमः परायपाण्यात्मनेनमः इतिपाण्यो ॐजंनमः परायपाय्वात्मनेनमः
इतिपाय्वो ॐङंनमः परायपादात्मनेनमः इतिपादयो ॐचंनमः परायउपस्थात्मनेनमः इत्युपस्थे ॐवुंनमः
परायआकाशात्मनेनमः इतिमूर्ध्नि ॐहंनमः परायवाय्वात्मनेनमः इतिमुखे ॐगंनमः परायतेजआत्मने
नमः इतिहृदये ॐवंनमः परायसलिलात्मनेनमः इतिगुह्ये ॐकंनमः परायपृथिव्यात्मनेनमः इतिपा
दयोः ५ ॐषंनमः परायहृत्पुंडरीकात्मनेनमः ॐहंनमः परायसोममंडलात्मनेषोडशीकलायनमः ॐसंन
कलायनमः ॐसंनमः परायसूर्यमंडलात्मनेद्वादशकलायनमः ॐरंनमः परायवह्निमंडलात्मनेदशाक
लायनमः एतच्चतुष्टयंहृदि ॐषंनमः परायपरमेष्ठ्यात्मनेवासुदेवायनमः इतिमूर्ध्नि ॐयंनमः परायपुरु
षात्मनेसंकर्षणायनमः इतिमुखे ॐवंनमः परायविश्वात्मनेप्रद्युम्नायनमः इतिहृदि ॐलंनमः परायनिवृ
त्यात्मनेअनिरुद्धायनमः इतिगुह्ये ॐदंनमः परायसर्वात्मनेनारायणायनमः इतिपादयोः ॐक्षौंनमः परा
यकोपात्मनेनृसिंहायनमः इतिव्यापकं इत्येतत्त्वस्याप्यसृष्टस्यतत्त्वाभेर्हृदनाशनः तत्त्वन्यासमितिश्री
कृष्णास्ततत्त्वविदोविदुः यःकुर्यात्तत्त्वविन्यासंसमष्टतोभवतिध्रुवं तदात्मनानुप्रविष्टोभगवानिष्टतिष्ठति

यतः सयवतत्वानि सर्वत्रस्मिन्प्रतिष्ठितं इतितत्वन्यासः तन्मूर्तिपंजरन्यासं कथयिष्येधुनापरं यस्मात्कलांतरं नास्ति
पुरुषस्तन्मूर्तिसिद्धये ॐअंॐअंकेशवायधात्रेनमः इतिललाटे ॐआंॐनारायणायअर्यम्णोनमः इतिनाभौ ॐ
इंॐमंमंमाधवायमित्रायनमः इतिहृदये ॐईंॐभंयंगोविंदायवरुणायनमः इतिकंठे ॐउंॐगंनंविष्ण
वेअंशायनमः इतिदक्षिणपार्श्वे ॐऊंॐवंमंमधुसूदनायभगायनमः इतिदक्षिणांशे ॐएंॐतंत्रिविक्र
मायविवस्वतेनमः इतिदक्षिणकंधरे ॐऐंॐवांवामनायइंद्रायनमः इतिवामपार्श्वे ॐओंॐसंमांश्री
धरायपूष्णेनमः इतिवामांशे ॐऔंॐदंयंहृषीकेशायपर्जन्यायनमः इतिवामकंधरे ॐअंॐवांतेपद्म
नाभायत्वष्ट्रेनमः इतिपृष्ठे ॐअःॐयंमंदामोदरायविष्णवेनमः इतिककुदि ॐनमोभगवतेवासुदेवायेति
मूर्द्धिविन्यसेत् इति तन्मूर्तिपंजरन्यासोभिहितः परमेष्ठिना मकन्यासाद्देवत्वंश्रीराममूर्तिरनुत्तमा इति
मूर्तिपंजरन्यासः ॐकिरीटकेयूरहारमकरकुंडलचक्रशंखगदांबुजहस्तपीतांबरधरश्रीवत्सांकितवक्षः
स्थललक्ष्मीभूमिसहितात्मज्योतिर्द्वयदीप्तिकरायसहस्रादित्यतेजसेनमः इतिमंत्रेणशरीरेपरतेजोव्याप्तिस्मर
नकिरीटमुद्रयामूर्द्धिविन्यसेत् इतिकिरीटन्यासः वक्ष्येहमिंद्रियन्यासमिंद्रियाणांविशुद्धये यथासंप्राप्य
तेरामोदेशिकेंद्रियधीमता ॐदिग्भ्योनमः इतिश्रोत्रयोः ॐवायवेनमः इतित्वचि ॐआदित्यायनमः इतिच

च॰ त्वचोः ॐ वरुणाय नमः इति जिह्वायां ॐ अश्विभ्यां नमः इति घ्राणे ॐ अग्नये नमः इति वाचि ॐ इंद्राय नमः इति पा
णौ ॐ विष्णवे नमः इति पादयोः ॐ मित्राय नमः इति पायौ ॐ प्रजापतये नमः इत्युपस्थे ॐ चंद्रमसे नमः इति मनसि
२५ ॐ ब्रह्मणे नमः इति बुद्धौ ॐ रुद्राय नमः इत्यहंकारे ॐ क्षेत्रज्ञाय नमः इति चित्ते ॐ ईश्वराय नमः इति मनसि इंद्री
२९ द्रियन्यासः न्यासमस्य प्रवक्ष्यामि मनोः सर्वफलप्रदं न्यासं विना जपं प्राहुरासुरं विफलं बुधाः ऋषिर्ब्रह्मास्य मंत्र
स्य गायत्रं छंद उच्यते श्रीरामाख्यो विश्वरूपधामदेवता परिकीर्तिता आद्यं बीजं ततः शक्तिरामायेति च कीलकं ऋ
षिर्गुरुत्वाच्छिरसैव धार्यः छंदोऽक्षरत्वाद्रसनागतं स्यात् धियावगंतव्यतया सदेव हृदि प्रतिष्ठा मनुदेवतायाः बीजं
तु गुह्यं भवतीति गुह्ये ततः पदो माथवसंश्रितत्वात् अथवा बीजशक्ती स्तनयोः हृदि कीलकं अस्यायमर्थः ऋषये ब्रह्म
णे नमः इति शिरसि गायत्रीछंदसे नमः इति मुखे श्रीरामाय परमात्मने नमः इति हृदि बीजात्मने नमः इति गुह्ये शक्त
ये नमः इति पादयोः इति ऋष्यादिन्यासः ॐ रां हृदयाय नमः ॐ रीं शिरसे स्वाहा ॐ रूं शिखायै वषट् ॐ रैं कवचाय हुं
ॐ रैं नामिकाभ्यां नमः ॐ रौं कनिष्ठिकाभ्यां नमः ॐ रः करतलपृष्ठाभ्यां नमः अस्तैः षडंगो वा न्यासः इत्यंगुलिन्या
सः हृदयादिन्यासश्च शिरोभ्रूमध्यहृदयनाभिगुह्यपदस्थले मूलमंत्राक्षरैर्न्यासः अक्षरन्यास उच्यते अथाक्षरन्यासः
रां नमः इति शिरसि रां नमः इति भ्रूमध्ये मां नमः इति हृदये यं नमः इति नाभौ नं नमः इति गुह्ये मं नमः इति पादयोः २५

इतिपदन्यासः मंडूकायनमः इत्याधारे कालाग्निरुद्रायनमः इतिस्वाधिष्ठाने कच्छपायनमः इतिनाभौ आधारशक्त
येनमः इतिहृदये धर्मायनमः इतिदक्षिणस्कंधेज्ञानायनमः इतिवामस्कंधे वैराग्यायनमः इतिवामपादमूले
ऐश्वर्यायनमः इतिदक्षिणपादमूले अधर्मायनमः इतिवक्त्रे अज्ञानायनमः इतिलिंगमूले अवैराग्यायनमः
इतिदक्षिणपार्श्वे अनैश्वर्यायनमः इतिवामपार्श्वे सप्तातिवलयोपेतायसहस्रफणायअनंतायनमः इतिहृदिय
कमलमध्येन्यसेत् तन्मध्येफणोपरि आनंदकंदायनमः संविन्नालायनमः संविन्नालायनमः सर्वतत्त्वक
मलायनमः प्रकृतिमयपत्रेभ्योनमः विकारमयकेशरेभ्योनमः पंचाशद्वर्णाढ्यकर्णिकायैनमः ॐअर्क
मंडलायद्वादशकलात्मनेनमः संसोममंडलायषोडशकलात्मनेनमः मंवह्निमंडलायदशकलात्मनेनमः संस
त्त्वायप्रबोधात्मनेनमः रंरजसेप्रकृत्यात्मनेनमः आंआत्मनेनमः इतितस्यदक्षिणे अंअंतरात्मनेनमः इतितस्यापश्चिमे
पंपरमात्मनेनमः इतितस्योत्तरे ह्रींज्ञानात्मनेनमः इतितस्यपूर्वे मध्येमायातत्त्वायनमः कालातत्त्वायनमः विद्यातत्त्वा
यनमः परतत्त्वायनमः इत्येकैकोपरिष्ठाणवादिसर्वमंत्रान्न्यस्यप्रागादिदलेषुमध्येचनवशक्तीर्न्यसेत् तथाहि विमलायै
नमः उत्कर्षिण्यैनमः ज्ञानायैनमः क्रियायैनमः योगायैनमः प्रह्व्यैनमः सत्यायैनमः ईशानायैनमः अनुग्रहायैनमः
ॐनमोभगवतेसर्वभूतात्मनेवासुदेवायसर्वात्मसंयोगयोगपद्मपीठात्मनेनमः इतिमध्ये तस्मिन्पीठेसहस्रादित्यसं

वं. काशंमंत्रंध्यात्वासासमर्पिणांजलावानीयधाँवकंन्यसेत् इतिव्यापकोन्यासः एवंविन्यस्तविधिस्तान्नारायणोभवेत् नरो
३ गाभिचाररया:प्रलयंयांतिनान्यथा भूतप्रेतपिशाचाश्चतथैवब्रह्मराक्षसाः कूष्मांडाश्चैवडाकिन्योनेवद्रष्टुमपिक्षमाः यएवंवि
30 न्यसेद्धीमान्रामःसाक्षात्स्वयंभवेत् नातःपरतरंकिंचित्पावनंप्रणपमस्तिहि इतिश्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीम
त्मुकुंदवनश्रीचरणशिष्यानंदवनविरचितायांरामार्चचंद्रिकायांद्वितीयःपटलः अथध्यानं अयोध्यानगरेरम्येरत्नमंड
पमध्यगे ध्यायेत्कल्पतरोर्मूलेरत्नसिंहासनंशुभं तन्मध्येष्टदलंपद्मंनानारत्नप्रवेष्टितं तत्रश्रीरामचंद्रंचध्यायेत्
जंपेराघवं प्रहत्यामीनयाश्यामंस्थितन्तत्पत्रितयापद्मं देवासुरस्तुतौ देवैर्योगिवृंदैस्सुसेवितं चतुर्भुजंशंखचक्रगदापं
कंगदापंकजधारिणं किरीटहारकेयूररत्नकुंडलशोभितं देवनागरुमंत्राणांभावयेदैक्यमात्मना गदादिशंखवाज्ज
यंरंभवाविंसघोध्यायेन्मोक्षमाप्नोतिसर्वशःस्तुतः एवंध्यात्वाजपेन्मंत्रंषड्ब्रह्मसंदिनेदिने वाचःप्रियःपतिर्भूत्वाकविर्भवतिवत्स
रात् एहिकान्विलाभोगान्भुक्त्वांतेपदंव्रजेत् यद्वासिंहासनेतस्मिन्वीरासनसमाश्रितं सत्याज्ञानमयीमुद्रांदधा
नंदक्षिणेकरे तेजःप्रकाशनंवामंजानुमूर्ध्नीतिचापरं जानकीवल्लभंदेवमिंद्रनीलमणिप्रभं व्याख्याननिरतंदेवंद्विभुजं
रघुनंदनं वसिष्ठवामदेवादिमुनिभिःपरिसेवितं वामभागेसमासीनांसीतांकांचनसंनिभां भजतांकामदांनित्यं
रक्तोत्पलकरांबुजांलक्ष्मणंपश्चिमेभागेधृतछत्रंसचामरं पार्श्वेभरतशत्रुघ्नौतालवृंतधराबुभौ एवंध्यात्वाजपेन्मं ३०

देज्ञानलक्ष्यः सभाजनं जपतां मंत्रिणामेवं ध्यानयोगेन धीमतां प्रयच्छत्याशकोपेन विनापि फलदो मंत्रः इति वक्ष्यमाणमहाव
क्यैकर्णिकायां निरंजनं सर्वं संव्याप्य सकलं सच्चिदानंदविग्रहं चतुष्पाद्ब्रह्मणो रूपं रामस्याद्भुतकर्मणः सेवंते योगिनो नित्यं सो
हंभावे सिद्धयः तथा च श्रुतिः अथैते श्लोका भवंति अकाराक्षरसंभूतः सौमित्रिर्विश्ववर्द्धनः उकाराक्षरसंभूतः शत्रुघ्नस्तै
जसात्मकः प्राज्ञात्मकस्तु भरतो मकाराक्षरसंभवः अर्द्धमात्रात्मको रामो ब्रह्मानंदैकविग्रहः श्रीरामसान्निध्यवशाज्जगदा
नंदकारिणी उत्पत्तिस्थितिसंहारकारिणी सर्वदेहिनां सा सीता भवति ज्ञेया मूलप्रकृतिसंज्ञिता प्रणवत्वात्प्रकृतिरिति
वदंति ब्रह्मवादिन इति ओमित्येतदक्षरमिदं सर्वं तस्योपव्याख्यानं भूतं भवद्भविष्यदिति सर्वमोंकार एव यच्चान्यत्त्रिकाला
तीतं तदप्योंकार एव सर्वं ह्येतद्ब्रह्मायमात्मा ब्रह्म सोयमात्मा चतुष्पाज्जागरितस्थानो बहिःप्रज्ञः सप्तांग एको
नविंशतिमुखः स्थूलभुग्वैश्वानरः प्रथमः पादः स्वप्नस्थानोंतःप्रज्ञः सप्तांग एकोनविंशतिमुखः प्रविविक्तभुक्तैजसो
द्वितीयः पादः यत्र सुप्तो न कंचन कामं कामयते न कंचन स्वप्नं पश्यति तत्सुषुप्तं सुषुप्तस्थान एकीभूतः प्रज्ञानघन एवानं
दमयो ह्यानंदभुक् चेतोमुखः प्राज्ञस्तृतीयः पादः एष सर्वेश्वर एष सर्वज्ञ एषोंतर्याम्येष योनिः सर्वस्य प्रभवाप्ययौ हि भू
तानां नांतःप्रज्ञं न बहिःप्रज्ञं नोभयतःप्रज्ञं न प्रज्ञं नाप्रज्ञं न प्रज्ञानघनमदृष्टमव्यवहार्यमग्राह्यमलक्षणमचिंत्य
मव्यपदेश्यमेकात्मप्रत्ययगम्यं प्रपंचोपशमं शिवमद्वैतं चतुर्थं मन्यंते स आत्मा विज्ञेयः सदोज्ज्वलोऽविद्यातत्कार्य

वे. र्यहीनः स्वात्मभेदरहितः सर्वदोषैर्विरहितः आनंदरूपः सर्वाधिष्ठानमस्मात्तु तिरस्कारविचक्षणो मोहमेवेति संभाव्याह
मोन्नत्मयत्परंब्रह्मरामचंद्रचिदात्मकः सोहमेव तद्रामभद्रपरंज्योतिरसोहमित्यात्मानमादाय मनसा ब्रह्मणैकी
३२ कुर्यान्मदारामोहमित्येतत्तत्वतः एवं वेत्ति ये तेते संसारिणोनूनं राम एवन संशयइत्युपनिषत् य एवं वेद स म
क्तो भवतीति याज्ञवल्क्यः इति एतदेव परं ध्यानमेतदेव परं जपः एतदेव परं राम स्वजनं भव कुन्तले अश्वमेधसह
हस्राणि वाजपेयशतानि च एकस्य ध्यानयोगस्य कलां नार्हन्ति षोडशीं इति ध्यानं ततः सामान्यार्घोदकेन चतुर
स्रं षट्कोणं त्रिकोणं मंडलं कृत्वा तेषु वह्न्याद्यावृष्टभ्यः पुष्पादिभिः आग्नेयनैरृत्यवायव्येशान्येषु हृदयशिरःशिखा
कवचानि मध्ये नेत्रं पूर्वादि दिक्षु चास्त्रं संपूज्याधारं मूलमंत्रेण प्रक्षाल्य अं अग्निमंडलाय दशकलात्मने श्रीरामा
र्घ्यपात्रासनाय नमः इत्याधारं प्रतिष्ठाप्य पूर्वादि प्रदक्षिणपर्य्यायश्चाग्नेर्दशकलाः पूजयेत् तथाहि यं धूम्रार्च्चिषे १
रं नीलरक्तायै २ लं कपिलायै ३ वं विस्फुलिंगिन्यै ४ शं ज्वालिन्यै ५ षं निःपतिकायै ६ सं हव्यवाहिन्यै ७ हं कव्य
वाहिन्यै ८ लं सैंद्र्यै ९ क्षं संहारिण्यै नमः १० इति सर्वत्र आधारोपरि एताः कलाः संपूज्य ततः शंखमस्त्रेण संशोध्य सं
सूर्य्यमंडलाय द्वादशकलात्मने श्रीरामार्घ्यपात्राय नमः इति पात्रं तदाधारे निधाय कं भं तपिन्यै १ खं वं तापिन्यै २ गं
फं सधिन्यै ३ घं पं चोधिन्यै ४ ङं नं कालिन्यै ५ चं धं शोषिण्यै ६ छं दं वरेण्यै ७ जं थं आकर्षिण्यै ८ झं तं वैसव्यै ९ ञं ३२

णां विश्वीवयायै १० टंठंज्योत्स्नायै ११ ढंडंहिरण्यायैनमः १२ इतिसर्वत्र· एतांशंविसंपूज्य ततोमातृकाः प्रतिलोम्येनउच्च
रेद्बुद्धेदके नतंशंवंसंपूज्य डोंसोममंडलायषोडशकलात्मने श्रीरामार्ग्यामृतायनमः इतिसंपूज्यतत्रैवचंद्रमसः॥
षोडशकलाःसंपूजयेत् तथाहि अंअमृतायै आंमानदायै २ इंतुष्ट्यै ३ ईंपुष्ट्यै ४ उंप्रीत्यै ५ ऊंरत्यै ६ ऋंलज्जायै ७
ॠंश्रीयै ८ ऌंस्वधायै ९ ॡंरात्र्यै १० एंज्योत्स्नायै ११ ऐंहंसवत्यै १२ ओंछायायै १३ औंपूरण्यै १४ अंवामायै १५ अः
अमायैनमः १६ इतिसर्वत्रः एताःजलेःसंपूज्य धूम्रार्चनीलरक्ताचकपिलाविस्फुलिंगिनी ज्वालातिष्यति
कीचैवहव्यवाहनिकातथा कव्यवाहनिकारौद्रीसंहारिण्यानेःकलादश तपिनीतापिनीचैवमंथिनीबोधि
नीतथा कालिनीशोषिणीचाथवेरण्याकर्षणीचैव वैष्णवीविस्तुवियाज्योत्स्नाहिरण्यातथैवच सूर्यस्य
संख्याकाःकलाःप्रोक्तास्तत्वसूरिभिः अमृतामानदातुष्टिःपुष्टिःप्रीतिरतिस्तिका श्रीस्वधारात्रिज्योत्स्नाहं
सवतीछायाचपूरणी वामाअमाचचंद्रस्यकलाःषोडशकान्विताः इतिवशिष्ठसंहितायांकलासंग्रहः
ततस्तस्मिन्नेवजलेगंगेचेतिमंत्रमुच्चरन् तीर्थमावाहयकुंडंगंगाद्यैरर्चयेत्ततः शंखेपाणितलंदत्वाजपेन्मं
त्रंषडक्षरं ३ चित्तमर्यचिंतयेत्तीर्थमानीयांकुशमुद्रया ब्रह्मांडोदरतीर्थेभ्योयेनमुद्राप्रदर्शयेच शंखमुद्रांच
कुंभमुद्रांगरुडांधेनुंचदर्शयेत् परमीकृत्यघनेनपावनंतहिचिंतयेत् करावेकत्रसंयोज्याचारात्रिकमिदंप्रिये

च॰ पञ्चमीकरणं नाममन्त्रेदेयं सर्वकामदा देवस्य मूर्द्धिन त्रिवेन्द्रजाद्यैश्च चात्मनः अवेदनं श्रोत्रदाणं ववीक्ष्णां ताडनं तथा
३२ अर्चनं पैव सर्वेषां पावनं तत्र कल्पयेत् एतमेवाविलम्बजायो मंत्रं भवति सार्थकं इति मंत्रप्रतिष्ठा पात्राणि ताम्रहे
मादिनिर्मितानि जलेन तेन जलनानि विचित्राणि भवंति पर्हेतादिषु अर्घ्यपात्रप्रदानार्थं मधुपर्कार्थमप्यथ तथा
चमनार्थं चन्यसेत्यात्र चतुष्टयं आत्मतः पुनतः शांखर्वतः साधयेत्ततः अर्घ्यपाद्यादिपात्रेषु संस्पर्श्य सलिलं शुभं त
दर्घ्यपात्रे दातव्यागंध पुष्पयवाक्षताः कुशाग्रतिलदूर्वाश्च सर्षपा सार्घ्यसिद्धये पाद्यपात्रेपि दातव्यं श्यामाकं दूर्व
मेवच अब्जं च विष्णुक्रांता च पाद्यसिद्धैः प्रयोजयेत् तथाचमनपात्रेपि दद्याज्जातीफलं शुने लवंगमपि कंकोलं श
स्तमाचमनीयकं दध्याचमधु सर्पिभ्यां मधुपर्को भविष्यति एकस्मिन्नथवा पात्रे पाद्यार्घ्यादीनि कल्पयेत् सर्वो
पचारवस्तूनामलाभे भावेनैव हि निर्मलेनोदकेनैव पूर्णानित्याह नारदः इति पात्रासादनं पात्राणि चैवमासाद्य
तेनैव तर्पणमारभेत् तथाहि धर्मकंदसमुद्भूतं ज्ञाननालं सुशोभनं ऐश्वर्याष्टदलं पद्मं परं वैराग्यकर्णिकं तस्मि
न्पीठे विदात्मानं राघवं स्वस्वरूपिणं ध्यात्वा यजेच्च गंधाद्यैर्मोनिशोर्द्धं पदीपकैः भोजनावसरे किं विजपं कृत्वा निवेदये
त् गुह्यातिगुह्यगोप्ता त्वं गृहाणास्मत्कृतं जपं सिद्धिर्भवतु मे देव त्वत्प्रसादात्त्वयि स्थितेति स्वाधिष्ठाने गतेकंदे
त्रिकोणे वह्निमुज्ज्वलेत् चिद्रूपं प्राणवेनाथ तत्र हुत्वादिकं कुनेत् पूजाहोमादिकं देव कृतं यत्तद्गृहाण तेनपी ३२

तोभवतंभोः शुद्धेमेमानसंकुरुः निवेदयामिचात्मानंत्वंगतिः परमेश्वर श्वासमार्गगतेतेजरश्मकात्मानमर्पयेत्
तन्मयस्सच्चिदानंदोभूत्वातिष्ठेत्क्षिपन्दयं इत्यंतर्यजनः मानसैः कुसुमैरर्चांसात्विकीसाश्शुभामता अतिनिर्मल्या
पराशुद्धामोक्षदासिद्धिदाशुभा तस्मात्सर्वप्रयत्नेनमानसंयजनंध्रुवं आदौचैवप्रकर्तव्यंपश्चाद्बाह्यैःसुविस्तरैः अथा
त्मानंचिन्मयंचत्वरस्थकृत्वेगंधादिभिः ॐआत्मतत्वायनमः ॐकलातत्वायनमः ॐविद्यातत्वायनमः ॐश्रीरामत
त्वायनमः इत्यभ्यर्च्यबहिर्यागंकुर्यात् आदौलिखेद्यंत्रराजंरघुनंदनविग्रहं कामक्रोधादिदोषांत्यदीर्घदुःखवि
यंत्रणात् यंत्रमित्याहुरेतस्मिन्रामः प्रीणातिपूजितः यंत्रंमंत्रमयंप्रोक्तंमंत्रात्मादेवतेतिच देहात्मनोर्यथाभेदो
मंत्रदेवतयोस्तथा तस्मात्पीठंयंत्रराजंलिखित्वातत्रपूजयेत् सौवर्णेराजतेताम्रेपटेभूर्जेथवाभुवि विनायंत्रे
णवेत्पूजादेवतानप्रसीदति श्रीरामःपूजितोयंत्रेसीतयासहयत्रचित्तः यदिष्टंतत्करोत्येवतत्तन्मंत्रवरादेन नाप
नीयोयतिषदिश्रुतस्तकंयंत्रनायकं उत्तेकामदंनृणांमोक्षदंधारणादपि त्रिरेखाष्टमालिख्यमध्येताररुद्वयं
लिखेत् तन्मध्येबीजमालिख्यतदधःसाध्यमालिखेत् द्वितीयांतंचतत्सोर्द्धंषष्ठ्यंतंसाधकंतथा कुरुद्वयंचत
त्पार्श्वेलिखेद्बीजांतरेरमां तत्सर्वंप्रणवाभ्यांचवेष्टयेद्बुद्धिमान् दीर्घभाजिषडस्रेषुलिखेद्बीजंहृदादिभिः
कोणपार्श्वेरमामायायेतदग्रेऽनंगमालिखेत् क्रोधंकोणाग्रांतरेष्वालिख्यमंत्रभिवोगिरं हृत्त्र्यंसाष्टपत्रसरोजं

चं

३३

33

विलिखेत्स्वरान् केशरेष्वष्टपत्रे वर्गाष्टकमथालिखेत् तेषु तमाद्यणाष्टमं लिखेत्तत्केशरेषु मां तद्बहिर्द्वादशदलं विलि
खेद्द्वादशाक्षरं तथा नमो भगवते वासुदेवाय इत्ययं आदित्यांतान्केशरेषु तेनाकारेण संलिखेत् तद्बहिः षोडशदलं लिखे
त्तत्केशरेष्विदं वर्गाष्टकतिसंयुक्तदलेषु द्वादशाक्षरं तत्संधिषु रत्नादीनां मंत्रीममालिखेत् हं सं क्षं तं लं श्रं जं स्वलि
खेत्समप्रकृतितो द्वात्रिंशारं महापद्मे नादबिंदुसमायुतं विलिखेत्मंत्रराजानां ततेषु पत्रेषु यत्नतः तत्र चाष्टमे
रवोऽशीतवापादः श्रुत्यक्रमपियाक्षंयंदेत तत्संप्रदायकं ध्यायेदष्टवसून्तेकादशाहद्वाश्चतत्रैव द्वादशार्कांश्च
यात्ताःरं वषट्कारं च तद्बहिः भूगृहं वज्रसल्लांछैरैरावात्र्यसमन्वितं द्वारोपेतराश्यादिभूषितं फणिसंयुतं अनंतो वा
सुकीश्चैव तक्षकः कोलपद्मकाः महापद्मस्तथाशंखः कुलिकोष्टौ कुलानि च अनंतकुलिकौ विप्रौ वह्निवर्णौ उ
दाहृतौ प्रत्येकं तु सहस्रेण फणानां समलंकृतौ वासुकिः शंखपालश्च क्षत्रियौ पीतवर्णकौ प्रत्येकं तु फणा
सप्तशतसंख्याविराजितौ तक्षकश्च महापद्मो वैश्यावेतावहीश्वरौ नीलवर्णौ फणापंचशतं तु गोतमं मकौ
पद्मकर्कोटकौ शूद्रौ फणात्रिंशतकौ सितौ एवं मंडलमालिख्य तत्पदिक्षु विदिक्षु च नारसिंहं वराहं च लिखे
त्तत्रद्वयं तथा इदं सर्वात्मकं यंत्रं प्रागुक्तमृषिसेवितं इदं रहस्यं परमं मीश्वरेणापि दुर्गमं एवं यंत्रं समाख्यातं तदे
यंत्राकृतेनने गुरुदर्शितमार्गेण सद्ध्यानेवं नलिखेत् गुर्वनुक्ताः क्रियाः सर्वा निःफलाः स्युर्यतो ध्रुवं राम ३३

पूर्वतापनीयटीकायांपूजनायकः स्वयंचिंतोयथास्माभिरिष्टसिद्धिकांक्षिभिः इतिपूर्वरामतापनीयोपनिषद्युक्तोयंयंत्रराजो
द्धारः अस्मिन्पूजामहाचक्रेराघवस्याधुनोच्यते पीठंतत्पूजयेत्तादौसपवक्रमउच्यते स्वेवामभागेश्रीगुरुभ्योनमः पर
मगुरुभ्योनमः परापरगुरुभ्योनमः परात्परगुरुभ्योनमः इत्यभ्यर्च्य स्वदक्षिणभागेगंगणपतयेनमः सं सर
स्वत्यैनमः दुंदुर्गायैनमः क्षंक्षेत्रपालायनमः इत्यभ्यर्च्य ततोवास्तुपुरुषायनमः इतियागगृहमध्ये ओंमंमंडूका
यनमः इतिपीठमध्ये कालाग्निरुद्रायनमः कूर्मायनमः आधारशक्त्यैनमः इत्युपरिउपर्यभ्यर्च्य ओंरत्नद्वीपायनमः
ओंरत्नमंडपायनमः ओंकल्पवृक्षेभ्योनमः ओंरत्नवेदिकायैनमः ओंरत्नसिंहासनायनमः इत्यभ्यर्च्य अग्न्यादिपीठ
पादेषुधर्मादीन्स्तन्त्वेरायजेत् पीठगात्रेषुपूर्वादिअधर्मादींस्तथैवच कर्णिकायांतथानंदकेनान्तेरुरुहं पद्माणिकेश
रेष्वेवकर्णिकाचतथायजेत् तारार्केंदुवह्निपर्वपूर्वमकौंझींडुविमंडले गुणत्रयंचसत्वादिततश्चात्मचतुष्टयं मायातत्त्वंका
लतत्त्वंविद्यातत्त्वंपरंतथा एकैकोपरिसंपूज्यततःशक्तीर्यजेन्नव विमलोत्कर्षिणीज्ञानाक्रियायोगाचपंचमी प्रह्वीसत्या
तथेशानानुग्रहानवमीपरा पूर्वादिषुदलाग्रेषुकर्णिकायांयजेत्क्रमात् चतुर्थ्यानमसायुक्तैः स्वैःस्वैरेवचनामतः कर्णि
कायांयजेत्पश्चात्पीठमंत्रेणमंत्रवित् प्रणवंपूर्वमुच्चार्यनमश्चंततोवदेत् भगवतेपदमाभाष्यविष्णवेतिपदंवदेत्
सर्वभूतात्मनेचेतिवासुदेवायइत्यपि ततःसर्वात्मसंयोगयोगपीठात्मनेनमः मूलयुक्तेनचानेनदद्यात्पुष्पांजलिंततः

व.
२४ इति संपूजिते पीठे देवमावाहयेत्ततः न्यासस्थले विशेषस्तु द्रष्टव्यः पीठपूजने इति पीठपूजा चैतन्यं विग्रहं रामं स्थितं हृदयपं-
कजे श्वासमार्गेण गतं तं चिंतयेत्कुसुमांजलौ पादुकास्थं ह्यानीय मूर्तौ संपूजयेत्प्रिया मुद्राः प्रदर्शयेत्सप्तदश चावा-
हनादिकाः तथा चागमरूपः आवाहनी स्थापनी च सन्निधीकरणी तथा सुसन्निरोधिनी मुद्रा संमुखीकरणी तथा सक-
लीकरणी चैव महामुद्रा तथैव च शंखचक्रगदापद्मधेनुकौस्तुभगारुडाः श्रीवत्सवनमालाख्या योनिमुद्रां प्रदर्शयेत्
एताभिः सप्तदशभिर्मुद्राभिस्तु विचक्षणाः यो राममर्चयेन्नित्यं मोदयेत्सुरेश्वरं द्रावयेदपि विघ्नेंद्र ततः प्रार्थितमाप्नुया-
त् इति सप्तदश मुद्राः मूलाधाराद्द्वादशान्तस्थानीः कुसुमांजलिः त्रिस्थानगतेजोभिर्विनीतः प्रतिमादिषु आवाहनीया
मुद्रा स्याद्देवार्चनविधौ शुभे एषैवाधोमुखी मुद्रा स्थापने शस्यते बुधैः २ उन्नतांगुष्ठयोगेन मुष्टीकृतकरद्वयं सन्नि-
धीकरणी नाम मुद्रा देवार्चने विधौ ३ अंगुष्ठगर्भिणी सैव मुद्रा स्यात्सन्निरोधिनी ४ उत्तानमुष्टियुगला संमुखी-
करणी मता ५ अंगैरेवांगविन्यासः सकलीकरणी भवेत् ६ अन्योन्यांगुष्ठसंश्लिष्टा विस्तारितकरद्वयी महामुद्रेव-
माख्याता न्यूनाधिकसमापनी ७ कनिष्ठानामिकामध्यान्तस्थेंगुष्ठेन तेरयतः गोपितांगुष्ठमूलेन सन्ततामुक-
लीकृता करद्वयेन मुद्रा स्याच्छंखाख्येयं सदार्चने ८ अन्योन्याभिमुखस्पर्शाद्व्यत्ययेन तु वेष्टयेत् अंगुलीभिः प्र-
यत्नेन मंडलीकरणं शुभे चक्रमुद्रेयमाख्याता ९ गदामुद्रा ततः परं अन्योन्याभिमुखाश्लिष्टांगुलिः प्रोन्नतम- २४

ध्यमा ९ अंगुष्ठद्वयं न्यस्येत्तत्रापि परिनिष्कैरौ मंडलीकरणं सम्यगंगुलीनां तत्र योजयन् पद्ममुद्रा भवेदेषा १० येनमुद्रान
न्तःपरं अनामिकेकनिष्ठाभ्यां तर्जनीभ्यां च मध्यमे अन्योन्याभिमुखौ श्लिष्टे ११ ततः कौस्तुभसंज्ञकाः कनिष्ठेन्योन्यसं
लग्ने भिमुखे पि परस्परं वामस्य तर्जनीमध्ये मध्यमानामिकयोरपि वामानामिकसंस्पृष्टतर्जनीमध्ययोर्भिन्ना
पर्यायेण नतांगुष्ठद्वयी कौस्तुभलक्षणा १३ कनिष्ठान्योन्यसंलग्नाविपरीतेन वियोजिता अथ स्तात्स्थापितांगुष्ठाग्र
द्रागारुडसंज्ञका १४ तर्जन्यंगुष्ठमध्यस्था मध्यमानामिकाद्वयी कनिष्ठानामिकामध्यात्तर्जन्यग्रकरद्वयी मुते
श्रीवत्समुद्रेयं १५ वनमाला भवेत्ततः कनिष्ठानामिकामध्यामुष्टिरुन्नततर्ज्जनी परिभ्रांताशिरस्युच्चैस्तर्ज्जनीभ्यां
द्विवौकसः १६ मुद्रा योनिः समाख्याता योनकवद्वयी रिता तर्ज्जन्यांगुष्ठमध्यांतस्थितानामिकयुग्मका मध्यमूला
स्थितांगुष्ठाग्रेयं शार्ङ्गधन्वने १७ इति मुद्रालक्षणं शालिग्रामस्यार्चे देवावाहनं न विसर्जनं शालिग्रामशिलादौ तु नित्यं
सन्निहितो हरिः मूलमुद्दार्य तथा रामयं जीव साङ्गाय सवाहनाय सपरिवाराय स्वशक्तियुक्ताय पुष्पांजलिं परिकल्पया
मि नमः इति प्रति पुष्पांजलिं पाद्याद्युपचारेषु सर्वेषु दद्यात् आदौ पुष्पं दत्वा पादार्चनमतः परं पाद्यमर्घ्यं तथाचमनं मधुपर्कं
यथोचितं अभ्यंगुद्वर्तने दत्वा महास्नानं समाचरेत् अभिषेकं गवस्त्रं च दत्वा नीराजयेद्धरिं स्नानं पुरुषसूक्तेन शुद्ध
शंखोदकेन च क्षीरदध्याज्यमधुभिः खंडेन च पृथक्पृथक् नालिकेरोदकेनापि तथा तालफलांबुना गंधद्रव्य

चं· श्वबहुभिस्तथागंधोदकेन च पंकवेनोदकेनापि कर्पूरादिसुगंधिना कदलीपत्रमात्रेणात्युज्वलेनापि सुगंधिता शतंस
३५ हस्रमयुतं शक्त्यावाप्यभिषिचयेत् शंखं संपूर्य तेनैव समुच्चेणारभूतमं सकृष्णागुरुधूपेन धूपयन्तं नतोनसा ततः शुद्ध
जलेनैव स्नापयेत् मनन्यधीः राज्यार्थी राज्यसिद्ध्यर्थं नित्यं वत्स समादरात् एवमेवाभिषिच्येव राजा भवति नान्यथा दत्वा
प्याचमनीयं च वाससी परिधापयेत् दद्यादाचमनं भूयश्चोत्तरीयं सोपवीतकं पीठमानीय संस्थाप्य पादुकां शुद्ध्यादृ
रिं भूषणैर्भूषयेद्योगं यत्तुलसीदलसंयुक्तं मूलेनार्पयेच्छ्र्यं पुष्पांजल्यष्टकं ततः वामभागे समासीनां सीतां कां
चनसंनिभां श्रीसीतायै स्वाहेति मंत्रेणाभ्यर्च्य येच्च तां ततो दक्षिणकोणे च शरचापालक्ष्मणं यजेत् ओं लं लक्ष्मणाय
नम इति मंत्रेण त्रिकोणके एवं त्रिकोणरूपं स्यादिति श्रुतिः वामपार्श्वे त्रिकोणस्य शार्ङ्गं दक्षिणके यजेत् ओं शं
शार्ङ्गायनमः ओं शं शरेभ्यो नमो स्विति पूजानुवर्तनं ततो लब्ध्वावहिरंगं तथा यजेत् इति प्रथमावृत्तिपूजा ओं रां हृदयायन·
ओं रीं शिरसि स्वाहा ओं रूं शिखायै नमः ओं रैं कवचाय नमः ओं रौं नेत्रत्रयाय नमः ओं रः अस्त्राय नमः षट्कोणे प्रथमा
वृतिः स्यादंगैर्हृदयादिभिः वरदाभयधारिण्या वक्ष्याशारभ्य पूजयेत् हारेन्दुश्यामनीलाभाः कृष्णासस्पृक्विस्त्रियः
ततो हस्तौ प्रक्षाल्य रामाय गंधं दत्वा पुष्पांजलिं दक्षिणहस्तांगुष्ठतर्जनीमध्यमांगुलिभिर्गृहीत्वा मध्ये शंखो
दकं च दद्याचेत्यादिसंसारसर्प्पात्मांशरणार्थिनं भक्त्या समर्पयेत्राहमाद्यमावरणार्चनं इत्युच्चार्य तज्जलं त्य। ३५

त्काण्पुष्पांजलिंसमर्पयेत् हस्तप्रक्षालनंकृत्वाद्वितीयावरणार्चनं चतुर्थावरणार्चनं पंचमावरणार्चनं षष्ठंवावरणार्चनं सप्त
मावरणार्चनं अष्टमावरणार्चनं नवमावरणार्चनं दशमावरणार्चनं शून्यावरणंकुर्यात् शेवाद्येकेकस्मद्वादर्शनंचेति
इतिप्रथमावरणार्चनं ॐआंआत्मनेनमः ॐतिंनिहृत्यैनमः ॐअंअंतरात्मनेनमः ॐप्रः प्रतिष्ठायैनमः ॐपःपरमा
त्मनेनमः ॐविंविद्यायैनमः ॐज्ञांज्ञानात्मनेनमः ॐशांशांत्यैनमः द्वितीयात्मादिकेदेवेरष्टाङ्गमूलकेनथा य
थारामस्तथैवैतेशाक्तयश्चकरांबुजाः इतिद्वितीयं ॐवांवासुदेवायनमः ॐश्रींश्रियैनमः ॐसंसंकर्षणायनमः
ॐशांशांत्यैनमः ॐप्रंप्रद्युम्नायनमः ॐप्रींप्रीत्यैनमः ॐअंअनिरुद्धायनमः ॐरंरत्यैनमः तृतीयावासुदेवाद्ये
रष्टपत्रेनथैवच वपगशाथरत्नायरामः शरायचास्त्रतः प्रद्युम्नःपचशगवानशचपगश्चश्चतुर्थकः दक्षिणाथः
करांकेर्यक्रमायेव्यःकरांबुजाःस्फटिकस्वर्णेहर्वेंद्रनीलाभाविदशाःक्रमात् स्वर्णोत्पलकिंजल्कपपामलास्ता
यादयः इतितृतीयं ॐहंहनुमतेनमः ॐसंसुग्रीवायनमः ॐभंभरतायनमः ॐविंविभीषणायनमः ॐलंलक्ष्म
णायनमः ॐअंअंगदायनमः ॐशंशत्रुघ्नायनमः ॐजांजांबवंतायनमः चतुर्थीवायुसुताद्येःपत्रागेपूर्वतःक्र
मात् देवागेस्वस्वचापभेप्राचीउकाविवरुणेः प्राचीवप्राचीवोदिङ्ठासुत्कांतदेवक्षजतं स्वर्णाभौनीलभौक्रमा
त् वाचयंतहनमंतंदेवस्यागेस्सुग्रस्तकंरम्योभरतशत्रुघ्नोपार्श्वयोर्धृतवामरो दृतातपत्रेसोमित्रिंकृतांजलिस

टायगात् श्रियनात्मुनर्लक्ष्मणायहतां सहस्रफणातपत्रधरः शेषएव लक्ष्मणशेषेनप्रनष्टव्यातत्त्यर्थः ॐ हं हृष्टयेनमः
व. ॐ नं नजयंतायनमः ॐ विं विजयायनमः ॐ सों सौराष्ट्रायनमः ॐ रां राष्ट्रवर्धनायनमः ॐ अं अकोपायनमः ॐ धं धर्म
३६ पालायनमः ॐ सुं सुमंत्रायनमः सृष्ट्यादिमंत्रिणः सर्वदिक्क्रमेणकृतांजलीन् मन्वीतिकीमंत्रयतो द्वितीयाष्टद
लेर्वयेत् इतिपंचमं ॐ वं वशिष्ठायनमः ॐ वां वामदेवायनमः ॐ जां जावालयेनमः ॐ गों गौतमायनमः ॐ भं भर
76 द्वाजायनमः ॐ कौं कौशिकायनमः ॐ वां वाल्मीकयेनमः ॐ नां नारदायनमः ॐ सं सनकायनमः ॐ सं सनंद
नायनमः ॐ सं सनातननायनमः ॐ सं सनत्कुमारायनमः कमंडलधरान्सर्वान्मंत्रमुच्चरतो मुनीन् द्वादशाष्टदलेर्वये
त्सर्वदिक्क्रमेणवतन्यशत् इतिषष्ठं ॐ नीं नीलायनमः ॐ नं नलायनमः ॐ सुं सुषेणायनमः ॐ मैं मैंदायनमः ॐ
सें सेरभायनमः ॐ द्विं द्विविदायनमः ॐ चं चंदनायनमः ॐ गं गवाक्षायनमः ॐ किं कीरीटायनमः ॐ कुं कुंडला
यनमः ॐ श्रीं श्रीवत्सायनमः ॐ कौं कौस्तुभायनमः ॐ पं पद्मायनमः ॐ षोडशाष्टदलेर्चयेत्सर्वदिक्क्रमेणकृतांजली
न् इतिसप्तमं ॐ ध्रुं ध्रुवायनमः ॐ धं धरायनमः ॐ सों सोमायनमः ॐ अं अपायनमः ॐ अं अनिलायनमः ॐ अं अ
नलायनमः ॐ प्रं प्रत्यूषायनमः ॐ प्रं प्रभासायनमः ॐ वीं वीरभद्रायनमः ॐ शं शंभवेनमः [illegible] सायनमः ॐ भिँ भिक्ष=
ॐ खं खंजेकपदेनमः ॐ अं अहिर्बुध्न्यायनमः ॐ कं कपालिनेनमः ॐ दिं दिक्पतयेनमः ॐ स्थां स्थाणवेनमः ॐ भं ३६

भर्गायनमः ॐवंवरुणायनमः ॐसूंसूर्यायनमः ॐवेंवेदांगायनमः ॐभांभानवेनमः ॐइंइन्द्रायनमः ॐरिंरवयेनमः ॐगं
गभस्तिनेनमः ॐयंयमायनमः ॐहिंहिरण्यरेतसेनमः ॐदिंदिवाकरायनमः ॐमिंमित्रायनमः ॐविंविष्णवेनमः
ॐधांधात्रेनमः ध्रुवाद्येरष्टमांहतिर्दीर्विशाष्टशपत्रके ध्रुवोधरश्चसोमश्चआपश्चैवानिलोनलः प्रत्यूषश्चप्रभासश्च
वसवोष्टौप्रकीर्तिताः शूलंखट्वांगंतथाटंकपद्दिशंकमलंक्षुरिं कोदंडंमुद्गरंचैववसूनामायुधक्रमः वीरभद्रश्चशं
भुश्चगिरीशश्चमहायशाः अजैकपादहिर्बुध्न्यःपिनाकीचापराजितः भुवनाधीश्वरश्चैवकपालीचदिशांपतिः।
स्थाणुर्भगश्चभगवान्रुद्राश्चैकादशस्मृताः सत्वांकमरं शूलंशिवरंयमदंष्ट्रकं कृत्यादिकंपिनाकंचचक्र।
घोरास्त्रंतथांकुशं खट्वांगंचस्थाणुपरंशक्तिहेतिधरास्तथा रुद्रायुधानिचैतानिप्रोक्तवान्क्रमतः। शिवः वरुणः
सूर्यवेदांगोभानुरिंद्रोरविस्तथा गभस्तिस्तुयमः स्वर्णरेतश्चाथदिवाकरः मित्रोविष्णुरितिप्रोक्ता आदित्याः क्र
मात् पाशंतमुद्गरंशेषंशूलंसंखंगंकृपाणकं गदांदंडंवाज्रमब्जंतथासर्पंसुदर्शनं आदित्यानांद्वादशानामायुधा आदित्य=
निविदुःक्रमात् इत्युक्त्वा ॐलंमिंद्रायसुराधिपतयेसायुधायसवाहनायसपरिवारायसशक्तिसुताय नमः
ॐरंअग्नयेतेजोधिपतयेनमः ॐयंयमायप्रेताधिपतयेनमः ॐक्षंनिऋतयेतेजोधिपतयेनमः ॐवंवरुणायजला
लाधिपतयेनमः ॐयंवायवेप्राणाधिपतयेनमः ॐसंसोमायनक्षत्राधिपतयेनमः ॐहंईशानायविद्याधिपतये

चं·

इतिपूर्वाग्नेयमध्येदि ॐ ब्रां ब्रह्मणेलोकाधिपतयेनमः इतिपूर्वेशानयोर्मध्ये ॐ ह्रीं विष्णवे भूताधिपतयेनमः इतिनैरृत्य
पश्चिमयोर्मध्ये इंद्राद्यैर्भूगृहेचाद्येनवमावरणंभवेत् इतिनवमं ॐ वंवज्रायनमः ॐ शक्तयेनमः ॐ दंडायनमः ॐ खड्गायनमः
३७ ॐ पाशायनमः ॐ अंकुशायनमः ॐ गदायेनमः ॐ त्रिशूलायनमः ॐ पद्मायनमः ॐ चक्रायनमः द्वितीयेभूगृहेर्चयेत्
इतिदशमम् षट्कोणेप्रथमाहृतिस्याद्देगौरग्निः क्रमात् द्वितीयात्मादिकैर्देवैरष्टाब्जमूलकेतथा तृतीयावासुदेवाद्यैर
37 ष्टपत्रेतथैवच चतुर्थीवासुदेवाद्यैःपत्राग्रेष्वतःक्रमात् स्वध्याद्यैःपंचमावृत्तिर्द्वितीयाष्टदलेतथा षष्ठीद्वादशपत्रेष्व
सिद्ध्याद्यैःसप्तमी षोडशाब्जेस्यान्नीलाद्यैःकपिंगवैः अष्टमीज्ञेयाद्वात्रिंशदब्जपत्रके इंद्राद्यैर्भूगृहेवाद्येनवमा
वरणंभवेत् तदग्रेवज्रमुख्याद्यैर्दशमामापरंशुभं दशावरणमुक्तेजपंकर्मक्ष्यामाथकोऽनमे आराधनासमर्थश्चेदया
दर्चनं= दर्चनसाधनं योदांतनेवशक्नोतिकर्मणा दर्शनं निस्तारायतदेवालंभवाब्धेर्मुनिसत्तमः नैकंचयस्सर्वविधेनसोधोया
त्पेवनान्यथा यस्तुभक्त्याप्रयत्नेनस्वयंसंपाद्यचाखिलं साधनंचार्चयेदिद्धान्समग्रफलंभवेत् ॐ श्रीरामपार्षदेभ्यो
नमः तृतीयेभूगृहे ततोवह्निर्नीगेभ्यः पुष्पांजलिंदत्वासपरिवारायभगवतेधूपाद्युपचारान्कल्पयेत् इत्यावरणपूजा
ततःसमर्पयेद्धूपंघंटांवाद्यजयस्वनैः धूपस्थानंसमभ्यर्च्यतर्जन्यावा स्वदिरोग वनस्पतिरसोत्पन्नोगंधाढ्योगंध
उत्तमः आघ्रेयःसर्वदेवानांधूपोयंप्रतिगृह्यतां संकल्प्य वंततःपुष्पांजलिंदत्वायशःपठेत् तथाच परिशिष्टे धूप ३७

सव्यजनेनैवरूपेणांगंविसृपेत् नीराजनेषुसर्वेषुविलोमोमार्त्तिकीर्त्तयेत् जपयोषप्रकुर्वीतकल्याणंवाभिकीर्त्तयेत्
तथामंगलश्लोकंचजगद्बीजस्यचस्तुतिमिति वामेकोदंडदंडंनिजकरकमलेदक्षिणेवाणमेकंपश्चाद्भागेचवा
नित्यंदधतमभिमतंसामित्रतूणीरभारंवामेवामेलमज्ञासहमिलिततनुंजानकीलक्ष्मणाभ्यांश्यामंरामंभजे
प्रणतजनमनःखेदविच्छेददक्षंजयतुरामसिंहेत्यादि हत्वाकंस्त्रग्गलेयस्त्ररायवायनिवेदयेत् नभयंविद्यतेतस्य
५८ जन्ममृत्युजरादिकं [illegible] आरात्तिकंतवि मेवकृवर्त्तिसमन्वितं अभ्यर्च्यरामचंद्रायवाममध्यमयार्पयेत्
स्वप्रकाशोमहादीपस्सर्वतस्तिमिरापहः अभ्यर्च्यभरामचंद्रायवाममध्यमयार्पयेत् स्वप्रकाशोमहान्दीपः
सर्वतस्तिमिरापहः सवाह्याभ्यन्तरज्योतिर्दीपोयंप्रतिगृह्यतां इति नमोदीपोस्वरायेतिदद्यात्पुष्पांजलिंततःप्र
वक्ष्याम्यर्च्यवासुदेवंहिनीराजयेत्प्रभुं ध्यायेद्राजानुवाहुंधृतशरधनुषंबद्धपद्मासनस्थंपीतंवासोवसानंनवक
मलदलस्पर्द्धिनेत्रंप्रसन्नं वामांकारूढसीतामुखकमलमिलल्लोचनंनीरदाभंनानालंकारदीप्तंदधतमुरुजटा
मंडलंरामभद्रं श्रीरामजयेत्यादिपठेत् हेरण्यजनंतास्त्रकांस्यपालाशपत्रकं नैवेद्यायाज्ञपत्रंवापात्रंविसा इ
तिप्रियं भक्ष्यभोज्यलेह्यचोष्यैषयमन्नंगुणान्वितं दद्यात्क्षीरहृदयेनित्यलभेत्सुणपमनंतकं पतिप्पतुलसी
प्रोक्षणसहितकनाभिमंत्रयेत् प्रदर्शयेत्तुचक्राख्यंवामांगुष्ठेनसंस्पृशन् पानीयंचामृतीकृत्यपरेशायनिवेद

चे. पेत् शालीभक्तं सुभक्तं शशिकरसितहव्याय माषपूपं लेह्यं पेयं च चोष्यं मितममृतफलं परिकायं सुखाद्यं आ
ज्यं प्राज्यं समीज्यं प्राज्यं नयनरुचिकरं राजिकेलामरीचः स्वादीयः शाकराजीपरिकरममनाहारतो यं जषस्वेति
३८ निवेदनमंत्रः आलेशाद्यैः परितरुणिभिः सूपविष्टे स्वमेनोल्लद्भ्यासिजिह्ललयकरया सादरं वीज्यमानः नर्म्मक्रीड
प्रहसनसुखैर्हासयन्पंक्तिभोक्तॄन्भुंक्ते पात्रे पवित्रे कनकसुघटिते षड्रसं श्रीरमेशः यश्चिन्तारत्नकामद्रुमविभवभ्र
वामंडनमंडनानां सर्वसिद्धिप्रसिजगन्निजगतां मंगलानां हेमामत्रस्थदर्वीदधिमधुलवणैर्हविष्मत्तार्प्यं चाप्येती
राज्ये रामचंद्रो दिनकरकरहृत्नदीयावलीभिः लक्ष्मीनारायणगोविंददेवस्यादि पदेत् पश्चाद्यथाशक्तिजयं विधा
य गृह्यातिगुरोति हरये निवेद्य गजास्यादिन्यपंचास्यशक्तिसिंहास्यरूपवान् समकृतेन सर्वात्मा रामपश्चीणान्तवि
हयः कुंडे यथावद्विहिते समृष्टे संस्थाप्य वह्निं जुहुयाद्वशेष शान्तिर्नैवेद्यान्तोपचाराः विधिवद्विहिते कुंडे स्थंडिले वत्त
रस्रके आहवनीयगार्हपत्यवा लौकिकं चाग्निं प्रज्वलम् आनीयाग्नेय्यां नेत्रत्येक्रव्यादांशं परित्यजेत् देवांशं मूल
मंत्रेण स्थापयेत्सुरनः अग्न्याधानाभिधं कर्म नित्यहोमेन विधानेन वीक्षणं मूलमंत्रेण शरेण प्रोक्षणं मतं तेभवेत्ता
डनं दर्भैर्वर्म्मणाभ्युक्षणं स्मृतं अन्वाधायाथ पर्य्युक्ष्य परिस्तीर्य्य यथाविधि प्रागग्रानायम्य लक्ष्मीशं सांगं सायुधम
वधं सिद्धान्नद्रव्यनोयद्यैरतिसंकल्प्य वाग्यतः न्यासं कृत्वा प्रणीतां च प्रोक्षयेन्मूलमंत्रतः पवित्रात्यव नाल्लतक्र ३८

र्यात्कर्मस्वगृह्यतः सहस्रार्चिषे हृदयाय नमः स्वस्तिपूर्णाय शिरसे स्वाहा उत्तिष्ठपुरुषाय शिखायै वषट् धूमव्यापिने कव
चाय हुं सप्तजिह्वाय नेत्रत्रयाय वौषट् धनुर्धराय अस्त्राय फट् ओं र फट् ओं वैश्वानर जातवेद इहावह लोहिताक्ष सर्वक
र्माणि साधय स्वाहा एवमावाह्य समिद्भिस्तिसृभिर्दीपयेद्विभुं ओं चित्पिंगल हुतवह पच पच सर्वज्ञाज्ञापय स्वाहा ओं अ
ग्निप्रज्वालितं वन्दे जातवेदं समूर्जितं हिरण्यवर्णममलं समिद्धं सर्वतोमुखं सकलजगत्कारकवन्हेर्गर्भाधाना
दिकाः क्रियाः संपाद्य तां स्वाहा मणिबंधौ समौ कृत्वा करौ प्रविततांगुली मध्यमे मिलिते कृत्वा तन्मध्येंगुष्ठकौ
त्थापयेत् मुद्रेयं सप्तजिह्वाख्या दर्शयेज्जातवेदसे हिरण्या गगना रक्ता कृष्णा पीता प्रभा सिता सर्वसिद्धिप्रदा प्र
एया जिह्वास्सप्त विभावसोः पीठेता नयानं शागंगेरस्य मूर्तिभिः तदनु धूपश्च शतमखोद्यैर्विधिना यद्धिरण्यरेत
सं प्रयजेत् जातवेदाः सप्तजिह्वो हव्यवाहन एव च अश्वोदरजसंज्ञश्च स वैश्वानर एव च कौमारतेजाश्च तथा विश्वदे
वमुखाह्वयो स्वरस्य मूर्तयो दिज्ञ प्रत्येयपदर्शविकाः मध्येग्नावावाहनं तमेध्यं प्रजामंडलतः प्रभुं आवाहयेद्धामचंद्रं परि
वारसमन्वितं मंत्रन्यासं विधायास्मिन्नावाहनाद्याः प्रदर्शयेत् गंधपुष्पैर्धूपदीपैः साग्निं संपूजयेत्प्रभुं स्रवद्रव्यं स्रुवा
भावे जुहुयात्स्वगमुद्रया नागवल्लीदलप्रजातन्तुलशीदलयाथवा प्राणाज्यभागवाग्यर्थाग्निकार्यादाज्यप्लुतं हविः
कवचेनावगुंठ्येन दंष्ट्रेणपरिरक्षयेत् संप्रोक्ष्य मूलमंत्रेणाभिमंत्र्य जुहुयाद्बुधः स्वस्मिन्मुखे सशक्तिवीजं मंत्रेशं ज।

चं. ह्वा स्वाहांवदेत्ततः मंत्रेणत्र्याहुतिर्त्तिलेपस्यागस्सर्वाहुतिष्वपि षोडशाहुतिमिदेवं यत्तेदादौ सशक्तिकं शरपीठांगदेव
स्यपके कामाहुतिंततः गणेशादिद्वात्रिंशद्भवंति द्वारदेवताः अष्टचत्वारिंशत्पीठदेवश्च मंडूकादयः अष्टादशशत
३५ देवाभवंति हृदयादयः सर्वेष्टनवत्यधिकं शतं देवाः प्रकीर्त्तिताः गणेशाय स्वविघ्नेचमहेशायद्धियेत्तथा चतस्रो
माहुतीर्दत्वा ततो ब्रह्मार्पणमाहुतिः इतः पूर्वंप्राणबुद्धिदेहधर्माधिकारतः जाग्रत्स्वप्नसुषुप्त्यवस्थासु मनसा वा
वाचा कर्माधिकारतः जाग्रत्स्वप्नसुषुप्त्यवस्थासु मनसा वाचा कर्मणा हस्ताभ्यां पद्भ्यामुदरेण शिश्नाचयत्स्मृतं तत्
सर्वं ब्रह्मार्पणं भवतु ॐ भूर्भुवः स्वः स्वाहा इदं ब्रह्मणे न मम मूलमंत्रमुच्चार्य शांगाय सायथाय स्वाहा श्रीरामाय इदं
न ममेति पूर्णाहुतिं हुत्वा हुतावशिष्टं परिसमूहनं आग्नेयं पदे नेति मंत्रेण तत्समाधारयेत् पूर्णपात्रं पूर्वनीतोयैः सप्तकृत्वोऽभि
मंत्रितैः आत्मानमभिषिंचेत् कसहस्रैर्वा तुलसीदलैः विकीर्य पुष्पांजलिमिडभावः कुर्यात्प्रणामान् हुतमग्नुवाय
उद्वास्य वह्निं हृदशाधिपेभ्यो बलिं हरेद्वेवयोगिनीभ्यो नित्यहोमे भवत्येवमाहुतीनां शतद्वयं विंशत्यधिकमं
गानां विस्थानां चाहुतित्रयं इतिनित्यहोमः जपस्यार्धदशांशेन हुते दाज्यस्नुतं हविः तद्दशांशेन मूलेन तर्प
यत्पुष्पयुतैर्जलैः सांगं राममंतर्पयामीत्येवं संतर्पयेत्प्रभुं तद्दशांशेन तन्तोयैः सप्तकृत्वोऽभिमंत्रितैः आत्मानमभि
षिंचेत्के सहस्रैर्वा तुलसीदलैः इतितर्पणाभिषेकौ ध्यात्वा सिंयमसूर्धालक्ष्मीरामं पीठमागतं वर्गव्यादीन् सामनतः ३५

पात्रानैवेद्यादेशमुद्रेत सर्वदेवस्वरूपायपरायपरमेष्ठिने श्रीरामसेतापुक्ताय विष्वक्सेनायेततः वामतोरामचंद्रस्यती
र्थंक्लिन्नसमर्प्पयेत शतांशंवासहस्रांशमन्यथानिष्फलंभवेत गणेशवक्रतुंडाय सूर्यचंडांशवेर्पयेत शाकावुना
ष्टचंडाल्यैशिवेचंडेश्वरायच इतिवलिदानं महाप्रसादश्चभक्त्याग्रासमंजलिनाबुधैः पादोदकंमिनिर्माल्यंनैवेद्यं
तद्विशेषतः उच्छिष्टान्नंतेसेवकानजयस्वामिनमालोकये श्रोत्रक्यान्वितरांस्वयंगृहधिया श्रुत्यानुरोवस्थितान
विष्वक्सेनमुखान्हसंतमभिवीतोक्तान्मुदालालयन्वंदेपंकजकार्णिकानिलयनंश्रीरामचंद्रंपरं वहच्चपरि
परिशिष्टे पवित्रंविष्णुनैवेद्यंसुरसिद्धर्षिभिस्मृतं अन्यदेवस्यनैवेद्यंभुक्त्वाचांद्रायणंचरेदिति श्रमांसंशिवनिर्माल्यंपत्रं
पुष्पफलंजलं शालिग्रामशिलासंगात्सर्वयातिपवित्रतां इतिप्रसादस्वीकारः गंडूषिकंजलंदत्वादद्यादाचमनं
ततःहस्तावासंमकर्पूरंभूषणानिचकुंडलादीनिशंखादिदशमुद्राः प्रदर्शयेत धनुर्वाणौतथावामकरांगुष्ठ
तंयत्नः प्रसार्य्यदक्षिणांगुष्ठकतर्जन्यावामउच्यते लवणद्रुःजातीककोलंहरणिकमवरवादिरं कर्पूरंशुभ्रटीपत्रंताम्बूल
चसमर्पयेत आदर्शयेन्नथादर्शकल्पयेछत्रचामरे महानीराजनंश्रीमन्मंगले शाकन्तुलसीयकल्पयेत वेदि
कमन्त्रमुच्चार्यदद्यात्पुष्पांजलिंगतः जपेन्देवनमस्कुर्यात्प्रसीदभगवन्निति ध्येयंसदापरिभवघ्नमभीष्टदोहंती
र्थास्पदंशिवविरिंचिनतंशरण्यं भृत्यार्तिहंप्रणतपालभवाब्धिपोतंवंदेमहापुरुषतेचरणारविंदं त्यक्त्वासुदु

चं.

५.

त्यजन्सुरेप्सितराज्यलक्ष्मींधर्मिष्ठआर्यवचसायदगादरण्यं मायामृगंदयितयेप्सितमन्वधावद्वंदेमहापुरुषतेचरणा
रविंदं श्रीरामचंद्ररघुपुंगवराजवर्यराजेंद्ररामरघुनायकराघवेश राजाधिराजरघुनंदनरामभद्रदासोहमद्यभवतः
शरणागतोस्मि यस्यामलंनृपसदःसुयशोधुनापिगायंत्यघघ्नमृषयोदिगिभेंद्रपट्टं तंनाकपालवसुपालकिरी
टजुष्टपादांबुजंरघुपतेःशरणंप्रपद्ये नमोब्रह्मण्यदेवायरामायाकुंठमेधसे उत्तमश्लोकधुर्यायन्यस्तदंडार्पितां
घ्रिये इंदीवरदलश्यामोरामोराजीवलोचनः वर्ततेमानसेयस्यात्मासीतांप्रणमाम्यहं दोर्भ्यांपद्भ्यांचजानुभ्यामु
रसाशिरसादृशा मनसावचसाचेतिप्रणामोष्टांगईरितः जानुभ्यांचैववाहुभ्यां शिरसादर्शनेनविलो
हेतिप्रणामप्रकारकृतं पंचांगंद्वारवैासमंनिसोदयार्द्रनायके चनसक्षेपशवेदयाद्विवस्याईमदक्षिणं इतिपदक्षिणा
ततस्तुवीतश्रीरामंचामरव्यजनादिभिः स्तोत्रैःशक्तोमहामंत्रैः ऋत्वकाश्रमृतप्रदाः अथहैनंभरद्वाजोयाज्ञवल्क्य
मुवाचह केमंत्रैस्तुतश्रीरामःप्रीतोभवतिस्वात्मानंदर्शयतितान्ब्रूहिभगवन्निति सहोवाचयाज्ञवल्क्यः श्रीरामेणैववशि
ष्ठिनोब्रह्मपुत्रेणतथागाथयानमस्करोतिविश्वंधरंमहाविष्णुंनारायणमनामयं पूर्णानंदैकविज्ञानंपरंज्योतिःस्वरूपिणं
मनसासमस्मरन्ब्रह्मानंदावपरमीश्वरं ॐयोवैश्रीरामचंद्रःसभगवानद्वैतपरमानंदात्मयःपरंब्रह्मभूर्भुवःस्वस्तस्मैवैन
मोनमः १ यश्चाखंडैकरसात्माभूर्भुवःस्वस्तस्मैनमोनमः २ ॐयोवैरामचंद्रःसभगवान्यब्रह्मानंदामृतंभूर्भुवःस्वः ५.

स्तस्मैवैनमोनमः ४ ध्यायतेमर्वसहस्रशीर्षेत्येयायस्तारकंब्रह्मभूर्भुवःस्ववस्तस्मैवैनमोनमः ५ यःसर्ववेदाःसांगाःसशाखाः
सपुराणाभूर्भुवःस्ववस्तस्मैवैनमोनमः ६ येपंचाग्नयोभूर्भुवःस्ववस्तस्मैवैनमोनमः ७ याःसप्तव्याहृतयःभूर्भुवः
स्ववस्तस्मैवैनमोनमः ८ योजीवात्माभूर्भुवःस्ववस्तस्मैवैनमोनमः ९ यःसर्वभूतांतरात्माभूर्भुवःस्ववस्तस्मैवैन
मोनमः १० येमात्माकूर्माद्यवताराभूर्भुवःस्ववस्तस्मैवैनमोनमः ११ यश्चप्राणोभूर्भुवःस्ववस्तस्मैवैनमोनमः १२
योऽन्तःकरणचतुष्टयात्माभूर्भुवःस्ववस्तस्मैवैनमोनमः १३ यानिपंचमहाभूतानिभूर्भुवःस्ववस्तस्मैवैनमोनमः
यश्चकालोभूर्भुवःस्ववस्तस्मैवैनमोनमः १५ यश्चमनुःभूर्भुवःस्ववस्तस्मैवैनमोनमः १६ यश्चयमोभूर्भुवःस्वव
स्तवैनमोनमः १७ यश्चांतकोभूर्भुवःस्ववस्तस्मैवैनमोनमः १८ यश्चमृत्युःभूर्भुवःस्ववस्तस्मैवैनमोनमः १९ य
श्चामृतंभूर्भुवःस्ववस्तस्मैवैनमोनमः २० याविद्याभूर्भुवःस्ववस्तस्मैवैनमोनमः २१ यासरस्वतीभूर्भुवःस्ववस्तस्मै
वैनमोनमः २२ यालक्ष्मीभूर्भुवःस्ववस्तस्मैनमोनमः २३ यागौरीभूर्भुवःस्ववस्तस्मैवैनमोनमः २४ याजानकी
भूर्भुवःस्ववस्तस्मैवैनमोनमः २५ यश्चत्रैलोक्यंभूर्भुवःस्ववस्तस्मैवैनमोनमः २६ यश्चसूर्योभूर्भुवःस्ववस्तस्मैवैन
नमोनमः २८ यानिनक्षत्राणिभूर्भुवःस्ववस्तस्मैवैनमोनमः २९ येचाष्टौवसवोभूर्भुवःस्ववस्तस्मैवैनमोनमः ३० येचा
ष्टौलोकपालाभूर्भुवःस्ववस्तस्मैवैनमोनमः ३१ येचनवग्रहाभूर्भुवःस्ववस्तस्मैवैनमोनमः ३२ येचैकादशरुद्राभू

पं.
५२

र्भुवः स्वस्तस्मै वैनमो नमः ३३ न्य वृन्दारकादिका भूर्भुवः स्वस्तस्मै वैनमो नमः ३४ न्यद्भुतं मविष्णु भूर्भुवः स्वस्तस्मै वैनमो
नमः ३५ न्योत्रस्थाउस्मा सर्वदिव्याग्नीनि तेयोगविसद्धो भूर्भुवः स्वस्तस्मै वै नमो नमः न्या हिरण्यगर्भो भूर्भुवः स्वस्तस्मै वै
नमो नमः ३७ न्यस्त्र महादेवो भूर्भुवः स्वस्तस्मै वैनमो नमः ३८ न्यस्त्र महेश्वरो भूर्भुवः स्वस्तस्मै वैनमो नमः ३० न्य
श्रीकारो भूर्भुवः स्वस्तस्मै वै नमो नमः ३९ नश्रीकारो भूर्भुवः स्वस्तस्मै वैनमो नमः ४० यन्नहर्निशं मयादासोयमि
ति मामत्वा तनसमसमश्रुस्तवन इमं मंत्रसमुच्चार्य प्रणमेदंडवद्भुवि अपराधसहस्राणि त्वमतं सर्वगोहरिः एकोपि कृष्णस्य
कृतः प्रणामो दशाश्वमेधावभृथेन तुल्यः दशाश्वमेधी पुनरेति जन्म कृष्णप्रणामी न पुनर्भवाय इत्यपराधक्षमापनं
कायेन वाचा मनसेंद्रियैर्वा बुद्ध्यात्मना वानुसृतस्वभावात् करोति यद्यत्सकलं परस्मै नारायणायेति समर्पयेत्तत्
साधुवासाधु वा कर्म यद्यदाचरितं मया तत्सर्वं भगवन्विष्णो गृहाणाराधनं परं इति शंखजलं दद्यात् देवस्य दक्षिणे करे
गजास्यादित्यपंचास्यशक्तिसिंहस्वरूपवान् समस्तेतन सर्वात्मारामः प्रीणातु विष्णुः इतिकर्मार्पणं मृत्युपि भेदाय
गमे नाथ तवाहं न मामकीनस्त्वं सामुद्रो हि तरंगो भवति समुद्रो न तारंगः सोहं दासो हमिति वा बुद्धिर्यस्यामला
दृढा कर्मभिर्न स बध्येत स कार्यं ताडितोपि च सत्वमेवाहमहं च त्वं सच्चिन्मात्रावपुर्हरे आवयोरंतरभ्रांतिर्नश्यतात्
वलात्तव इतितत्थैवात्मार्पणं तवोपयुक्तस्रग्गंधवासोलंकारचर्चिताः उच्छिष्टभोजिनो दासास्तव मायां जयेम हि ५२

प्रपन्नं याहि मामीश भीतं मृत्युग्रहार्णवात् इति संप्रार्थितं देवदत्तांशेषांस्वकेवेहेत् महाप्रसादं स्तुत्वा परमप्रीतिपूर्वकं
तच्छेषगंधपुष्पाद्यैः सम्यगात्मानमर्हयेत् रत्नाशिरसागृहंगा ध्यात्वा राममजं पेन्मंत्रं इति ह्यावन्मनो हृदि गुह्याति
गुह्यस्मंत्रेणराघवायनिवेदयेत् भक्तिहीनं क्रियाहीनं मंत्रहीनं रमापते यत्पूजितं मया राम परिपूर्णं तदस्तु मे इति
पुष्पांजलिं दत्वा संहृत्यावरणानि हरेः भक्त्या संशोधितं स्वान्ते विशविश्राम हे सदेव पार्श्वे देयाङ्केदत्वा सांगमुद्रामये
हरिं प्राणायामं ईशं चक्रेनामुद्रां विसर्जिती अहं रामोन चान्योस्मि संभ्रमेतदुदीरयेत् इति विसर्जनं आत्मानं सततं
राम संभाव्य विहरेत् इति ये नित्यं षांडुःकृतं किंचिद्दुःकृतेनोत्थानचापदः इति श्रुतेः इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचा
र्य श्रीमत्मुकुंदवन श्रीचरणशिष्यानंदवनविरचितायां श्रीरामार्चनचंद्रिकायां तृतीयः पटलः श्री मा ण
अथैव दिव विभागेश्च कुर्यात्पंचमहामखान् दैवो होमेन यज्ञः स्यात् भौतस्तु बलिदानतः पैत्रो विप्रान्नदानेन पैत्रेण
तर्पणेनाथवा किंचिदन्नप्रदानाच्चानर्पणाद्वा चतुर्विधः नृयज्ञोतिथिसंस्कारइंतकारेणवाथवा ब्रह्मयज्ञो
वेदजयात्पुराणपठनेनवा इतिषड्भागकृत्वावायः इतिहासपुराणाभ्यां मेशाम हममकं नयेत् श्रीवड्ञाग
वतं तत्र विशेषेण आदरात्पठेत् येतं श्रुतं भागवतं पुराणं नाराधितो ये ये पुरुषः पुराणः हृत्वं ष्वेनेन यथाम वा
णं तेषां गतो जन्म हथा नराणां १ चरितं रघुनाथस्य शतकोटिप्रविस्तरं एकैकमक्षरं पुण्यं महापातकनाशनं

वं.
५२

तं पाद्मे शिवराघवसंवादे अंतर्गतापि वेदानां सर्वशास्त्रार्थविद्यदि पुंसोऽकृतपुराणस्य न सम्यक्प्रतिदर्शनं वेदार्था
दधिकं मन्ये पुराणार्थं वरानने इति पुराणमन्यथाकृत्वा तिर्यग्योनिमवाप्नुयात् तद्यन्नवैकुंठकथासुधापगान
साधवो भगवतास्तदाश्रयाः न यत्र यज्ञेशमखा महोत्सवाः सुरेशलोकोपि न वै स सेव्यतां इति हरिकथाने
दिनसप्तमभागवत्यविधिः॥ भागेऽष्टमे उपासीनः संध्यां श्रीराघवीतथा कृत्वाग्निहोत्रविधिना ततो होमं समा
पयेत् इत्यष्टभागकृत्यं न्यासं षडंगकं कृत्वा प्राणायामपूर्वः स्वं महत्पद्मपर्चनी राजा प्रार्थयेज्जानकीपतिं
वल्लीव सा पदा स्वामिन्त्वद्दीमवधारय आगच्छ शयनागारं सीतया सह राघव पर्यंकतिलके पुष्पशस्त्रफलको
दोदीट्टविड्डांगके स्वच्छच्छदभाजके मृदुशिरःस्थानपिधानादिके उन्मीलत्कलधौतमयपादान्वितया श्रीसीत
यासह कृतं शेते नित्यमकल्पपुष्पफलदः श्रीकोशलेंद्रो नृपः इतिशयनोपासना सायंप्रातर्द्विजादीनां कृत
मशायन्नं तथ उच्यते रामसंतुष्टो अग्निहोत्रसमं प्रियं आर्द्रपादः शुचिर्भूत्वा अश्नीयात्सहितः शुभे उपवासात्परं दे
वे हव्यात्परमयाचितं अयाचितात्परं नक्तं प्रियं देवस्य चक्रिणः तस्मात्यत्नेन संतुष्टो विप्रान्नक्तपरो भवेत् विष्णु
भक्तो विशेषेणादितया पापयज्ञये अन्नं दत्वा तत्रपूर्णामेन्नित्यस्माकमस्त्विति तेजोसीति जपेन्मंत्रं गायत्र्या तीर्थ
वारिणा समंतर्नेंनेति मंत्रैः प्रोक्षयेदन्नमादरात् धर्मराजाय चित्राय चित्रगुप्ताय वै बलिः अश्नीयान्मंत्रराजेन ५२

स्नानं तन्नाभिमंत्रितं तेजस्वी सुभगः श्रीमानरोगश्च जायते अनेन ब्रह्मरंध्रे सो विसृज्य भोक्ता देवो महेश्वरः एवं ज्ञात्वा तु यो
भुंक्ते सो तु दोषैर्न लिप्यते अनेन शुद्धिसंभूते गृहायां विष्णोस्तेनापुतव्याः तयत्तत्त्ववषट्कारस्तद्विष्णोः परमं पदं न
योपयुक्तः स्वगंधवासो लंकारचर्चिताः उच्छिष्टभोजितो दासास्तव मायां जयेमहि जपन्नेवं भगवतः श्रीती
र्थं तुलसीयुतं अमृतोयस्तव गामसीत्यमृतः प्राशयेदुथः मध्येंद्रवह्नाशशियमदिमातातिहृदिकुंउलाति
अन्वाहार्य्याहवनीयगार्हस्पत्यसभ्यावसथ्यानि ॐ गार्हपत्ये प्राणाय स्वाहेति तद्दक्षिणायां जुहाप्राणमिदं
त्रेस्यादनामांगुष्ठतः क्रमात् अन्वाहार्ये तु अपानाय स्वाहेति रामानलत्वचा कनिष्ठांगुष्ठयुग्मेन द्वितीयामाहुतिं
हुनेत् व्यानायाहवनीये तु ज्ञात्वा यावसुवासथीः मध्यमांगुष्ठयुग्मेन तृतीयामाहुतिं हुनेत् सभ्ये तूदानसं
ज्ञाय ह्रस्ववर्णाश्च चानथा तर्जन्यंगुष्ठयुग्मेन चतुर्थीमाहुतिं हुनेत् आवसथ्ये समानाय सर्वभावर्णीयाश्च
जुहुयादंगुलीभिस्तु सर्वाभिः पंचमाहुतिं नैवेद्यशेषं तुलसीविमिश्रितं विशेषतः पादजलेन विष्णोः योश्ना
ति नित्यं पुरावेः प्राश्नाति यज्ञायुतप्राप्य कोटिः प्रतिषिद्धं तु चाश्नीयात् पवित्रमयि नाहृतं तथा च स्कंदे संध्ययोरु
भयोर्जाप्ये भोजने दंतधावने पितृकार्ये तु देवे च तथा मूत्रपुरीषयोः गुरूणां सन्निधौ दाने स्नाने चैव विशेषतः प
ञ्चभोनं समाति हृत्स्वर्गं प्राप्नोति मानवः हस्ताहृतं तु नान्येन तनाश्नन्त्याज्याहृते पिबेत् दक्षिणां तु परित्यज्य वामेन तो

चं. इतिथापयेत् सभोज्यंतद्धेवदन्नयानीयंचसहरामस्नं तस्नोदयादन्नशेषंस्नमोदुर्गतितत्स्नये यत्रकचनसंस्थानंतत्तदुस्नायस्
तात्मनो दुर्गतानामयादन्नमत्यस्तपतिहेतुः सम्स्नाप्यथानमोभिपिद्यातीर्थवारिणा मुंईतरंबुस्नभागोदया
५३ दुर्गतितत्स्नये सम्यग्गाचमयदत्तोग्नेरंगहेवातिनिक्षिपेत् सुग्रहमात्रः पकषोन्नसंहचसमाश्रितः ईशाक्तत्त्वसज
गतःप्रभुप्राणात्तविस्वभुक् ततःसत्यवसंतह:पुष्टिदामिष्टदेवतां सन्निकष्टे:हतः:शिवेजेयेदन्नपतेर्मन्त्रं स
न्नपतेन्नस्पतेगेषेहित्यादि समगत्तिग्नग्निवद्वानलस्त्रभुन्नमयान्नजरयत्वशेषं सर्वंवमेतत्परिणामसंभवेद्
दत्वारोगंवसदासुखलमे विस्नःसमस्तेन्द्रियदेहीप्रधानभूतोभगवान्यथैकः सत्येनतेनान्नसशेषमन्नमारोग्यदं
मेपरिणाममस्तु भवेयेदथतांहूलंप्रसादाज्ज्ञानकीपतेः शिष्टेरिष्टे:जपेद्दिव्यंभगवान्नाममंगलं इतिप्राणा
ग्निहोत्रं मद्भिःशौचविधिंविधायचरोगप्रत्ताल्यचोयस्नेशद्भिः संस्मृत्यजगत्पतिंश्रीकोशलेंद्रंतयं अयस्मानि
मिषंयिवश्रियस्तथाथारायमाणांगिरंवस्त्राणांबियुगंपस्त्रजपशयनेनासायसद्यःस्वपेत् रामंस्कंदंहनूमंतंचवे
नतेयंवृकोदरं शयनेयःस्मरेन्नित्यंसदुःस्वप्नंनपश्यति मूलंस्तताजपेद्रामरक्षांविघ्नोपशांतये शर्वर्येतिपु
नःपर्यंस्त्रियाव्यग्रस्स्वपेत्सुखं स्कंदे ऋतुकलाभिगामीयस्वदारनिरतस्त्रयः ससदाब्रह्मचारीहविज्ञेयस्तत्र
हाश्रमी ऋतुःषोडशयामिन्यस्तत्सप्तान्तगर्हिताः पञ्चालाद्यापियापुग्मायुग्माकन्यकाप्रदाःत्यक्ताचेन्द्रा। ५३

मसंदुसंमद्यामूलं विहायच शुचिः सन्निविशेत्पत्नीं पुन्नामदेवं विशेषतः शुचिं पुत्रं प्रसूयेत पुरुषार्थप्रसाधकं इत्या
दिमन्वादिमुनिप्रणीतशास्त्रप्रणीते पथि वर्त्तमानः नवाध्यने निर्मितकामपाशेः श्रीरामचंद्रस्य पदं समेति
इति शयनविधिः इति रात्रिप्रथमयामकृत्यं श्रीरामचंद्रायाणमस्तु अथास्य मंत्रराजस्य पुरश्चरणमुच्यते
विनायेन न सिद्धः स्यान्मंत्री वर्षशतैरपि भक्तिश्रद्धे दृढे दानाविविरोयास्ति प्रसादितात् गुरोर्मंत्रवरं लब्ध्वास
र्वाभीष्टप्रदं बुधः सर्ववस्तु जयेन्नित्यं जपेच्च नियतव्रतः षट्सहस्रं सहस्रं वा शतं चाष्टोत्तरं शुचिः एवमाराधितो
रामो यदा भक्तिप्रबोधयेत् पुरश्चरणकातायाष्ट्वंति वा विधीयतां यथाशक्तिनियम्यांतर्वहिरात्मानमात्मवि
त् पुरश्चरणवत्सर्वं कुर्याद्धोमं विहायतत् इति सर्वकृत्यं ततः संकल्प्य कुर्वीत पुरश्चरणमादरात् विरंतिं
तेरेणैव नियतात्मा दृढव्रतः शैलाग्रे जलमध्ये वा तीरे वा लवणांबुधेः नदीतटे सत्यमूले रम्ये विल्ववनांतरेष
त्पदन्नु वा शिवस्याहवभादिववर्जिते अश्वत्थविल्वतुलसीवनेषु स्थांतराहते गवां गोष्ठे सुतीर्थे च पुण्यदेशेष
शस्यते इति स्थानानि वेदिकाचरणकानां शुचीनां श्रीमतां लये सत्कुलस्य न जातानां भिक्षा स्यादग्रजन्मनां भुंजा
नो वा हविष्यान्नं शाकं यावकमेव च वाचो मूलं फलं वापि पयः पयो यथायथं गौतमीये चरुमूलफलक्षीरदधि
भिक्षान्नसक्तवः शाकं दाष्टविधं चान्नसाधकस्याच्यते बुधैः इति भक्ष्यनियमाः लवणं च पलं चैव क्षारं तैलं रसा

तरं मांसमुद्गमसूरायानकोद्रवांश्चणकानपि श्रमद्भाषणमन्यान्नं वर्जयेद्दन्तधावनं विनाश्रमेणावितन्नित्यं तथा नैनमि
मित्रिकं चयेत् स्त्रीशूद्रपतितव्रात्यनास्तिकोच्छिष्टभाषणं असत्यभाषणं जैह्म्यभाषणं परिवर्जयेत् सत्येऽपि न भाषेत
जपहोमार्चनादिषु वाङ्मनःकर्मभिर्नित्यं निस्पृहो वनितादिषु वर्जयेद्दीनकाव्यादि स्मरणं तत्प्रदर्शनम् ॥
ताम्बूलं गन्धलेपं च पुष्पधारणमेव च मैथुनं तत्कथालापं तद्गोष्ठीः परिवर्जयेत् कौटिल्यं द्रोहमभ्यङ्गमनिवे
दितभोजनं असंकल्पितकार्यं च वर्जयेन्मर्दनादिकं त्यजेदुष्णोदकस्नानं सुगन्धामलकादिकं शिरोगन्धं च नाव
न पावयेदहर्दिवं तरं इति वर्ण्यानि स्नायाच्च पञ्चगव्येन केवलामलकेन च श्रुतिस्मृतिपुराणोक्तमन्त्रैः स्नायाद्दिने
तरं शाक्तो त्रिषवणस्नानमन्यथा सकदाचवेत् इति स्नाननियमाः वर्तुलं नवकोष्ठं नन्तकं नाकर्माकृति लि
खेत् स्वरयुग्मक्रमेणैव पदेषु द्वापष्टसु दिक्षु च कादीन्वर्गान्न्यसेत् तमीशान्त्यान्तथा मध्ये स्याल्लाधिपे तन्नामाद्य
न्तयन्त्रकर्मास्य तन्नदीपकं तन्मार्गकोष्ठे होहमोदावयोः थक्षौ द्विपादकौ शेषकोष्ठं भवेत्सुक्षं त्वेसि
हिरण्यगर्भा करस्थाने महानल्के शकुन्दौ दुःखमवाप्नुयात् पादौ हानिस्तथा पुच्छे पीडा स्यादुच्चाटनादिभिः
मोक्षार्थी वदने कुर्यात् दक्षिणे नाभिचारकं श्रीकामः पश्चिमे भूनाडनो शान्तिदं भवेत् ईशाने शत्रुनाशः स्यादा
ग्नेये शत्रुदीपकः नैरृते शत्रुभीतिः स्याद्वायव्ये तु पलायनं ग्रामे वा विपिने वापि यन्त्रं तावलोकयेत् नदीस्था ४४

तेजपंजपर्य्यान्तं सर्वकार्यमभीप्सुभिः कूर्मचक्रमविज्ञाय यः कुर्याज्जपपर्यन्तकं तस्य जाप्यफलं नास्ति सर्वानर्थाय कल्प्यते
इति कूर्मचक्रं कृष्णाजिनं वैरिणार्यं कल्पयेदासनं तु यः स्वस्तिकादिक्रमेणार्थविशेषेण निराकुलः स्तंभने गजचर्मा।
घमारणे माहिषं तथा मेषीचर्म तथोच्चाटे व्याघ्रजं वश्यकर्मणि वस्त्रासनं रोगकरं वेत्रजं विपुलां श्रियं कौशेयं पौ
ष्टिके कार्य्ये कंबलं दुःखमोचनं वंशासनं तु दारिद्र्यं दौर्भाग्यं दारुकासने धरण्यां दुःखसंभूत्यै पाषाणे दुःखसंभ
वः तृणासने यशोहानिरित्येतत्साधारणं जपे स्त्यासनं रुद्राक्षैः शंखपद्माक्षपुत्रजीवकमौक्तिकैः स्फाटिकैर्मणि
रत्नसौवर्णैः विद्रुमैस्तथा कुशैः पर्वैः द्वादशसु गृहस्थस्याद्मालिका अंगुलीगणनादेकं रेखयाष्टगुणं
भवेत् पुत्रजीवैर्दशगुणं शतं शंखैः सहस्रकं प्रवालैर्मणिरत्नैश्च दशसाहस्रकं स्मृतं तदेव स्फाटिकैः प्रो
क्तं मौक्तिकैर्लक्षमुच्यते पद्माक्षैर्दशलक्षं स्यात्सौवर्णैः कोटिरुच्यते कुशग्रंथ्या कोटिशतं रुद्राक्षैः स्यादनंतकं तु
लसीकाष्ठघटितैर्मणिभिर्जपमालिका सर्वकर्माणि सर्वेषामीप्सितार्थफलप्रदा अष्टोत्तरशतैर्मालां पंचाश
च्चतुराधिकैः सप्तविंशतिभिः कार्या सर्वसाधारणं जपे मोक्षार्थी पंचविंशत्या धनार्थी त्रिंशता जपेत् पुष्ट्यर्थी
सप्तविंशत्या पंचदश्याभिचारके अनुलोमविलोमाभ्यां मातृकाया सविंदुकैः समेरुकैः साष्टवर्गैर्माला
स्याद्योनिनां शुभा गोपुच्छसदृशाकार्य्या पक्षीवाससमेरुका मुखं मुखेन संयोज्यं पुच्छं पुच्छे नियोजयेत् आम

च॰ व्यासितरक्ताये:सूत्रैस्तत्कर्मसिद्धये जपमालांविधायेन्यंततः संस्कारमारभेत् क्षालयेत्पंचगव्येनतांसद्योजातेनतम
जलैः चंदनागरुगंधाद्यैर्वामदेवेनचर्चयेत् धूपयेत्तामघोरेणालेपयेत्तत्पुरुषेणतु मंत्रयेत्पंचमेनैवप्रत्येकंतुशतं
४५ शतं मेकंचपंचमेनैवतथामंत्रेणमंत्रयेत् येनप्रतिष्ठितामालातमेवतुमंत्रंजपेत् अन्यमंत्रजयाद्विद्वानतकार्या।
कर्हिविद्वये:नस्पृशेद्धामहस्तेनकरभ्रष्टांनकारयेत् अंगुष्ठंमोक्षदंविद्यात्तर्जनीशत्रुनाशिनी मध्यमाधनसिद्धौस्या
च्छांतिकर्मण्यनामिकाकनिष्ठाकर्षणेज्ञेयाजपकर्मणिसिद्धिदा अंगुष्ठेनविनाकर्मकृतंतदफलंभवेत् तर्जन्या
नस्पृशेत्सूत्रंकंपयेन्नाविधूनयेत् अंगुष्ठपर्वमध्यस्थंपरिवर्तंसमाचरेत् आरभ्यानामिकामूलात्प्रादक्षिण्येप
नवैक्रमात् मध्यमामूलपर्यंतंजपेद्दशसुपर्वसु ॐसद्योजातंप्रपद्यामिसद्योजातायवैनमः भवेभवेनातिभवेभ
जस्वमांभवोद्भवायनमः १ ॐवामदेवायनमोज्येष्ठायनमः श्रेष्ठायनमोरुद्रायनमःकालायनमःकलविकर
णायनमोबलविकरणायनमोबलायनमोबलप्रमथनायनमःसर्वभूतदमनायनमोमनोन्मनमः २ अघो
रेभ्योथघोरेभ्योघोरघोरतरेभ्यःसर्वेभ्यःशर्वसर्वेभ्योनमस्तेअस्तुरुद्ररूपेभ्यः ॐतत्पुरुषायविद्महेमहादेवायधी
महितन्नोरुद्रःप्रचोदयात् ॐईशानःसर्वविद्यानामीश्वरःसर्वभूतानांब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोधिपतिर्ब्रह्मा।
शिवोमेअस्तुसदाशिवो इतिजयमालालक्षणं जपःस्यादन्तराहतिः सउच्चोपांशुमानसः यउच्चनीचस्वरितैः ४५

शब्दैः स्वष्टपदान्वितैः मंत्रमुच्चारयेद्वाचा जपयज्ञः स वाचिकः शनैरुच्चारयन्मंत्रमीषदोष्ठौ प्रचालयेत् किंचिच्छ्रवणयोग्यः स्यादु
पांशुः स जपः स्मृतः धिया यदक्षरश्रेणीं वर्णस्वरपदात्मिकां उच्चरेदर्थसंस्मृत्या संस्मरेन्मानसो जपः उच्चैर्जपाद्विशिष्ट
स्यादुपांशुर्दशभिर्गुणैः जिह्वाजपः शतगुणः सहस्रो मानसः स्मृतः यस्तु भवेत्स्थिता मंत्राः केवला वर्णरूपिणः सौषु
म्नेध्वन्युच्चारिताः प्रभवं प्राप्नुवंति ते एकस्य मंत्रनाथः स्यात्तेनैवोद्योदितस्य च यदेकं तं जपं विद्धि लक्षसंख्याविधं मतं म
न्त्राक्षराणि मणिवच्छुक्लोद्भासानि भावयेत् नामैव परमेश्यानि परमात्मतत्त्वं हितां दर्शयत्यात्मसद्भावं यज्ञाद्धोमं
विनापि सा न दोषा मानसे जाप्ये सर्वदेशेऽपि सर्वदा जपनिष्ठो द्विजश्रेष्ठस्सर्वयज्ञफलं लभेत् सर्वेषामेव यज्ञा
नां जपयज्ञः प्रशस्यते अहिंसया हि भूतानां जायतेऽसौ महाफलः यज्ञानां जपयज्ञोऽहमित्याह भगवान्हरिः पमता
भीये यावन्तः कर्मयज्ञास्स्युः प्रदीप्तानि तपांसि च सर्वे ते जपयज्ञस्य कलां नार्हन्ति षोडशीं जपेन देवता नित्यं स्तूयमा
ना प्रसीदति प्रसन्ना विपुलान्भोगान्दद्यान्मुक्तिं च शाश्वतीमिति मानसः सिद्धिकामानां पुष्टिकामैरुपांशुकः वा
चिको मारणे चैव प्रशस्तो जप ईरितः मंत्रदेवप्रकाशिकायां सूर्यस्याग्नेर्गुरोरिन्दोर्दीपस्य च जलस्य च विप्राणां च ग
वां चैव शक्तो जप ईरितः सन्निधौ सन्मुखो जपेत् मंत्रार्णके मतः संहरणं शौचं मौनं मंत्रार्थचिंतनं अव्यग्रत्वमनिर्वे
दो जपसंपत्तिहेतवः उष्णीषी कंचुकी नग्नो मुक्तकेशो मलावृतः अपवित्रकरोऽशुद्धः प्रलपन्न जपेत्क्वचित् अथाव

पु. तकैरीकृताशिरस्त्राप्राहृतोपिच चिंताव्याकुलचित्तोवाक्रुद्धोभ्रांतः क्षुधान्वितः अनाशनःप्रयातोवाप्युच्छिष्टस्थितएववा रथ्या
५६ यामशिवस्थानेनजपेत्तिमिरांतरे उपानद्गूढपादोवायानशय्यागतस्तथा प्रसार्य्यनजपेत्पादौकुक्कुटासनएववच प
तितानामंत्यजानांदर्शनेभाषणेक्षुते ततोऽधोवाधुगमेतज्जंभणेजपमुत्सृजेत् प्राप्तावाचमप्पतेषांप्राणायाममेवउ
गर्कं कृत्वाजपेत्सम्यगशेषंयत्सूर्यादिदर्शनं मार्जारकुक्कुटक्रौंचश्वानंशूद्रंखरंकपि दृष्ट्वाचमय्यवरेत्कर्मस्पृष्ट्वास्नानंविधी
यते अशुचिर्वाशुचिर्वापिगच्छंस्तिष्ठन्स्वपन्नपि मंत्रैकशरणोविद्वान्मनसैवसदाभ्यसेत् गृहेजपःसमःप्रोक्तोगोष्ठेशतगु
णःस्मृतः आरामेवतथारण्ये सहस्रगुणउच्यते अयुतंपर्वतेपुण्यंनद्यांदशगुणंततः कोटिर्देवालयेप्राहुरनंतंशि
वसंनिधौ शाक्तैश्चसर्वमेवैतद्दशक्तःशक्तितोजपेत् निरिस्यकामोवानभक्तोवानिषेधविधिगोचरः तथाचोक्तंश्रीम
द्भागवते तावत्कर्माणिकुर्वीतननिर्विद्येतयावता मत्कथाश्रवणादौवाश्रद्धायावन्नजायते एतेरांराममंत्रोयं
सकृत्तोयथा इतिजायलक्षणं जपेचतियतोनित्यंत्रिकालंपुरुषोत्तमं अर्चयेन्नेवचाव्यग्रोयावन्नक्षत्रमादिताः तर्प
येच्चविधानेनदशांशंशुद्धवारिणा पुष्पाक्षतादियुक्तेनजलेनसंपूज्यपूर्ववत् ततोबिल्वफलैःपुष्पैःपत्रैरपिहुताशने दुर्वा
केतप्रकारेणराममावाह्यजयेत् मधुरत्रयसंयुक्तैःपद्मैर्वार्पयमेनवा तिलैर्वान्यतमैरेषांब्राह्मणान्भोजयेत्ततः
पूजयेत्कालिकीनित्यंजपस्तर्पणमेवच होमोब्राह्मणभुक्तिश्चपुरश्चरणमुच्यते गुरोर्लब्धस्यमंत्रस्यप्रसन्नंचयथाविधि

पंचांगोपासनं सिद्धैः पुरश्चैतद्द्वितीयके निष्कामनामनेनैव साधनाकारे भवेद्यदि दृष्टि सर्वसिद्धिः सकामानां सर्वदा तनोति फलं
न चेत् पंचांगमेतत्कुर्वीत यः पुरश्चरणं तु यः सर्वे विजयते लोके दिव्ये सर्वसुखादिभिः आदौ वर्ते च मध्ये च ब्राह्मणान्भोजयेत्
दृढं दिने दिने यथाशक्त्या राममुद्दिश्य भक्तितः सुभोजितेषु विप्रेषु तस्मात् सफलं भवेत् संसारे दुःखभूयिष्ठे यदिच्छे
त्सुखमात्मनः पंचांगोपासनेनैव रामं भजन्तु भक्तितः पंचांगोपासनं भक्त्या पुरश्चरणमुच्यते एतद्धि विदुषां श्रेष्ठं संसारो
च्छेदकारणं नानेन सदृशो धर्मो नानेन सदृशं तपः नानेन साधनं किंचिदिहार्थस्य तपोधन इति पुरश्चरणं यदि होमे
त्वशक्तः स्यात्तज्जाप्यं तर्पणेऽपि वा तावत्संख्यं जपेन्नैव ब्राह्मणाराधनेन वा भवेदङ्गद्वयेनैव पुरश्चरणमार्य्यैव यद्यदंगं वि
हीयेत तत्संख्याद्विगुणो जपः कर्तव्यः सांगसिद्ध्यर्थं तदशक्तेन भक्तितः यद्यदंगं विहीयेत ततनोतेष्टमवाप्नुयात् अंग
हीनं भवेद्यद्यत्कर्म मेहार्थसाधनं सर्वथा भोजयेद्विप्रान्कृत्स्नं सांगत्वसिद्धये विप्राराधनमात्रेण व्यंगं सांगत्वमाप्नुयात्
जपाद्दशांशतो होमस्तद्दशांशतो होमस्तद्दशांशेन तर्पणं मार्जनं तद्दशांशेन तद्दशांशेन भोजनं इति वा प्रतिविकल्प
र्णितां पूर्वं सिद्धे मंत्रराजे प्रयोगान्साधयेदथ ग्रंथनं च विदर्भं च संपुटो रोधनं तथा योगः पल्लव इत्येते विदर्भाः षट्कर्म
सु मंत्राणां नामभिर्ताव्कृत्वा नामवर्णान्यथाविधि ग्रंथनं तद्विजानीयात्सशल्यं सांगनिकर्माणि मंत्रार्णद्वंद्वमध्यस्थ
साध्यनामांतं लिखेत् विदर्भः स च विज्ञेयो मंत्रिभिर्वश्यकर्मणि आदावंते च मध्ये स्यान्नाम्नो मंत्रस्य संपुटः स्मृतः

वं. पथसंस्तंभेतेनेयश्चपुक्तं मंत्रेवेदिभिः आदावंतेभवेन्नामसतेनाप्तद्रोधनंमतं विद्वेषणविधानेषुपशस्तमिदमीरितं मंत्रस्या
नेभवेन्नामयोगयः प्रोच्चाटनेमतः अंतेनाम्नोभवेन्मंत्रःपल्लवोमारणेमतः इतिषट्पल्लववक्तानं ततोदयंपरिज्ञा
५७ यकर्मकुर्याद्यथोदितं स्नातनंतस्तंभनंकुर्यादिमस्तेनशांतिकं वश्यमाकर्षणंचैवतेजस्तनोदयेमतं उच्चाट
नंमरुत्तत्वेव्योमतत्वेचमारणं जानीयाद्भुवितत्तत्त्ववर्णैर्विंदुगतेःपृथक् इतितत्वज्ञानम् वेदास्येयोनिमेंईइन्यसं
हतंषडस्रकं पंकजाकारमष्टास्रंशांतिकादीनियोजयेत् इतिकुंडानि लोकिकेऽग्नौशांतिकंस्यात्पौष्टिकंचमृ
मंतथा वटजेस्तंभनंप्रोक्तंश्मशानस्थेतुमारणे विभीतकाग्नौविद्वेषंषट्कर्मस्वग्नयोमताः अथमुद्राः अंगु
ष्ठानामिकाभ्यांचजपेद्वृत्तमकर्मणि अंगुष्ठमध्यमाभ्यांतुजपेदाकृष्टिसिद्धये तर्जन्यंगुष्ठसंयोगाद्विद्वेषोच्चाट
नंभवेत् कनिष्ठांगुष्ठकाभ्यांतुजपेन्मारणकर्मणि इतिजपज्ञानं उदयाद्यामपर्यंतंहेमंतेपौष्टिकंजपेत् याम
द्वयंपूर्वरात्रेशिशिरेमारणंजपेत् वसंतेप्रहरार्ध्वंयावन्मध्याह्निकंजपेत् कार्यमाकर्षणंतत्रमंत्रैरिष्टस्यवल्लभः ग्री
ष्मेत्तृतीयकेयामेमोहितोविद्वेषकर्मणि ततोस्तमनपर्यंतमुच्चाटेनोयदागमे अर्धरात्रेनियतवाकजपेच्छरदिशां
तिकं तथाचाहवसिष्ठः यस्मिन्कस्मिन्नृतौकार्यंमंत्राणांसाधनंशुभं सर्वात्मेवश्यपोष्टार्थंमध्याह्नेप्रीतिनाश
ने उच्चाटमपराह्णेतुसंध्यायांमारणंतथा शांतिकंचार्धरात्रेवैतत्तद्देसर्वकर्मंच इतिऋतुज्ञानं सर्वासुरेवभवेद्वश्य ५७

दक्षिरोगाभिचारिकं पश्चिमेवश्यतन्त्रविद्यादुत्तरास्येनशांतिकं आकर्षमथाग्नेयेनैरृतेमारणंतथा उच्चाटनंचवायव्येई
शान्येमोक्षदायकं इतिदिङ्नियमः शुक्लपक्षेद्वितीयावत्तृतीयापंचमीतथा बुधदेवगुरूपेताशांतिकेचाथसप्तमी
षष्ठीत्रयोदशीचैवचतुर्थीमवमीतथा सोमदेवगुरूपेतापौष्टिकेसंशिताबुधैः अष्टमीनवमीचैवदशम्येकादशीतथा
शुक्रभानुसुतोपेताशस्ताविद्वेषकर्मणि अतश्चतुर्दशीकृष्णाशनेवारे तथाष्टमी उच्चाटनेतिशस्तोयंजयःशंकरभा
षिताःअमावास्याष्टमीकृष्णातार्क्षेचवचतुर्दशी भानुनातत्सुतोपेताभूसुतेनापिसंयुता मारणस्तंभनेचैववश्येहोम
प्रशंसिता इतितिथिनिर्णयः लक्षंतदर्द्धमथवाजपित्वातद्दशांशतः तिलैर्वाकमलैर्होतायद्दिष्टंतदाप्नुयात् बिल्व
प्रसूनैरैश्वर्यमर्चितैःश्रीहुतैर्भवेत् पालाशकुसुमैर्हुत्वामेधावीवेदविद्भवेत् दूर्वाभिस्त्रिमधुयुक्ताभिःप्रत्येकमपि
वासिनैः निरामयोपिदीर्घायुर्भवत्येवतपोनिधि आरोग्यकामोर्थजीयादन्नंमंत्राभिमंत्रितं हुमेथामंत्रहुतंभःपी
त्वाद्वकविर्भवेत् रोगार्त्तोषधिहोमेनरोगान्मुच्येतनत्क्षणात् सम्यक्चंदनतोयेनपत्यमैश्वसमर्पितैः जातीप्रसूनैर्दु
त्वानुराजानंवशमानयेत् ध्यात्वापिमन्मथंरामंसीतामपिरतिंस्मरन् सर्ववश्यप्रयोगेषुजपहोमादिकर्मसु वां
छितंधनमाप्नोतिकृत्वारक्तोत्पलैनवैः कृत्वानीलोत्पलैःसम्यक्वशयेदखिलंजगत् रामंविधिवदाराध्यजलितैःश्रीप्रयो
गवित् कृत्वामीलोत्पलैःसम्यक्वशयेदखिलंजगत् रामंविधिवदाराध्यजलितैःश्रीप्रयोगवित् मथसप्तयक्षेतनया

चं. यस्तेन हुतेन तु सर्वाधिपत्यं वै ह्य ध्रुवं भवत्येव न संशयः बिल्वप्रसूनैः कुमुदैस्तथा बिल्वदलैरपि हुत्वा स लभते लक्ष्मीमचिरान्मंत्र
५८ साधकः आरात्र्यां चंद्रांशुमंडले वत्सरं मुने उदयादस्तमानं तं जपन्मंत्रमनन्यधीः फलं भवति तस्याशु देवानामपि
दुर्लभं राज्यैश्वर्यभोगार्थी जपेल्लक्षमनन्यधीः पद्मैर्बिल्वप्रसूनैर्वा दशांशं जुहुयात्ततो समुद्रतीरे गोष्ठे वा
लक्षजापी पयोव्रतः पापस्तेनाज्यपक्वेन हुत्वा विद्यानिधिर्भवेत् पतिर्द्वीपाधिपत्याय शाकाहारो जलान्तरे जपे
ल्लक्षं तु जुहुयाद्बिल्वपुष्पैर्दशांशतः तदेव पुनरायाति स्वाधिपत्यं न संशयः उपोष्य गंगादिजलान्तरस्थो रामं समा
राध्य जपेच्च लक्षं हुत्वा दशांशं कमलैस्त्रिलैर्वा बिल्वप्रसूनैर्मधुरत्रयाक्तैः राज्यं श्रियं विंदति मंदभाग्योऽप्यामुष्यदास्य
परं वांछितं स्यात् माघमासे जले स्थित्वा कन्दमूलफलाशनः जपेल्लक्षं तु जुहुयात्पायसैर्मार्तिनिर्मले दशांशं पुन
पौत्रान्वितं देवं पायसे तोषितं श्रियं श्रीरामममदृशाः पुत्रपौत्रोऽप्यमृतप्रजायते बलिष्ठैः शत्रुभिर्मैत्रीपरिश्लेषतावमानितः
तदा हन्त हनेत्युक्ता नामांते वैरिणो जपेत् ध्यात्वा रक्षु याति क्रुद्धं कालानलाभिवापरं आकीर्णं सशरं कृष्णं कोदंड
भुजमंडलं रणांगने रिपून् सर्वान् लीलामात्रेण तृहिभिः संहरंतं महावीरं सुग्रमेवं यथास्थितं लक्ष्मणादिमहावीरैः श्लो
लहस्तकरोद्धतैः वेगान् करालहुंकारभोभोकारमहारवैः नदद्भिः परिधावद्भिः समरेरावणं प्रतिपद्यथा ज्ञानि राहारो
[illegible]णायरियोः पुनः जुहुयाच्छाल्मलीपुष्पैर्दशांशं मंत्रसाधकः ऋते ये स्वर्ग्य मम्भस्त्वोपि न शत्रुरवाप्यते वैरिणां व ५८

णेध्यानात्तथात्मानं रुद्ररूपं विधाय सर्वं तत्सर्वमनायासेन साधयेत् शीताद्रुणशोकाधिस्तंभीभूतमचेतनं जपेद्ध्रु
पतिं ध्यायन्निराहारो जलेवसन् दशांशानि तिलैर्होमात्स्तंभयेद्बहुसंहतिं निधाय वायुबीजान्तेन नाम ध्यानादिषु
स्तंभसीतान्विषणकान्तरं भ्रमयत्यचिरं सान्द्राइमादिमपि वैरिणं अन्येपि च रुद्रवःसीति प्रयोगा मंत्रराजके किंच
प्रयोगकर्तॄणां परलोको न विद्यते प्रयोगसिद्धिरेवैवं फलं नान्यदितो भवेत् निःकामानां च भक्तानां जपहोमा
दिकर्मसु मुक्तिरेव फलं तेषामिह किंचिन्न विद्यते विद्रुत्वा त्वाह्माद्वाय धात्रादोमाविमोचय नायं भक्तिप्रदो मं
त्रो मारणादौ प्रयुज्यते इति प्रयोगसाधनम् अथातः संप्रवक्ष्यामि नानायंत्राणि मंत्रिणां नानार्थदानि राम
स्य नाना कल्याणमात्रपृथक् पंचरात्रे ब्रह्मसंहितायां भक्तिप्रदतत्पते तथाहि षट्कोणं चक्रमालिख्य स्वरके।
शरसंयुते कोणेषु मंत्रवर्णांश्च बहिरष्टदलांबुजं दलेषु विलिखेन्मूलं ततः प्रणवसंयुतं पुनः षट्पुनः पद्म
द्वादशार्द्धं दलेषु पश्चात्त्रैलोक्यमोहनं बीजं नामसंयुक्तमालिखेत् कर्णिकायां लिखेन्नाम मंत्रसारमन्त्रविदर्भितं
महाष्टदर्शनेनेदं मोहितं चक्रमुत्तमं पृथिव्याः संपुटद्वाभ्यां च स्वाष्टकविभूषितं चतुष्कोणं शुभमथो ऊर्ध्वया।
भावतिसंयुक्ता भूर्जपत्रे लिखेदेतद्रोचनाद्यैः शुभेहनि विलिख्य धारयेन्मंत्री मूर्ध्नि यादृच्छिरोभुजे ततस्य
विघ्नेभ्योऽयं यावन्तत्रयं तेष्विते व्याधिभिर्नाभिभूयेन नागादिभिर्न च तस्करैः नारिभिर्नगजैर्मंत्रैर्न चान्यैः तद्ध।

रं.

४९

जंत्रभिः स्त्रियो वश्या भवंत्येव दर्शनात्तस्य मंत्रिणः राजानो मंडलीकाश्च सामंता राजमंत्रिणः धनधान्यसमृद्धिः स्या
त्सर्वान्कामांश्च विंदति त्वया पुत्रेन वक्तव्यं येन राजं महेश्वरं नाशिष्याय तपायाय नाशांताय प्रियाय च शिष्याय मं
त्रनिष्ठाय श्रद्धाभक्तियुताय च वसुप्रदाय दातव्यमन्यथा नरके पतेत् यंत्रस्यार्थः षट्कोणं चक्रनालिखेत्तपरस्य
रं चैव मध्ये त्रिकोणद्वयं लिखेत् ततस्त्र पूर्वे आग्नेये नैरृत्य वारुण वायव्य ईशानांतानां मध्येमध्ये सममषट्डमह
कासेयं षट्कोणेनोद्दिष्टा स्वरकेसरसंयुतमित्यतद्धरिहरवदलांबुजमित्यत्तेन संबध्यते कोणेषु मंत्रवर्णात्स्रवि
दिषट्कोणेषु ॐरामायहूंफट्स्वाहेति मंत्रः ततः श्रीं श्रीं रामाय हुं फट् स्वाहेति रां रामाय स्वाहेति वा फट्
स्वाहेति रां रामाय स्वाहेति वा षट् मंत्रवर्णान्यथाक्रमं लिखित्वा ततो वर्तुलरेखाद्वयं लिखेद्वहिरष्टदलांबुजं
तद्बहिरष्टपत्रपद्मं स्वरकेसरसंयुतं षोडशकेशरसहितं दलेषु विलिखेन्मूलं तथेष्टसुदलेषु च ॐ नमो ना
रायणायेति मूलमंत्रं लिखेत् ततः प्रणवसंपुटयेकैकमन्तरं षण्णवद्वयमध्यगतं यथा भवेत्तथा लिखेत् पुनः ष
ट्संवं षट्कोणं पूर्ववत्मंत्रार्णद्वर सहितं लिखेत् ततो कोणाग्रस्पर्शवर्तुलरेखाद्वयं कुर्यात् पुनः पद्मं द्वादशारस्य
दशदलेषु त्रैलोक्यमोहनं बीजं क्लीमिति नामसंयुक्तमालिखेत् तद्बीजं साध्यानामसहितं प्रतिदलं लिखेत् त
तो कर्णिकायां लिखेत् आद्यषट्कोणमध्ये वर्तुलरेखाद्वयं लिखेत् कर्णिका वा कर्णिकान्तस्था साध्यस्य वक्ततोना ४९

49

मलिखेत् कथंभूतं तारमंत्रं विदर्भितं ताराद्यंतवर्णसंख्याकमंत्राक्षरैर्विदर्भितं आदौ मंत्राक्षरद्वयं अनंतरं साध्यनामाक्षरमेकै
कं पुनर्मंत्राक्षरद्वयं अनंतरं नाम्नोक्षरं समाप्तिर्यावत्तावल्लिखेत् एतद्विदर्भितं तथा च मंत्रांशाके द्वे द्वे मंत्राक्षरे यत्र एकै
कं नाम साध्यकं विदर्भितं तत्तु नत्वोक्तं सर्वरक्षाकरं परं इति शांतिके त्वादौ मंत्रं समग्रं लिखित्वा तदनंतरं साध्यना
म समग्रं विलिखेत् पुनर्मंत्रं समग्रमालिखेत् एतत्संपुटमित्युच्यते तथा मंत्रमालिख्य पूर्ववत् साध्यं वत्तदनंतरं
पुनस्तत्तेभवेत् मंत्रसंपुटं शांतिकर्मणीति विशेषः आदौ मंत्रप्रथमाक्षरं ततो नाम्नः प्रथमाक्षरं पुनर्मंत्रद्वितीयाक्षरं ततो
नाम्नो द्वितीयाक्षरं एवं समाप्तिर्यावल्लिखेद्विधिवत् क्रमसमग्रथितमालावत् एतद्ग्रथितं तथा च एकैकं साध्य
वर्णं तु मालावत्संपुटीकृतं मंत्रार्णैर्ग्रथितं चैतद्वश्याकृष्टिविधौ स्मृतं एमंत्रभवेनेत आदौ मंत्रं समग्रं लिखित्वा प
श्चान्नामाक्षराणि सावशेषाणि लिख्य पुनर्मंत्रं समग्रं लिखित्वा पुनर्नाम्नो वशिष्टाक्षराणि विलिख्य पुनर्मंत्रं सम
ग्रं लिखेत् एतद्ग्रस्तं तथा च आदौ मध्ये तथा चांते मंत्रं कुर्याद्विचक्षणः मध्ये मध्ये भवेत्संज्ञा ग्रस्तमित्यभिधीयते इति
अयमेव रोध इति केचिदाहुः योगस्त्वेवं आदौ मंत्रं समग्रं लिखित्वा पश्चान्नामाक्षराणि ४ समग्राणि लिखेदिति एतत्प
ल्लव आदौ नाम समग्रं लिखित्वा पश्चान्मंत्रं समग्रं लिखेदिति तथा च तत्रादौ योग उद्दिष्टस्तेसंपल्लवस्मृत इति त
द्योगश्च विनियोगमहत्त्वेवोक्तः तथा हि शांतिके पौष्टिके दिव्ये प्रायश्चित्तविशोधने मोहने दीपने योगं प्रयुंजंति मनीषिणः

चं. मारणं विषनाशे च यद्भूतविनिग्रहे उच्चाटने च विद्वेषे पल्लवं संप्रवक्ष्यते इति अत्र सर्वत्र साध्ययुक्तं विलिख्य ततः स्वनामचतु
५० र्थ्यन्तं मध्ये पदे ॥ ततः पल्लववाचकं पदं द्वितीयान्तं देहि ॥ कुर्विति वाहिरभ्येत् एषविधिः सांप्रदायिकः एवं कर्णिकायां
प्रयोगात् रूपेण लिखित्वा वेष्टयेदित्याह महासुदर्शनेन वेष्टितमिति ॥ इदं यंत्रं महासुदर्शनमंत्रेण सुदर्शनमहाचक्र
50 राजधगधगगितकट्टष्टभयंकर छिंदछिंद भिंदभिंद विदारयविदारय परमंत्रान् ग्रस ग्रस भक्ष भक्ष भूतानि त्रासय त्रासय त्रा
सय हुं फट् स्वाहा अनेन वेष्टितं यथा भवति तथा लिखेत् चक्रमंत्रं मंत्र पत्तदुक्तं ष्टयंत्रं भवति पृथिवीसंपुटं वा पृथि
वीमंडलं चतुष्कोणं संपुटस्तद्युग्मं तत्र तमष्टकोणं लिखित्वा तच्च कारात्मकं संवेष्ट्य लिखेदित्यर्थः ततो बहिरेखाद्वयं लि
खित्वा अनंतरं वृत्तं चतुष्कोणं कुर्यात् तत्कोणेषु कोंश्मालमिति अंकुशपाशाः विनि बीजानि लिखेत् भूर्जपत्रे लिखेदे
तद्रोचनाद्यैः शुभैर्द्रव्यैरिति एतच्चक्रं भूर्जपत्रे तत्कामनार्थी विजिताधिकरणो रोचनाद्यैः रोचनाकुंकुमचंदनकर्पूरादि
द्रव्यैः शुभे हस्तिमृगरुपुष्यादिदिवसे लिखेत् अंतियतदुक्तं भवति आदौ षट्कोणं चक्रं लिखेत् ततो वर्तुलरेखाद्वयं
ततोष्टदलं पद्मं तस्मिन्नेकैकं दले केसरद्वययुक्तं ततो दलाग्रेष्टकवर्तुलरेखाद्वयं ततः षट्कोणं ततस्तथैव रेखाद्वयं
ततो द्वादशदलपद्मं पुनस्तथैव रेखाद्वयं ततोष्टकोणं चक्रं ततस्तथैव रेखाद्वयं आयवद्धा मयस्य वर्तुलमंडलि
कर्णिकायां साध्यनामसंहितं मंत्रं लिखेत् षट्कोणेषु मंत्रवर्णान् लिखेत् ततोष्टपत्रेषु अष्टाक्षरनारायणमंत्रं ५०

मंत्रं विभज्यालिखेत् पद्मस्य केसरे द्वे द्वे च यथासंख्येन षोडशस्वरान् तदनंतरं रेखाद्वयमध्ये कादीन्क्षांतान् ततः ष
ट्कोणेषु मूलमंत्रवर्णान् ततोनंतरं वर्तुलरेखाद्वयमध्ये ॐ अमुष्य प्राणा इह प्राणाः अमुष्य जीव इह स्थितः अमु
ष्य सर्वेंद्रियाणि वाङ्मनः प्राणा इहायांतु नवा द्वारेण प्राणा सत्ये सुखेन सुचिरमिह तिष्ठंतु स्वाहा इति प्राणप्रति
ष्ठामंत्रं लिखेत् अस्य तु विशेषो यजमानवादेवतेयः कामवल्लभे चोक्तं ततो द्वादशदलेषु त्रैलोक्यमोहनबीजं
साध्यनामसहितं ततो वर्तुलरेखाद्वयमध्ये संदर्शितं मंत्रं अष्टसु कोणेषु प्रतिकोणं ह्रीं कारं लिखेत् ततो बहिश्च
तुष्कोणेषु प्रतिकोणं यांशांक्षंशांवंनिबीजानि लिखेत् इति विलिख्य धारयेदित्यादि स्पष्टार्थः अत्र सर्वयंत्रसा
धारणमुहूर्तादिविशेषः मंत्रांतरोक्तः कथ्यते तथा च शुभदिने शुभनक्षत्रे शुद्धदेशे शल्यवर्जिते सशिष्यस्तत्रा
चार्यः शिष्यो वा तदभावतः उदङ्मुखः प्राङ्मुखो वा उपविश्य प्राणायामं च गुरुं विघ्नेश्वरं देवं नत्वा यंत्रं समालिखेत्
कामनाभेदेन कालविशेषश्चोक्तः कथ्यते वश्यं पूर्वाह्णे लिखेत् मध्ये दिने विद्वेषणं स्मृतं आर्द्रायां मारणं प्रोक्तं म
ध्याह्नोच्चाटनं भवेत् तथा च कामनाधीनो लेखनीविशेषोपि तथा च लेखन्या च लिखेद्यंत्रं वश्ये दूर्वांकुरेण या
श्मकष्ठेतु करंजोत्था मारणेपि नराशिता स्तंभकर्मणि विज्ञेया राजहंसोरुवा तथा शांतिके पौष्टिके चैव व
सायः कामधियो तथा सार्ष्णोपशमने चैव जल्पने स्तंभने पि वा विश्रामे यादने चैव शिलायां तु प्रशस्यते लेख

यं मीणिविद्वेषमहद्दुच्चाटमंत्रजे ह्रींरिदेवतथासम्यग्दर्कंवासाधयेद्ध्रुवं ज्वरसंतापशोकंचशत्रूणांमारणंतथा लिखितासा
५२ धयेत्सर्वंपीतवस्त्रेणनान्यथा तथाद्रव्यभेदोपि द्रव्यैश्चविविधैस्तद्वच्चंद्रचंदनरोचनैः उशीरवत्तीरयुक्तैस्तत्रनात्रकार्या
विचारणा नागेंद्रमदयुक्तावैतथावशेपवरोचना विषयत्नरयुक्तेनचितांगारेणसेषणा नाडनोच्चाटनादीनितद्व
51 कार्माणिसाधयेत विषार्कत्तीरसंजायाःसंयोगेमारणंस्मृतं मंत्रेशायत्रराजन्नमेवंसंलिखयत्ततः सजयेद्भूयस्त
ध्यायेर्ध्यानादेवंजगद्गुरुं त्रिलोहवेष्टनंकृत्वाततः सजीवकारयेत देवहस्तगतलब्धासाधयन्साधकोत्तमः करेकं
देशिखायांवायथासन्निहितोभवेत्शिनिशेषसागमे अथद्वितीययंत्रं नामसप्रणवंमध्येषट्कोणंवासतोलिखेत
मंत्राक्षराणिकोणेषुकोणयोर्विघ्नमोहनं माहेंद्रमंडलेवाथकपालेविलिखेदिदं रक्तेनानामिकोत्थेनतापयेद्दा
दिवाग्निना सप्तभिःदिवसैर्यंत्रंवंभाग्यवशगोभवेत अस्यार्थः नामसप्रणवंमध्येइतिआदौलिखेततवर्तुलेरवाद्वयम
ध्येसाध्यस्यवस्त्रेनोनामसप्रणवद्वयमध्यगतंलिखेत षट्कोणवाह्येतोलिखेत पत्रचतुष्टयाणिवासतोलिखे[illegible] युक्तश र=
कारेणकर्णिकाव्यवर्तुलरेखाद्वहिलिखेत मंत्राक्षराणिकोणेषु रांरामायहूंफट् रांरामायस्वाहेतिवा[illegible]ड्क्षराणि व=
षट्कोणेषुयथाक्रमंलिखेत कोणयोर्विघ्नमोहनं द्वयोर्द्वयोःकोणयोर्मध्येविघ्नमोहनं ॐह्रींश्रींह्रांश्रीदासरथायसीता
वल्लभायत्रैलोक्यमोहनायनमः इतिमंत्रयस्यसंभवंलिखेत ततोवर्तुलंदोवाद्वयंलिखेत क्लीमितिवाजगन्मोहनं

बीजं लिखेत् माहेंद्रमंडले वा स्वषट्कोणवहिर्भागे प्रषट्कोणं चक्रं लिखेत् सर्वेषु च कोणेषु छकारं लिखेत् कपोले विलि
खेदिदं इदं यंत्रं नरशिरः कपाले लिखेदित्यर्थः केद्वैरित्याह रक्तेनानामिकोत्थेन कृतिष्ठीकायासन्निहितांगुलीनि
र्गतेन रक्तेन लिखेदित्यर्थः मापयेत् खदिराग्निना साध्यमत्रस्मरेत् मंत्रं चाष्टसहस्रं जपेत् सप्तदिवसं खादिरसमि
द्भिः समिद्धेन खादिराग्निना तापयेत् शेषं व्यक्तं अथ तृतीयं इदं स्वपरं यंत्रं मायावीजेन वेष्टितं ह्रीमिति वीजेन निरंतरं
लिखितं वेधं प्रातरं भवति कुत इत्याह भूर्जे विलिख्य विधिवद्भूर्जपत्रे यंत्रं यथाशास्त्रं लिखितेत्यर्थः साध्यमूर्द्धनि माली
खेत् षट्कोणमध्यस्य कर्णिकायां साध्यपुरुषरूपं स्त्रीरूपं मूर्त्तं हस्तपादाद्यवयवयुक्तं मंत्रसंपुटं लिखेत् कृत्वा ग्रम
शानेखननं श्मशानके मार्गेणयंत्रे संपाद्य श्मशावदाह भूमौ खनेत् नेनिक्षेपनं कुर्यात् कुत इत्याह संध्यायां विजिपद्मालो
स्तूर्यास्तसमये एवं कृते किं भवति बलं वालवत्प्रतिपदं जयंतीति इत्यर्थः साध्याकर्षणमावहेत् साध्यस्वायत्ति
तस्य वस्तुतः स्वसमीपमानयनं साधयेदित्यर्थः अथ चतुर्थं द्वितीयाक्षरसंयुक्तं नाममध्ये लिखेन्मुने कोणेषु उड्डेरह
र्गान्वहिर्वरुणमंडलं वारुणं परितो लिखेत् गंगाद्यैः कलशोदके तन्मध्ये कल्पितं देवदीपं कपिलाज्येन पूरितं मंत्रेण
वासुदेवेशं दीपमध्ये विधानतः तत्र मंत्रलक्षयेन्मंत्ररूपं भगवतस्फुटं अतीतानागतं सर्वं स्पष्टं वदति मंत्रिणा कुमा
दीपसूपति दिशं समान्यदितयपति अस्यार्थः द्वितीयाक्षरसंयुक्तं नाममध्ये लिखेन्मुने रामित्यनेन संपुटितसा

चं

ध्येवस्थानेनानामषट्कोणांतःकर्णिकामध्येलिखेत् मुनेतिसंबोधनं कोणेषुरुद्रदेवेद्वर्णान्षट्सुकोणेषु रामायहुंस्वाहेति
षड्वर्णान्द्वेरेलिखेत् वहिर्वीहणंमंडलषट्कोणाद्बहिर्वाहणंमंडलंयत्नगकारंमंडलेलिखेत् वाहणंपवितोलंवंशति
५२ वीजंसर्वतःनिरंतरंलिखेत् ततश्चतुष्कोणंमंडलंसर्वसाधारणंभूपुराख्यया यांङशावनिवीजभुक्तंलिखित्वालाक्षार
सेनावेष्टयेत् गंगाद्यैःकलशोदकेगंगादिसरिज्जलैः कुंभपूरयित्वातस्मिन्कलशोदके गंगा तद्यंत्रंनिक्षिपेत् ततस्तु
त्वेकल्पितंदीपंकपिलाज्येनपूरितं तस्यकुंभस्यसुत्वेकल्पितंदीपंकुर्यात् कपिलाघृतेनपूरितंतच्छरावकेत्य
र्थः मंत्रेणावाह्यदेवेशंदीपमध्येदेवेशं श्रीरामंदीपाख्यस्थंडिलेश्चावाह्यविधानतः अस्यतस्यायमर्थः श्रीरामपरमा
त्मादेवता रांइतिवीजंस्वाहेतिःशक्तिः अस्यगणेनब्रह्माभृगुर्भरद्वाजोविश्वामित्रोथगोतमःपुलस्त्योवामदेवश्चऋ
षयःपरिकीर्तिताः तथाछंदांस्यपियथाक्रमेणैव गायत्र्युष्णिगनुष्टुप्बृहतीपंक्तिरेवच [illegible]प्जगतीचेतिछंदांसि त्रिष्टु=
क्तानिसूरिभिः देवतास्त्वक्रमेणैषपरमात्माहरोदुर्गासूर्यस्कंदःपितामहः एतास्तुदेवताः प्रोक्तावीतिहोत्रवस्तुसप्त
मःवर्णास्तुप्रथमःश्वेतवर्णःस्याद्वितीयोग्निसमप्रभः तृतीयःपिंगवर्णस्तुचतुर्थोहरितप्रभः पंचमःपिंगवर्णा।
स्तुषष्ठःपीतसमप्रभः सप्तमोनीलवर्णस्स्यादेतेवर्णाःप्रकीर्तिताः चतुर्णामाद्यवर्णानामुदात्तःकथितःस्वरि
तःपंचमोवर्णःषष्ठोवर्णोनुदात्तकःअदात्तःसप्तमीवर्णःस्वराःप्रोक्तामयानघ इत्यतस्याणेयामादिविनियोगः

संकोर्ध्वमेत्रेण व्यापकं न्यासं कृत्वा स्वाहेत्यनेन करशुद्धिं कृत्वा रां रामाय हुं फट् इति शिरः शिखाकवचनेत्रेषु पंचाक्षराणि न्य
सेत् स्वाहान्त्रस्त्राय फडित्यस्त्रं दिग्बन्धं विन्यसेत् एवं षडंगन्यासः ततो योनिशरचापमुद्राः प्रदर्श्य प्राणवैतो
डुम्बं कृत्वा ततो व्याहृत्यादिकमितं कृत्वा ततः श्रीरामं ध्यायेत् नीलोत्पलदलश्यामं जटामुकुटमंडितं पीतां
बरधरं देवं दिव्यकुंडलभूषितं दक्षिणे लक्ष्मणं ध्यायेत् कनकाभं किरीटिनं वामभागे जगन्मातर्निःप्रकृतिं परमेश्वरीं सी
तां चंपकगौरांगीं सितवस्त्रविभूषितां सर्वाभरणसंयुक्तां हेमरत्नकुंडलां ध्यात्वा लक्ष्मणयं जात्मन्त्रशोककुसुमैर्मे
ह्वैनत् अनंतविधिनासिद्धमंत्रः सकं भसुवस्य शरावकल्पितप्रदीपे स्वहृत्कमलस्थं देवमावाहनमुद्रया आवाहस्थाप
नसन्निधीकरणादिमुद्रां प्रदर्श्य षडंगन्यासं कृत्वा योनिशरचापमुद्राः प्रदर्श्य ततः सीतालक्ष्मणौ वर्गं गंधर्वाष्टकं तत
तो गरुडगणपतिदुर्गादेवपालान् ततो लोकपालाष्टकं ततो विष्वक्सेनगरुडनारदादिभक्तान् ततो हनुमत्सुग्रीवा
दीनामावाहयेत् एतत्परिवारसहितं षोडशोपचारैरभ्यर्च्य पुरतः कुमारं कुमारीं वाभ्यर्च्य दीपमध्ये किं तिष्ठतीति पा
श्येत् तत्कालं तस्य दीपं प्रदर्शयेत् तत्र संलक्षयेन्मंत्री द्रूपं भगवत्स्फुटं इत्यादि सुगमं अथ पंचमे यंत्रे कार्णिकान्तर्गतं नाम तट
तीयान्तरगर्भितं शिष्टान्तरेषु संलिख्य ततोऽप्युपरि वेष्टयेत् पार्थिवमंडलं वासेविलिखेद्यत् वान्तिशिजन्नकेनाज
हृदस्यकोटरे तद्दिनिःक्षिपेत् मृत्तिकां भोगान्निजं भोजिहालं भोमदं त्पनः इति मन्त्रस्यार्थः कार्णिकान्तर्गतमिति प

चं. कोणांतर्गतबहिर्लेखाद्वयं मध्यगतं नाम तृतीयाक्षरगर्भितं साध्यस्य चक्षुतो नाम मंत्रस्पर्श इत्यनेन तृतीयाक्षरेण संपुटितं
लिखेदित्यर्थः शिखांतरेषु संलिख्य ॐ रामाय हुं फडिति शिखान्तर्बहिर्मध्यकोणेषु लिखेत ततोन्यैः परिवे येत् श्रुतंतत्व
५३ स्वाहेति वर्णाद्यैरभ्यं परिवेष्टयेत् पार्थिवमंडलं वा से पाशांकुशगवनिबीजसहितं चतुःकोणं बहिर्लिखेत् यत्नवान्या ५८=
सादिकं कृत्वा स्वात्मनो रक्षां विधाय लिखेत्काम्यकमरनस्य देवाग्रे रभिभवसंभवान् तथाच काम्यकर्मप्रशाक्तस्य।
शक्तस्यास्य शुभमप्यत्र श्रविलं भजते मित्रः सिद्धं चैतद्विपर्ययात् इति तस्यापायांतरापरिहार्यसंकटे प्राप्ते सावधानो
भूत्वा कार्य्यकर्म कुर्यात् कस्मिन्काले निशि रात्रौ सार्द्धयामाद्युपरि चतुर्थयामादर्वाक् यंत्रंसंपाद्यप्राणप्रतिष्ठां कृत्वा स्व
नो विधाय जन्तुकेतलात्तयो विष्णुसहस्रवारमभिमंत्र्य भूर्जपत्रं तस्य कोटरे पलाशवृक्षस्योदरे तद्यंत्रं निक्षिपेदिति शे
घस्रगर्भे अगस्तिसंहितायां देवयंत्रे कथ्यंते इष्टदेवसर्वेषां राममंत्राणां तयोः इजापप्रशस्यते आदौ षट्कोणमुत्तेद।
लानि विलिखेदष्टौ ततः स्याच्चतुरस्रकं सर्वलक्षणसंपन्नं यत्कं सर्वमनोहरं तदंतेपि स्वव्यक्तं साध्याख्यकर्मगर्भितं
तद्बीजं विलिखेद्भूयस्तं क्रोडीकृतमन्मथ ततः सत्यं च बीजानि पुनरावर्तयेन्मते पुनर्दशाक्षरेणैव तद्वत् परिवेष्टयेत्
षडंगान्यग्निकोणादिकोणेष्वेवक्रमाल्लिखेत् तथा कोणकपोलेषु ह्रीं श्रीं देविलिखेत्ततः क्रंबीजं प्रतिकोणा
नेकेसराग्रेषु चस्वरान् मालामंत्रस्य वर्णास्तु द्वात्रिंशच्च समस्तच वर्णाः सप्तदलेष्ववडषट्पंचाष्टमेदले सर्व

53

तोवेष्टयत्काद्यैतत्सर्वंवक्तयोर्थतं दिग्विदिक्षु लिखेद्बीजे नारसिंहवराहयोः हूं चेति सर्वदिक्षु प्रोक्तं हेचतुरके यंत्रेस्मिन्सम्यगारा
ध्य भुक्तिं मुक्तिं च विंदति एतद्यंत्रं समालिख्य गुलिकीकृत्य धारयेत् अपुत्रो लभते पुत्रान् धनी धनमवाप्नुयात् किमत्र बहु
नोक्तेन सर्वसिद्धिप्रदं नृणां यंत्रमेतत्समाख्यातं धारणात्पातकापहं अस्यार्थः षट्कोणादिधरण्यंतमनोहरं यंत्रं
तस्यायंत्रस्य मध्ये सत्यकं यथा भवति तथा साध्याख्या कर्मगर्भितं तस्य श्रीरामस्य बीजं लिखेत् तत्सर्वं मन्मथेन
क्रोडीकृत्य अवशिष्टैर्मंत्राणैस्तन्मथ्यैर्वेष्टयेत् पुनर्दशाक्षरेण च पुनरष्टमन्मथैर्वेष्टयेत् अष्टदलाद्बहिर्दशाक्षरैर्वेष्टनमि
ति वसिष्ठकल्पभेदः शेषं स्पष्टं इति षष्ठं षट्कोणादिधरण्यंतेन सर्ववहिर्लिखेदथ तस्य मध्ये लिखेन्नारसिंहं षट्कोणे
ष्वपि क्रमात् मूलमंत्राक्षराण्येवं संधिषूक्तं च मान्मथं मायां गंडेषु किंजल्के स्वराणां लेखनमतं पत्रेषु सर्ववन्मा
लामंत्रोल्लेखः क्रमेणाद्दि दशाक्षरेणा संवेष्ट्य काद्यानि व्यंजनानि च दिग्विदिक्षु लिखेद्बीजे नारसिंहवराहयोः एतद्यं
त्रांतरं चात्र संगावरणमर्चयेत् सौवर्णे रजते भूर्जे लिखित्वार्चनमाचरेत् फलं तु सर्वं ह्येयं यंत्रस्यास्य विचक्षणैः अस्या
र्थः चतुरस्रवहिर्दलस्य कर्णिकामध्ये षट्कोणं तन्मध्ये प्रणवं षट्कोणेषु षण्मंत्रवर्णिका मध्ये षट्कोणं तन्म
ध्ये प्रणवं षट्कोणेषु षण्मंत्रवर्णान् रां रीं रूं रैं रौं रः अंत्यगामेयादिकोणसंधिषु क्लीं क्लीं कोणगंडेषु अष्टदलकिं
जल्केषु स्वरान् तत्पत्रेषु अष्टसु पूर्वादिक्रमेण सप्तचत्वारिंशत्कालमंत्राणां षट्षट्संख्याकानष्टमे पंचसंख्याकांल्लि

न. खेत् हुंजानकीवल्लभाय स्वाहेति दशाक्षरेण वहिर्वेष्टयित्वा तथैव कादिक्षांतैः स्वरादि विदिक्षो दिक्षु हुं इति नृसिंहवराहवीजे
५४ लिखेत् क्षेवं स्वाहे इति मन्त्रमेय यंत्रं महत्या सहितायां यद्दृष्टं प्रोक्तं तत्र अगस्त्यः वक्ष्यामि रामभद्रस्य यंत्रं कवचसंज्ञि
तं धारणात्तस्य मर्त्यानां जायंते सर्वसिद्धयः नश्यंति सर्वपापानि विपदो यांति संक्षयं भूतप्रेतपिशाचाद्याः पला
54 यंते च दर्शनात् मंत्राणि स्थिरतां यांति शत्रवो यांति मित्रतां ग्रहाः प्रसादतां यांति दासतां यांति महीभृतः कि
मत्र बहुनोक्तेन नास्त्यनेन सुदुर्लभं यंत्रेण रामभद्रस्य वज्रपंजरसंज्ञिता कोष्ठैः सहैकविंशत्या पंक्तिद्वयविभूषि
ते विन्यसेत् उत्तमं चक्रमेतस्मिन् कवचे लिखेत् द्वादशाक्षरवर्णानि यग्रहाद्येषु विन्यसेत् सत्रेलामविलोमाभ्यां प्राद
क्षिण्यक्रमेण च राघवादीनि नामानि नमस्कारेण योजयेत् मेधिरः पात्विती च स्यात् सर्वतो वाक्ययोजना सा
ध्याख्यां संयुतां षष्ठ्या स्वाहेत्येकादशे गृहे स्वकाशमशक्तिवाग्वर्णनारसिंहमतः परं लक्ष्मीपाशांकुशाणामिवा
राहं फट्स्वरूपकं स्वाहेति रामभद्रस्य द्वादशाक्षरमीरितं सौवर्णे राजते पत्रे भूर्जे वा सम्यगालिखेत् अथवा ताम्र
पत्रे च मल्लकी हात्प धारयेत् यावज्जीवं तु सौवर्णे रौप्ये विंशतिवार्षिकं भूर्जे द्वादशवर्षाणि तदर्धं ताम्रपत्रके
पत्रे लेख्यं विशेषेण यंत्रशक्तिः प्रतिष्ठिता एतां रामबलोपेतामित्यादिश्लोकषट्कं यंत्राद्बहिः प्रदेशान्तु हस्ताकारेह
न्नालिखेत् सर्वदुःखोपशमनं सर्वोपद्रवनाशनं आयुरारोग्यमैश्वर्यपुत्रपौत्रवर्द्धनं सर्वान् कामानवाप्नोति विस्त

लोकं सङ्कृति अस्यार्थः वक्ष्यामीत्यारभ्य वज्रपंजरसंज्ञितेनेत्येवं स्पष्टं दक्षिणोत्तरेखाद्वयस्योपरि प्राक्पश्चिमायामरेखाद्वादश
केऽपि निहिते द्वाविंशतिकोष्ठकानि भवन्ति अन्तिमकोष्ठद्वयमध्यगतेन रेखायाकरणेनैकविंशतिसाईपंक्तिद्वयविभूषितं उत्तमं
चक्रं विन्यसेत् श्रीरामकवचं लिखेत् तद्यथा द्वादशाक्षरमंत्रवर्णानां मध्ये एकैकेन रामचन्द्राय नमः मे शिरः पात्विति यो
जितं संपुटितं तेनैकैकपदमेकैकस्मिन्कोष्ठे दक्षिणेपतलिखेत् एवमपरिपंक्तावानुलोम्येन तद्दशपदानां समादेशः अथ
त्तनपंक्तौ प्रातिलोम्येन पुनर्विपरीतपरीतेनैव मंत्रवर्णेनैकैकसंपुटितानां उपरितनानां दशपदानां समादेशः एकाद
शकोष्ठे द्वादशसर्वरितं वर्णद्वर्णद्वयं ततो ऽमुकस्य रक्षां मध्ये पार्श्वयोः ऊरु ऊरुतदेव वर्णद्वयं विपरीतं लिखेत् एवमे
कविंशतिकोष्ठकानां विनियोगः तदेव द्वादशवर्णात्मकं मंत्रं दर्शयंति स्वेत्यादिना सौवर्णश्त्यादियंत्रशक्तिः प्र
तिष्ठितेत्यर्थं स्पष्टं तत्र यावज्जीवमित्यादिना त्रपत्रयेण सर्वयंत्रसाधारणं एतामित्यादि श्लोकषट्कं यंत्राद्बहिः स्यात् लेख
नं यथा भवति तथा लिखेत् शेषं स्पष्टं नमन्ति गुरवो यस्यैव दीक्षाविधिक्रमः रामरक्षां वदन्ते तत्र लक्ष्मीदलमर्पयेत्
दीक्षान्तरश्रुतेनापि तेन तत्फलमवाप्यते अस्यगायत्रेण चोक्तत्वात् रामरक्षासमं नहि षादक्षिण्यक्रमेणाचेति चकारसूचित
र्थं यंत्रयानेरोक्तं द्वहत्रं हंसोऽयं तस्य जीवस्यात्मधे वीजादयोन्यसेत् हंसः सोऽहमिति प्राणेश्शान्त्या विक्रमाल्लिखेत्
ईदृतेनेन्यसेत्यार्भिउं अंत्रोत्तेतथैव च विशेषो हृदलादौ तु गायत्रीं लेखमेस्तरः यंत्रराजाय विद्महे वरप्रदाय धीमहि

चै.
५५

तन्नो यंत्रः प्रचोदयात् इत्यर्णान्मंत्रगायत्र्याः प्रतियंत्रं विशोलिखेत् अग्रेवाथावकाशेन प्रतिष्ठां प्राणदां लिखेत् प्रयोगसारे
भूमिस्पर्शं शवस्पर्शं हीक्षितं निर्माल्यसंगतं दग्धमालेखितं शीर्णं यंत्रं जातु न धारयेत् इति सर्वयंत्रसाधारणक्रमः इत्य
ष्टमं यंत्रं इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमन्मुकुंदवनश्रीचरणशिष्यानंदवनविरचितायां श्रीरामार्चन
चंद्रिकायां चतुर्थः पटलः ४ चैत्रादिमासकृत्यं पुण्यतत्प्रकाश्यते रामभक्तस्य सिद्ध्यर्थं यदुक्तं नारदादिभिः मधु
शुक्लतृतीयां च जानकीरमणं प्रभुं राजोपचारैः संपूज्य मासमान्दोलयेत्कलौ दक्षिणाभिमुखं देवं दोलमानं स
वेश्वरः दृष्टजितं सकृद्दृष्ट्वा सर्वपापैः प्रमुच्यते दोलारूढं प्रपश्यंति ये कृष्णं मधुमाधवे अपराधसहस्रैस्तु मुक्तास्ते नात्र सं
शयः दोलारूढस्य देवस्य ये कुर्वंति जागरं सर्वपुण्यफलावाप्तिर्निमिषे निमिषे भवेत् इति गारुडे दोलोत्सवः चैत्र
शुक्लनवम्यां तु कर्तव्यं व्रतमुत्तमं अगस्त्यसंहितायां यन्महत्यां समुदीरितं श्रीरामनवमी प्रोक्ता कोटिसूर्यग्रहाधिका
तस्मिन्दिने महापुण्ये राममुद्दिश्य भक्तितः यत्किंचित्क्रियते कर्म तद्भवेदक्षयं फलं उपोषणं जागरणं पितृनुद्दिश्य तर्प
णं तस्मिन्दिने तु कर्तव्यं ब्रह्मप्राप्तिमभीप्सुभिः रामप्रपत्परं ब्रह्म तद्दिने राम तोषणं इत्यादिनैमित्तिकम नित्यं नैमित्तिकं का
म्यव्रतं चेति विचार्यते निष्कामानां विधानां तन्न काम्यं तावदिष्यते समुदतोपि हि सदा रामनवमीव्रतं तत्पर्जे हि
रन्येषां देवदोषापि विशेषतः इति सदा यदस्य ग्रहणादेतत्स्तुतिपरं न हि नैमित्तिकं च न तथा सदेति श्रूयते यतः यावज्जीवं वि

भाव्यातं सदा पार्थान चान्यथा चैत्रमासे नवम्यां तु शुक्लपक्षे रघूत्तमः प्रादुरासीत्पुरा ब्रह्मन् परब्रह्मैव केवलं तस्मिन्दिने तु कर्त्तव्यं
उपवासव्रतं सदेति नित्यमेव भवेत्तस्माच्छ्रीरामनवमीव्रतं न तस्य स्यान्नित्यत्वं प्रत्यवायात्फलाश्रुतेः सूर्यग्रहे कुरुक्षेत्रे
महादानैः कृतैर्मुहुः यत्फलं तदवाप्नोति श्रीरामनवमीव्रतादित्यादि भिरेवं फलश्रुतेर्नित्यलक्षणाभावत्वाच्चाथवा न नित्यता
तन्नाश्यो ग्रहदोषादौ विरोधतः नान्योप्युपकारणोऽस्य महादोषश्रुतेस्फुटं प्राप्ते श्रीरामनवमीदिने मर्त्यो विमूढधीः उपो
षणं न कुरुते कुम्भीपाकेषु पच्यते यस्तु रामनवम्यां तु भुंक्ते मोहाद्विमूढधीः कुम्भीपाकेषु घोरेषु पच्यते नात्र संशय इत्यादि श्रु
तः स्वीकरणे दोषविध्वंसे नित्यता स्थिता कुर्याद्रामनवम्यां य उपोषणमतंद्रितः मातुर्गर्भमवाप्नोति नैव रामो भवेत्स्वयं न
स्मात्सर्वात्मना सर्वैः कृत्वैव नवमीव्रतं मुच्यंते सर्वपापेभ्यो यांति ब्रह्म सनातनं इति पापक्षयद्वारा मोक्षार्थत्वं चागस्त्ये
न संयोगपृथक्त्वेन विरुद्धे फलनित्यते नित्यानामपि दर्शादियागानां नित्यताश्रुते न त्वर्थवादरूपं स्यात्फलं यापक्षया
दिके फलं स्यादर्थवादाय द्रव्यसंस्कारकर्मसु प्रतिज्ञायां तु नैवं स्याद्धि विधाया फले सति संस्कारत्वांगकर्मत्वं तत्स्यता
नामिह कर्मणि भूतभाव्युपयोगं हि द्रव्यं संस्कार्यमिष्यते नोपयुक्तः प्रमाणत्वप्राप्त्या नोपयोक्ष्यते नाप्यंगत्वं प्रधान
स्याश्रवणादिह कस्यचित् प्रधानं फलसंबंधितद्योग्यांगमिति स्थितेः जुह्वादिवच्च कर्मांगद्रव्यत्वेन नावकल्पते प
रार्थत्वनिदानं च तन्नैवात्रावकल्पते न त्वर्थवादहीनानां विधीनां विधिता कथं अर्थद्वयपरत्वे तु वाक्यभेदः प्रस

चं. ज्यते मैवमर्थद्वयं युक्तं भगविसत्वादियोगवत् तस्मात्पदद्वयद्वारा मोक्षार्थत्वाच्च नित्यतः न्यायोपबृंहिता ह्यास्तान्तेन व्याप्यावेदि
भिः इति रामजन्मनवमीनित्यता शुद्धाविद्धेति भेदेन नवमी सद्विधा मता सामान्यूनाधिका चेति शुद्धापि नवमी त्रिधा पु
५६ नर्वसुऋक्षसंयोगवियोगाभ्यां तु षड्विधा समादिकत्वयोगा विभेदैर्विद्धापि षड्विधा एवं द्वादशधाभिन्ना नवमी तत्र निर्ण
यः महाफलप्रदा शुद्धा पुनर्वसुऋक्षयोगतः चैत्रमासे नवम्यां च जातो रामः स्वयं हरिः पुनर्वसुऋक्षसंयुक्ता सा तिथिः सर्व
कामदा पुनर्वसुऋक्षसंयोगः स्वल्पोपि यदि दृश्यते चैत्रशुक्लनवम्यां तु सा तिथिः सर्वकामदा श्रीरामनवमी प्रोक्ता कोटि
सूर्यग्रहाधिका चैत्रशुक्ला तु नवमी पुनर्वसुयुता यदि सैव मध्याह्नयोगेन महापुण्यतमा भवेत् मेषं पूषणि संप्राप्ते लग्ने कर्क
टकाह्वये आविरासीत्सकलया कौसल्यायां परः पुमानिति केवलापि सदोपोष्या नवमी शब्दसंग्रहात् तस्मात्सर्वात्मना सर्वैः कृ
तैव नवमीव्रतमिति सर्वैरिति सर्वेषामधिकारः प्रकाश्यते विद्धे वेद्धे ऋक्षसंयुक्ता व्रतं तत्र कथं भवेत् विद्धानिषेधश्रवणान्नवमी
चेति वाक्यतः नवमी चाष्टमीविद्धा त्याज्या विष्णुपरायणैः उपोषणं नवम्यां वै दशम्यामेव पारणमिति विष्णवानां विशेषात्तत्र
विष्णुपरैरिति दशम्यादिषु वृद्धिश्चेद्विद्धा त्याज्येव वैष्णवैः तदन्येषां तु सर्वेषां व्रतं तत्रैव निश्चितं दशम्यामेव शब्देन दशमी नैव लंघ
येत् निश्चित्यैवं विचारेण नवमीव्रतमाचरेत् इति श्रीरामजन्मनवमीनिर्णयः वैष्णवैरिति वाक्याद् तेषां लक्षणमुच्यते सैंगस
मुद्रस्न्यासं सञ्चषिद्धेदेवं सदीक्षाविधिसव्यानं सर्यं द्वादशाक्षरं अष्टाक्षरमथान्यं वा ये मंत्रं समुपासते ज्ञेयास्ते वैष्णवा लो ५६

केचित्पूर्वंनरत्ताःसदा सदीक्षाविधिमागंदामंत्रराजंसयंत्रयंसहस्रात्तरसंयुक्तंमूलसंहितादिभेदतः पचार्थ्यंततनइपंचयेदिशाःसमुपा
सते महावैसवसंज्ञास्तेमहाविस्तारतिप्रियाः नचलतिनिजवर्णधर्मतोयस्सममतिरात्मसुहृद्विपक्षपदे नहरतिनवहंतिक
श्चिइच्चैर्निजमतसंतसवैहिवैस्सवाग्रामितिपाद्मे त्रिभुवनविभवहेतवेप्यकुंठस्मृतिभिर्दिसुग्यान् नचलतिभगवत्पदारविंदा
ल्लवनिमिषार्द्धमपिसवैस्सवाग्र्याः इतिभागवतेश्त्यावैचैसवलक्षणं अस्यार्थेशरीरस्येन्यादिसर्वाविलोकयेस्यायेमेकादशि
गर्मानित्यत्वादस्यकर्मणः अलंकारंपुष्पवस्त्रगंधधूपान्नलेपनं उपवासेनदुष्यितउपण्पक्षीणेंगनथ्याजनं सनंहलमनंहलम
भोजनभोजनं मन्वादिस्मृतिभिः प्रोक्तंचतुर्विधमुपोषणं निराज्ञादिमनोहलमेकादश्यादिभोजनं अतोहलंचपक्षांतेसभोज
नमुदाहृतं पकभक्तेननक्तेनायाचितेनहविष्यतः पयोमूलफलैर्वापिवालवृद्धातुरःक्षिपेत् हविष्यभोजनंस्नानंस
त्यमाहारलाघवं अग्निकार्यमधःशय्यांनक्तभोजीषडाचरेत् अष्टोतान्यव्रतघ्नानिआपोमूलंफलंपयः हविर्ब्राह्मणका
माय्युगरोर्वचनमौषधं इतिप्रतिनिधिः व्रतीन्द्राणामाहचागस्त्यप्रकारः सोभिधीयते क्रमेणयेजपन्सम्यक्लोककर्मार्थव्रता
र्थिनः षडक्षराधिकेराममंत्रैःस्यान्हजनंयथा सर्वेषांराममंत्राणांमंत्रराजःषडक्षरः तारकब्रह्मचेत्युक्तेनेनदीक्षाप्रशस्यते
यदापुरुषस्यक्षाधेदीक्षाविधिमजानतः वैदिकस्याथभावेननाममंत्रेभवेद्ध्रुवं अष्टम्यांचैत्रमासस्यशुक्लपक्षेजितेंद्रियः
दंतधावनपूर्वंतुस्नात्वाचायथाविधिः नद्यांतडागेकूपेवाद्देवस्रवणिकि ततःसंध्यादिकाःकुर्यात्संस्मरन्राघवं

वे.

५७

57

हृदि गृहमागत्य विप्रेंद्र कुर्य्याद्दीपासनादिकं दांतं कुटुंबिनं विप्रं वेदशास्त्ररतं सदा श्रीरामपूजानिरतं स्वशीलं दंभवर्जितं विधिज्ञं
राममंत्रेण राममंत्रैकसाधनं आहूय भक्त्या संपूज्य वरणं याचयेत्प्रार्थयन्निति श्रीरामप्रतिमादाने करिष्येहं द्विजोत्तम तत्रा
चार्य्यो भव प्रीतः श्रीरामोस्ति ममेवमे इत्युक्तोन्येन तं विप्रं स्नापयित्वा ततः स्वयं तैलं नाभ्यक्तस्तु स्नायाच्चिंतयन् राघवं हृ
दि मे तावद्वरयच श्वेतगंधमाल्यानि धारयेत् अर्चितो भूषितस्तेन वस्त्रैस्तत मध्याह्निकक्रियाः आचार्यं भोजयेत्सम्यगास्तिका
न्नैः सविस्तरं भुंजीत स्वयमप्येवं हृदि राममनुस्मरन् नवम्यां मंगलस्नानेन एकभक्तेन राघव इक्ष्वाकुवंशतिलक प्रीतो भव
भवप्रिय इति निवेदनमंत्रः एकभक्तं ब्रवीत्ससहाचार्यो जितेंद्रियः श्रावयन् रामकथां दिव्यां महःशेषं नयेत्ततः सायं संध्या
दिकाः कुर्य्यात्क्रियाः राममनुस्मरन् आचार्यसहितो रात्रावधःशायी जितेंद्रियः वसेत्स्वयं तथैकांते श्रीरामार्पितमा
नसः आचार्यकरणाशक्तः स्वयं भक्त्या समेत्सदा इत्यष्टमीकृत्यं ततः प्रातः समुत्थाय स्नात्वा संध्यां विधाय च प्रातः सर्वा
णि कर्माणि शीघ्रमेव समापयेत् उपोष्य नवमीत्वद्य यामेष्वष्टसु राघव तेन प्रीतो भव त्वं भो संसारात्राहि मोहहे इत्यु पवा=
सनिवेदनमंत्रः ततः स्वस्थमना भूत्वा विद्वद्भिः सहितो नच स्वगृहे चोत्तरे भागे यागार्थं मंडपमारभेत् चतुर्द्वारं पताकाढ्यं
स्ववितानं सतोरणं मनोरमं महोत्सवं पुष्पाद्यैः समलंकृतं शंखचक्रगदापद्मैः प्राकारैः समलंकृतं गरुत्मद्धाङ्गवा
णैश्च दर्पणैः समलंकृतं [ग]दावज्राङ्कदेश्च द्यांश्चमे समलंकृतं पद्मरागैकनीलैश्च कौबेरैः समलंकृतं मध्यहस्तचत
गै=

५७

क्षालितं वेदिकायुक्तमायतनं प्रविशेन्नृत्यगीतैश्च वाद्यैश्चापि समायुतं पुण्याहं वाचयेत्तत्र विप्रेन्द्रैः प्रीतमानसैः ततः संकल्पयेद्दे
वं राममेवमनुस्मरेत् अस्यां रामनवम्यां च रामाराधनतत्परः उपोष्याष्टसु यामेषु पूजयित्वा यथाविधिः इमां स्वर्णमयीं राम
प्रतिमां संप्रयत्नतः श्रीरामप्रीतिदास्ये रामभक्ताय धीमते प्रीतो रामो हरत्वाशु पापानि सुबहूनि मे अनेकजन्मसंसिद्धान्यभ्य
स्तानि महान्ति च इति त्रिः संकल्प्य शक्ताशक्तात्यशक्तस्य मूर्तिनिर्माणमुच्यते ततः स्वर्णमयीं रामप्रतिमां पलमानतः
निर्मितां द्विभुजां दिव्यां वामाङ्कस्थितजानकीं बिभ्रतीं दक्षिणकरे ज्ञानमुद्रां महाशुभे वामेनाधःकरेणाराद्देवीमा
लिङ्ग्य संस्थितां सिंहासने राजते च पलद्वयविनिर्मिते अशक्तो यो महाभाग तस्य वित्तानुसारतः पलेनार्धेन तद्धा
र्धेन वा मुने ततोऽप्यशक्तो रौप्येण कारयेद्रघुनन्दनं लोहेन निर्मितां वापि शिलायां दारुणापि वा यद्वालेख्ये विलिख्य वा
वामाङ्करेकगतं हरिम् कोमलाङ्गं विशालाक्षमिन्द्रनीलसमप्रभं दक्षिणाङ्गे दशरथिं पुत्रान्वेषणतत्परं पृष्ठतो ल
क्ष्मणं देवं सच्छत्रं कनकप्रभं पार्श्वे भरतशत्रुघ्नौ तालवृन्तकरावुभौ अग्रे व्यग्रं हनूमन्तं रामानुग्रहकाङ्क्षिणं वित्तशाठ्य
मकुर्वाणो मूर्तिं कुर्यात्प्रयत्नतः विभवे सति को मोहात्कुर्याद्विधिविस्तरं न तत्फलमवाप्नोति देवद्रोहः स उच्य
ते इति मूर्तिलक्षणं आसनोपरि संवेश्य पञ्चपल्लवजालं विधाय च शंखं प्रक्षालयेद्दिव्यं गन्धपुष्पाक्षतादिभिः कलशं वाम
भागस्थं पूजाद्रव्याणि चादरात् पात्रं च योजयेद्भक्त्या चात्मानं मन्त्रमुच्चरन् इति शंखप्रतिष्ठा सर्वतोभद्रमालिख्य वे

वे. दिकोपरिसंदरं मध्येनीयोदकैः पूर्णकुंभरत्नोदरंशुभं हृतपल्लवपुष्पैश्चयुक्तं संस्थाप्यचार्चितं सौवर्णराजतेनाथवाथेष
५८ ह्मणामालिखेत् मूलमंत्रे बिल्वपीठेवाकलशोपरिसंस्थिते स्थाप्योपरिवस्त्रयुग्ममच्छिन्नंसदशंततः दिव्यसिंहास
नेतत्रस्थापयित्वार्चयेत्सुधीः ॐनमोभगवतेविश्वेसर्वभूतात्मनेवासुदेवायसर्वात्मसंयोगयोगपीठात्मनेनमः
58 इतिमंत्रेणकुर्यात्पुष्पांजलिंपुनः इतिपीठार्चा अर्घ्यपाद्यादिकंदद्यात्स्नानंपंचामृतेनच लेप्यादौनोभिषेकःस्याद
द्याद्वस्त्रोपवीतकं इतिस्नानं ततःसंस्थाप्यपीठेतत्पूजांकुर्याद्यथाविधि आवाहनंस्थापनंचसन्निधापनमेवच सन्नि
रोधनमेवस्यादवकुंठनमंजसा ततन्मुद्राभिरेवःस्याद्देवंसंप्रार्थ्यभक्तितः नानारत्नविचित्राणिवस्त्राद्याभरणानि
च हिमांबुरुहरुचिरचनमाल्यसमन्विते गंधंदद्यात्प्रयत्नेनसागुरुंचसकुंकुमं कल्हारकेतकीजातीपुंनागाद्यैः
प्रपूजयेत् चंदकैःशतपत्रैश्चसुगंधैःसुमनोहरैः हृतपल्लवपुष्पैश्चदूर्वाभिस्तुलसीदलैः कोमलैर्बिल्वपत्रैश्च।
अशोककुसुमैः तथा रामस्यजननीचासि रामात्मकमिदंजगत् अनन्तांपूजयिष्यामिलोकमातर्नमोस्तुते ३
तिकौशल्यार्चा नमोदशरथायेतिपूजयेत्पितरंततः इतिपितृपूजनं ततोन्यत्राप्यदेवस्यपरिवारान्समर्चयेत् पूर्वेषु
कोणेषु हृदयादीतिषडंगमात् इतिप्रथमावरणं हनूमंतंमसुग्रीवंभरतंसविभीषणं लक्ष्मणंगदंशत्रुघ्नंजांबवंतंद
लादिषु इतिद्वितीयं धृतिंजयंतंविजयंसुराष्ट्रंराष्ट्रवर्धनं अकोपंधर्मपालाख्यंसुमंतंदलमध्यतः इतितृतीयं द

लाग्नेलोकपालांश्च चतुर्थे तदस्त्राणितदथ ततः नमस्कारचतुर्थ्यंताभ्यां तामममंत्रैः प्रपूजयेत् पंचमे यंत्रांचवावयन्स्वपंदीपंचा
स्मैसमर्पयेत् भक्ष्यभोज्यादिनाभक्त्यानैवेद्यंविधिनार्पयेत् आचामंचसतोहूलंमहानीराजनंततः नमस्कार्य्यानंतस्तो
त्रैस्तत्ताबाप्रजपन्मनं श्रावयन्नजयंतीमाहात्म्यंरामकथांतथा रामभक्तैः समंयामंनयेद्रामममनुस्मरन् इतिप्रथम
यामकृत्यं शंखपात्रामनाचांवकुर्य्याध्यामेत्वतंद्रितः यामेद्वितीयेसंप्राप्ते मध्याह्ने जन्मभावयेत् उच्चस्थेग्रहपंचकेस्त
रगुरौसेंदौनवम्यांतिथौलग्नेकर्कटकेपुनर्वसुयुतेमेषगतेपूषणि निर्दग्ध्यंनिखिलाः पलाशसमिधोमध्योदयोधो
दयोध्यारणेराविर्भूतमभूतपूर्वविभवयत्किंचिदेकंमहः मत्वेवंयादयेद्धायानंर्च्चदयाजगत्यंतेः फलंपुष्पांद्रसंगृह्णंरि
हीत्वाशंखमजत्तमं अशोकभूतकुसंभैर्युक्तंचतुलसीदलैः दशाननवधार्थायधर्मसंस्थापनायच दानवानांवि
नाशायदैत्यानांनिधानायचपरित्राणायसाधूनांजातोरामःस्वयंहरिः गृहाणार्घ्यंमयादत्तंभ्रातृभिःसहितोनघ इत्य
र्घमंत्रः पुनः पुष्पांजलिंदत्वायामयामेष्टतंद्रितः पूजयेद्विधिवद्भक्त्यादिवारात्रेनयेद्बुधः ततः प्रातसमुत्थायस्नानसं
ध्यादिकाः क्रियाः समाप्यविधिवद्रामंपूजयेत्पूर्ववन्मुने ततोहोमंप्रकुर्वीतमूलमंत्रेणमंत्रवित् पूर्वोक्तपद्मकुंडे
वास्थंडिलेवायथाविधि लौकिकाग्नौविधानेनशतमष्टोत्तरंततः साज्यपतयायसेनैवस्मरन्राममनन्यधीः त
तोभक्त्यासुसंतोष्यआचार्यंपूजयेन्मुने कुंडलाभ्यांसुरत्नाभ्यांअंगुलीयैरनेकधा गंधपुष्पाक्षतैर्वस्त्रैर्विचित्रैः सम

वं.

नोहरैः ततोरामंस्मरन्द्याद्देवंमंत्रमुदीरयन् इमांस्वर्णमयींरामप्रतिमांसमलंकृतां चित्रवस्त्रयुगछन्नांरामोहंराघवा
यते श्रीरामप्रीतयेदास्येत्वहंभवन्तराघव इतिप्रतिमादानमंत्रः इतिदत्वाविधानेनदद्याद्दक्षिणांभुवं अन्येभ्यश्च
५९ धान्यादियंगोहिरण्यादिशक्तितः दद्याद्दासीयुगंयान्यद्यथादिभवमादितः ब्राह्मणैः सहभुंजीततेभ्योदद्याच्च दक्षिणां
तत्प्रसादस्वीकारः कर्तव्यस्त्वारणंमया तेनव्रतेनप्रीतस्त्वंस्वस्मिन्भक्तिंप्रयच्छमे इतिपारणसंकल्पः कृत्वैवंब्रह्म
59 ह हत्यादिपापेभ्योमुच्यतेध्रुवं तुलापुरुषदानादिफलंप्राप्नोतिमानवः अनेकजन्मसंसिद्धपापेभ्योमुच्यतेध्रुवं बहु
हनाकिमिहोक्तेनमुक्तिस्तस्यकरेस्थिता कुरुक्षेत्रेमहापुण्ये सूर्यपर्वण्यनेकशः तुलापुरुषदानाद्यैः कृतैर्यल्लभ्यते
फलं तत्फलंलभतेमर्त्योदानेनानेनसुव्रत इतिदशमीकृत्यं अकिंचिनोपिनियतउपोष्यनवमीदिने कृत्वाराजा
गदणंभक्त्यारामभक्तैःसमन्वितं स्मरन्रामंधियाभक्त्याप्रजयेद्विधिवत्सुते जपन्राममन्त्रंमायारामानंगमसम
न्वितं एकान्तरंवाविधिवत्सर्वन्यासंकृत्वोत्थितः प्रातः संध्यांचविधिवद्दिवासंध्यादिकाः क्रियाः गोभूतिलहिरण्याभिर्दद्याद्वि
त्तानुसारतः श्रीरामचंद्रभक्तेभ्योविहङ्गः श्रद्धयान्वितः पारणंचप्रकुर्वीतब्राह्मणैः सहशक्तितः एवंयः कुरुतेभक्त्यासर्व
पापैः प्रमुच्यते गंगायांप्रतिपेत्स्वैर्यालेवामूर्तिश्रहेत्यसेत इतिकिंचनव्रतं शक्तस्ययदुक्तंप्रोक्तमशक्तोप्युपवनंचतन्न
तदपिस्यात्यथाशक्त्यामार्गेत्वसकलंसदा एकामपिनरोभक्त्याश्रीरामनवमीदिने उपोष्यकृत्वाकृत्यः स्यात्सर्वपापैःप्र ५९

मुच्यते अपिशक्राद्शक्तस्य स्पर्शैर्दानात्तत्र सूचितं इति किंचतद्व्रतं यापनं च सूचितं वर्षेवर्षे समर्थस्य व्रतेनैव प्रपूर्णता न तस्योद्यापनं
किंचिद्दानादन्यद्दियते सर्वव्रतस्य स्पर्शस्यार्थे सदा रामव्रतं चरेत् नान्येन तस्माद्विवक्षितं नैनेदास्य पूर्णता इति समर्थोद्यापन
तयः इत्यगस्त्यसंहितायां रामजन्मनवमीजयंतीव्रतं समाप्तम् द्वादश्यां चैत्रमासस्य शुक्लायां दंतधावनं बौधायनादिभिः प्रो
क्तः कर्तव्यः प्रतिवत्सरं तत्र स्यात्तत्प्रतिथिषु वस्त्रादेर्दमनार्पणं वह्निर्विधिर्विर्चोगिरिजागणेशाः फणी विशाखो दिनहृत्स्म
रेशाः दुर्गान्तकौ विश्वहरिस्मरश्च सर्वः शशी चेति तिथीश पूज्याः क्रियालोपविघातार्थं यत्त्वया विहितं प्रभो नमे विघ्नोभ
वेदत्र कृतार्थद्यां मयि सर्वथा सर्वदा विभो मम त्वं परमा गतिः उपवासेन तत्वाद्देवतोषयामि जगत्पते कामक्रोधादयो
ये तेन मे स्युर्व्रतघातकाः अद्यप्रभृति देवेश यावद्वैशेषिकं दिनं तावद्रक्षा त्वया कार्या सर्वस्यास्य जगत्पते एवं विज्ञाप्य देवे
शं गुरुपादौ प्रणम्य च प्रातः स्नात्वा समभ्यर्च्य देवेशं विधिवत्ततः गच्छेद्दमनकारामं मेकादश्यां सुशोभितं क्रमेणाद्यायत
नैव पूजयेच्चंदनादिभिस्तेषामिरामपूजार्थं इति संप्रार्थ्य तं तमेत् उत्पाद्य पंचगव्येन प्रोत्थय प्रतात्यवारिणा अशोकमूलेन
थादौ स्थंडिले पूजयेत्क्रमात् अशोकं च तथा कालं वसंतं काममेव च ॐ अशोकायतनमस्तुभ्यं कामस्त्रीशोकनाशन शो
कार्तिहर मे नित्यमानंदं जनयस्व मे अनेन पूजयेत्सुष्ठ्व अशोकं शोकनाशनं ॐ तद्युगादिकालपर्यंतः कालरूपो महाब
लः कलते चैवयः सर्वं तस्मै कालात्मने नमः अनेन पूजयेत्कालं मदयं कलनात्मकं २ वसंतायतनमस्तुभ्यं हृदयग्लस

चं. लतांप्रिय सहस्रसम्वसंवासकामरूपनमोस्तुते वसंतपुष्पैरमनामनन्तकामरूपिणं ३ ॐकामभस्मसमुद्भूतरतिवाष्पपरिप्लुत
६० ऋषिगंधर्वदेवादिविमोहकनमोस्तुते मंत्रस्सदमनंपूजयेत्मनुनाऽमुना ४ ॐनमोस्तुपंचबाणायजगदाह्लादकारि
णे मन्मथायजगन्नेत्रेरतिप्रीतिप्रियायच दमनंचोपनिहितंमंत्रेणानेनमन्मथं दमनंतत्पृथक्कृत्वाभागेनैकेनमन्मथं
60 पूजयेद्रक्तमार्गेणपरिवारसमन्वितं कामायतमइत्येषमंत्रस्तुप्रणवादिकः मंत्रेणानेनदमनंपूजयेद्गंधपुष्पकैः धौतेन
वाससाच्छाद्यनिधायपद्मदलेनवै चंदनागुरुकर्पूरकस्तूर्यादिसुवासितैः स्वगृहमानयेत् इतिगृहानयनं वक्ष्यमाणप्रकारेणाद
मनंवाधिवासयेत् निशायांरामचंद्राग्रेकुर्यादष्टदलंशुभं व्यक्तंसितासितारक्तपीतवर्णैःप्रपूरितं चतुष्कोणंबहिःकृत्वा
पीतवर्णेनपूरयेत् तद्बाह्येश्वेतपीताभ्यांवर्तुलमंडलत्रयं तद्बाह्येप्राच्यतःकोणंरक्तवर्णेनपूरितं सार्वकामिकमेतद्धिसर्व
तोभद्रमंडलेन कुंभंपूर्णंपाद्यतोयस्यहेमरत्नयुतंशुभं संस्थाप्यतस्मिन्रामाग्रेदमनंतत्रपूजयेत् वितानंपंचवर्णाढ्यंध्वजमा
लांसिच निर्मायमहतींपूजांकुर्याज्जनार्दनाधिवासनं पूजार्थंदेवदेवस्यविष्णोर्लक्ष्मीपतेःप्रभोः दमनत्वमिहागच्छसान्निध्यं
कुरुतेनमः इत्यावाहनमंत्रः ॐक्लींकामदेवायनमः ॐह्रींरत्यैनमोस्त्विति दिव्यस्मरशरीरायानंगायचनमोनमः
ॐमन्मथायचरामायक्लींवसंतसखायच स्मरायचेक्षुचापायपुष्पबाणायेतिपूजयेत् ॐतत्पुरुषायविद्महेकामदेवायधी
महि तन्नोऽनंगःप्रचोदयात् इतिमन्मथगायत्र्यासमंत्राष्टोत्तरशतं धूपदीपैश्चनैवेद्यैरुपचारैःप्रपूजयेत् हार्दैमनुना

पुष्पांजलिं दत्वाभिवंदयेत् नमोस्तु पुष्पबाणाय जगदाह्लादकारिणे मन्मथाय जगन्नेत्रे रतिप्रियतमोस्तु ते इति आमंत्रितोसि
देवेश पुराणपुरुषोत्तम प्रातस्त्वां पूजयिष्यामि सान्निध्यं कुरु केशव क्षीरोदधिमहानागशय्यावस्थितविग्रह प्रातस्त्वां पूजयि
ष्यामि सन्निधौ भव तेनमः निवेदयाम्यहं तुभ्यं प्रातर्दमनकं शुभं सर्वथा सर्वदा विष्णो नमस्तेस्तु प्रसीद मे इत्यामंत्र्य
देवेशं दत्वा पुष्पांजलिं पुनः पूजितं तद्दमनकं कुंभस्योपरि संस्थितं ग्रहेण सर्वतो रक्तेन कवचेनावगुंठयेत् रक्षेद्राचक्रमं
त्रेण तद्रक्षेन्मंत्रनाथवा ब्राह्मणेभ्यो नमस्कृत्य गुरुपादौ प्रणम्य च गीतमंगलनिर्घोषैः कुर्याज्जागरणं ततः इति दमनाधि
वासनं प्रातर्नत्वाथ देवेशं कुर्यात्स्नानं यथाविधि नित्यपूजां पृथक्कृत्वा कुर्यान्नैमित्तिकीं ततः दमनं हर्षयप्रोक्तं गंधाद्य
तसमन्वितं जयमंगलनिर्घोषैर्देवदेवे समर्पयेत् ॐ देवदेव जगन्नाथ वांछितार्थप्रदायक हृदिस्थान्पूरयेः कामान्ममका
मेश्वरीप्रिय इदं दमनकं देव गृहाण मदनुग्रहात् इमां सांवत्सरीं पूजां भगवन्परिपूरय मूलेन संपुटितेनैव दमनीरोपणे
मंत्रः एवं समर्प्य देवाय प्रार्थयेद्विष्णुमव्ययं मणिविद्रुममालाभिर्मंदारकुसुमादिभिः इयं सांवत्सरी पूजा तवास्तु गरुडध्वज
वनमालां यथा देव कौस्तुभं सततं हृदि तद्वद्दामनिकीं मालां पूजां च हृदये वह ज्ञानतोऽज्ञानतो वापि न कृतं यन्मयार्चनं तत्सर्वं
पूर्णतां यातु त्वत्प्रसादाद्रमापते जितं ते पुंडरीकाक्ष नमस्ते विश्वभावन नमस्तेस्तु हृषीकेश महापुरुष पूर्वज मंत्रहीनं क्रि
याहीनं भक्तिहीनं जनार्दन यत्पूजितं मया देव परिपूर्णं तदस्तु मे एवं संप्रार्थ्य देवेशं निपतेद्दंडवद्भुवि अथ संपूजयेद्भक्त्या

त=२

चे. गृहे वस्त्रादिकं चान्यैः स्वयं धन्यामभ्यर्च्य वैष्णवान् विप्रान् संभोज्य पारयेत् स्यादश्वमेधजं पुण्यमित्याह भगवाञ्छिवः इति दमनारोपणं
पारणाहे न लभ्येद् द्वादशी घटिकापि चेत् तदा त्रयोदशी ग्राह्या पवित्रदमनार्पणे माधवे दमनारोपः स्यान्मधौ विघ्नतो यदि
६१ वैशाख्यां श्रावणे भाद्रे वा कर्त्तव्यं वा तदर्पणं इति चैत्रकृत्यं वैशाखे पौर्णमास्यां तु जलस्थं जगदीश्वरं शुक्लस्यैकादशी या
वत्पूजयेत्सप्तऋषिभिः तथा च गारुडे निक्षिप्य जलपात्रेत्र मासे माधवसंज्ञिते माधवं येर्चयिष्यन्ति देवतास्तेन राभुवि स्वर्ग
पात्रे तथा रौप्यताम्रे वा मृण्मयेपि वा तोयस्थं येर्चयेद्देवं शालग्रामसमुद्भवं प्रतिमां वा महाभाग तस्य पुण्यमनन्तकं त
स्मात्पूज्यो हि महाभाग तोयस्थं पूजयेद्धरिं वीततापो नरस्तिष्ठेद्यावदाभूतसंप्लवमिति ज्ञेयः कालविकल्पोयं उत्सवस्तावतस्य
नः गंधोदकयुते पात्रे नित्यपूजां समाप्य च प्रतिवासदिनं पूजां समाप्य च प्रतिवासदिने रात्रौ देवं नीत्वा निजाश्रमे पंचोप
चारैः संपूज्य तीर्थप्रायपविसर्जयेत् आत्मानं गृहदारादीन् तेन तीर्थेन पावयेत् द्वादश्यां तु जले रात्रौ जलस्थं जलशायिनमि
ति इति वैशाखज्येष्ठयोः कृत्यं आषाढशुक्लद्वादश्यां तु रात्रौ शयनोत्सवः कार्योन्यथा तन्नाहिर्हिर्भवत्यारणा वाक्यतः भविष्ये
मिथुनस्थे सहस्रांशौ स्वापयेन्मधुसूदनं तुलाराशिगते तस्मिन्पुनरुत्थापयेत्प्रभुमिति गारुडे मिथुनस्थे सहस्रांशौ यो न
स्वापयति यो हरिं वैष्णवैः सह संभूय स नाहिहिस्तदा भवेदिति भविष्योक्तप्रकारस्तु शाखेत शयनोत्सवे पारणाहे सर्वे सो
घंटादीन्वादयन्बहु विधाय महतीं पूजां विसृज्याभ्यर्च्य वैष्णवान् शौनकोक्तप्रकारेण तन्नपूजां कथारणं कर्त्तव्यं वैष्णवैः

बि=

६१

61

सर्वैः संप्रदायानुरोधतः अस्मत्तत्त्वतदामोऽस्तु ते स्तुतामद्दृहन्नस्तस्मामाशात तयोः पवित्रं वितनं दिव्यरूपं देशोचं तेनाश्र
यंतं तं तवोऽस्थिरवन् इति ऋग्वेदे महोवाच याज्ञवल्क्यस्तस्मात्सुमानात्महिताय प्रमत्तगाहरिं भजेत्सुश्लोकमौलेर्वमा।
णप्रिनामसंदधत इति शातपथी श्रुतिः प्रतिदिनमाश्रुत्वचके सुत तेन जन्मांभोधीतं नेवेचर्षणंद्राः मूलेवा स्वादं दधत्यष्टरा
णलिङ्गान्यङ्गुत्नमायथान्यर्पयंत इति सामवेदे अग्निहोत्रं यथा नित्यं वेदस्याध्ययनं यथा ब्राह्मणस्य तथैवेदं तन्नमच।
क्रादियारणमिति यामस्मृतिः श्रुतिस्मृतिशतैः कृत्स्नमुपकारः प्रतन्यते बह्वृचपरिशिष्टे प्रोक्तोऽयः शौनकादि
भिः षोडशोपचारैर्भगवंतमभ्यर्च्य स्तोत्रैरेपरमेन्स्यामत् शन्नोमित्रः शंवरुण इत्येताभ्यां चक्रं शंखं वाभ्यर्च्य द्दा
दशावंतद्दिनज्ज्वरायाग्नेर्मकृते प्रथमस्य प्रचेतस इत्येताभ्यामभ्यावादध्यात् वैश्वानरस्य सुमतौ स्यामेत्यनयाग्निं
पवित्रैरत् पुरुषसूक्तेन षोडशाहुतीर्हुत्वा भगवंतं पुरुषसूक्तेनोपस्तुत्य योब्रह्माणमिति प्रकेनोदडवन्निपतेत्
अथ सुदर्शन महाज्वाल सूर्यकोटिसमप्रभ अज्ञानांधस्य मे नित्यं विष्णोमार्गं प्रदर्शय इतिमादाय ओं सुदर्शना
थ विद्महे महाज्वालाय धीमहि तन्नश्चक्रं प्रचोदयात् इति चक्राथातं पंचजन्य निजध्वांत ध्वंसपातककसंचयं पाहिमां
पापिनं घोरं संसारार्णवपातिनं इत्यादाय पंचजन्याय विद्महे हयवामनाय धीमहि तन्नो शंखः प्रचोदयात् इति
शंखयातमिति यएवं कुरुते विद्वान्ब्राह्मणः श्रोत्रियः शुचिः सर्वपापैः प्रमुच्येत विष्णुलोकं च गच्छति शयन्यांचैव

व॰ वोयन्यांचक्रतीर्थेनतथैवच शंखचक्रौविधानेनवह्निप्ततोभवेन्नरः इतिमुद्राधारणविधिः नीराज्यनरयानेथ्यारोप्यरामंससैवसेवैः
६२ गीतवादित्रघोषेणदेवीनीनाजलाशयं पुष्पांजलिप्रदायाथयानादुत्तारयेत्प्रभुं नीरेंद्विन्यामममाथ्यासहहस्तंदत्तोपवेश
येत् योनोद्विपाणिरावांतःकुर्यात्तंकल्यमाहृतःन्यासंहृत्वाथदेवंचस्वर्णाचर्मान्नवाकृतःतथापुरुषसूक्तेनोन्नरनारा
यणेनच पंचामृतेनसंस्नाप्यपूजाभ्यर्थ्यारहृन्नमंत्रेनोदेवैतिमंत्रेणजलेषुस्थापयेत्प्रभुं शेषपर्यंकवर्येस्मिनफलाम
णिगणामले श्वेतद्वीपांतरेदेवकुरुनिद्रांनमोस्तुते प्रथहृत्वामहापूजांगंधस्रग्धूपदीपकैः ध्वन्नताद्वलनन्यापैरा
धयस्वाघयहेहरेः स्वपितेत्वयिजगन्नाथजगत्सुप्तंभवेदिदं विबुद्धेचविबुद्धेतत्प्रसन्नोमेभवाव्ययः इतिसंप्रार्थ्यतस्याग्रेगृह्णी
यान्नियमानिमान् श्वेतद्वीपभोगिनाथेयोगिनाथेस्थितेन्नापि चातुर्मास्यव्रतेन्नजांदेहिलक्ष्मीपतेमम । लब्धानुज्ञां
शंखहस्तोयथाप्रोषितभर्तृकाचतुरोवार्षिकान्मासाश्चवोत्थापनावधि इमंकरिष्येनिर्विघ्नंकुरुमेच्युत इदंव्रतंमया
देवगृहीतंपुरतस्तवनिर्विघ्नंसिद्धिमायातुप्रसादात्तेरमापते गृहीतेस्मिनव्रतेदेवहीनपूर्वकृतेनविनिर्विघ्नंसिद्धिं पंचत्वंयदिमे
भवेत् तदाभवतुसंपूर्णंप्रसादात्तेरहूद्वह इत्यभ्यर्थ्याथदेवायशंखेनार्घ्यंनिवेदयेत् श्रावणेवर्जयेच्छाकंदधिभाद्रपदेत
था दुग्धमाश्वयुजेमासिकार्तिकेचामिषंत्यजेत् प्राणिगर्हणंचर्मांबुजंवीरंवीचपत्रकं श्मश्रुधारणशिष्टमन्नाद्यंयद्विस्मार
निवेदितं द्रव्यमन्नंमसूरंचमाषंचेत्यपुष्टथामिषं हव्यंतद्देशालभ्यफलमूलादिवर्जयेत् निष्पावीनाजमाषांश्चमसूरं ६२

संधितानिच हंताकंचकलिंगंचसूरणेदेवेनभक्तये। दिनिसम्मते: चतुर्थपीहमासेषुहविष्याशीनपायभाक् हैमांतिकंसि
तास्विन्नंधान्यंमुद्गायवास्तिलाः कलायकंगुनीवारावास्तूकंहिमलोचिका षष्टिकाकालशाकंचमूलकंकेमुकेतरत्
कंदंसैंधवसामुद्रेगव्येचदधिसर्पिषी पयोमसृत्सारंचपनसाम्रहरीतकी पिप्पलीजीरकंचैवनागरंगंचतिंतिडी
कदलीलवलीधात्रीफलान्यगुडमैक्षवं अतैलपक्वंमुनयोहविष्यान्नंप्रचक्षते अन्यान्वपिपुराणेषुउक्तान्यानिव्रतानितु
ततस्त्वाप्रजापालेराजन्याशास्त्रमंगलं शंखतीर्थंचसंप्राप्यगीतनृत्यादिनाहरिं परितोष्याथसंपूज्यवैसम्यवानरया
नकं भगवंतंसमारोप्यगीतवादित्रघोषतः आगत्यमंदिरेहृत्वामहानीराजनंप्रभोः विसृज्यवैसवान्देवमुपवेश्य
सुखंस्वपेत् इत्याषाढेशयनोत्सवः श्रावणस्यसितेपक्षेद्वादश्यांशोभनकादिभिः उक्तःसदाप्रकर्तव्यःपवित्रारोपणोत्सवः
तथाचवह्निचपरिशिष्टे मस्तानः सर्वतीर्थेषुसर्वयज्ञेषुदीक्षितः हरिस्त्वश्रीतिमाप्नोतियःपवित्रंसमाचरेत् विधिनाश्रा
ह्लाहहेनयानकुर्यात्पवित्रकं हरंतिराक्षसास्तस्यवर्षपूजादिकंफलमिति पाद्मे ऊर्जेव्रतमथोदोलाश्रावणेतंतुपू
जनंचैत्रेचदमनारोपमकुर्वाणोव्रजत्यधः इति पवित्रारोपणंविनाश्रावणेनभवेद्यदि कार्त्तिकव्रवधिमुक्तोसौकर्तव्यमि
तिनारदः इतिपवित्रनित्यता प्रयोगसारादुत्पत्तिःपवित्रस्यप्रतन्यते कनीयान्वासुकेनांम्नापवित्रोनामनागराट्
निराहाप्रव्रतोभूत्वावैदिकंशरदंशतं तपस्तेपेसमाश्रित्यदेवदेवंमहेश्वरं प्रसन्नतपसातस्मप्रत्स्नात्सहर्षोनमः

पं. प्रणतार्त्तिहरःशंभुरविराशीद्रुमापतिःप्रसादाभिमुखंदृष्ट्वादेवंसभुजगेश्वरःकंठाभरणतांशम्भुंवव्रेवरमनुत्तमं तथेत्याभाष्यतं
६३ तद्वद्धारयंसत्रिपुरांतकःप्रादात्तस्मैवरंचान्यमन्यविज्ञायात्मयोगिने येनावकृतमन्यंतेयथासंभावितोमया जपहोमादिकंते
षांफलंतवामेतन्निश्चयात् अत्रैवश्रावणेमासितत्तत्रैवापिवैल्लवे तस्मादाराधयंतत्तोनित्यनैमित्तिकोद्यताः वेदिकाः
63 शक्रहोमेनपूजांकुर्वंतितेनच त्वन्माहात्म्यात्वकोणानिवीतेनैवतांत्रिकाः आराध्यारोप्यप्रज्यायेदेवतायैपवित्रकमिति
श्रीपवित्रोत्पत्तिःनानागमोक्तमार्गेणतस्यकर्तव्यतोच्यते हैम्यंरौप्यंताम्र दौमैःसूत्रैःकौशेयपट्टजैःकुशैश्चकार्य्या
व= कर्पासैःब्राह्मणाकर्तितैःशुभैःकन्ययावर्तितैःस्यात्तुप्रक्षाल्यादिभिःकृतैःस्नानात्रिगुणितंसर्वंत्रिगुणीकृत्यशोधये
त् हस्तमंत्रेणपंचगव्येरद्भिःप्रक्षालयेत्ततःमूलेनाष्टोत्तरशतंगायत्र्यारामसंख्यया शर्वोदकेनाभिमंत्र्यापवित्राणिवि
निर्ममेत् दुग्धंदध्याज्यविण्मूत्रैःपंचगव्यक्रमंविदुः आप्यायस्वदधिक्राव्णोतेजोसिशुक्रमस्यथा गायत्र्यातोगंधद्वारांमं
ज्ञाःस्युःपंचगव्यके मधुवातेतिगायत्रीक्रमःपंचामृतेतथा इतिसूत्रशुद्धिः ततोत्तमपवित्रेतुअष्टोत्तरसहस्रतंतुभिःस
तन्यासहितद्वाभ्यांशताभ्यांमध्यमंस्मृतं साशीतिनाशतेनैवकनिष्ठंतत्समाचरेत् अष्टोत्तरंतदर्धार्धैनवसूत्रीक्रमेण
वा जान्वूरुनाभिपर्यंतमुत्तमादित्रयंभवेत् अष्टोत्तरसहस्रेणवनमालांसमाचरेत् उत्तमस्यपवित्रस्यद्वैगुण्येनापिभावये
त् आरभ्यमुकुटंयावत्सूत्रेविरचिताशुभा आपादलंबिनीमालावनमालाप्रकीर्तिता यजमानपवित्रंवाधिवासनय

कुत्रचित् विघ्नो भवतु तद्दानेन कर्तुः स्यादशुभं फलं पवित्रं परया भक्त्या
तस्मात्कुर्वीत = ४

वित्रकं कनिष्ठेन समं कार्यं मध्यमेव समं गुरोः स्वेनैः पवित्रं कुर्वीत मध्यमेन समं शुभं साधारणपवित्राणि त्रिभिः सूत्रैः समा
चरेत् उत्तमं तु शतग्रंथिपंचाशद्ग्रंथि मध्यमं कनिष्ठं तु पवित्रं स्यात् षड्विंशद्ग्रंथि शोभनं षड्विंशच्चतुर्विंशद्द्वादशेति च केचन च
तुर्विंशद्द्वादशाष्टाविंत्येके मनयो विदुः ग्रंथ्यष्टपर्वमात्रं तु कुर्याद्ग्रंथिमथोत्तमे तदर्द्धेन तु वर्द्धेन मध्यमे च कनिष्ठिकं
ग्रंथीन् कुर्वीत सर्वत्र सहस्रान्तमनोहरान् नैव विषमसंख्याकान् ग्रंथीन् कुर्वीत शोभनं कुंकुमे रोचनं चैव कर्पूरेण विमि
श्रितं ततोभिमंत्रणं कुर्यात् इदं विष्णुश्च मंत्रतः द्वादशाक्षरमंत्रेण वा सर्वसाधारणस्मृतः त्रिभिरुत्तमसूत्रैः स्यात् देवाधिवा
सके हरिर्मध्यमेभिमंत्रः स्यात् कनिष्ठे तु सदा स्मृतः इति पवित्रलक्षणं ततस्तानि पवित्राणि वेणुवेपटले शुभे संस्थाप्य
शुचिवस्त्रेण विधाय प्रतोत्पलेन अथ तानि समितानि वेष्टनीकुर्यात्तत्र विशताङ्कुशैः मंत्रयेन्मूलमंत्रेण पंचगव्येन शोधयेत्
तानि कृत्वा तेषां नामानि संस्थान्समाचरेत् ततस्तु सर्वतोरक्षां कृत्वाग्निहोमं समाचरेत् स्वयं तु भगवन्मूर्त्तीं महतीं च समाच
रेत् महास्नानं प्रकुर्वीत उपचारैस्तथैव च देवस्य सर्वतस्थाप्यं दंतकाष्ठं जलं कुशाः मृत्तिकां च हरिद्रां च कुंकुमं गोरोचनादि
च पादुकोपानहौ छत्रं चामरं व्यजनं तथा व्रीह्यादीनि च धान्यानि पुरतः स्थापयेत्तथा दंडवस्त्राणि पात्रे च स्नानोत्तरे नानाविधै
रपि वैदिकैश्च जपैर्देवं यथावत्प्रतिरोपयेत् क्रियालोपविघातार्थं यत्त्वया विहितं प्रभो मयैतत्क्रियते देव तत्र तत्र पवित्र
कं नमे विघ्नो भवेदत्र कुरु नाथ दयां मयि सर्वथा सर्वदा विष्णो मम त्वं परमा गतिः उपवासेन देवेश तोषयामि जगत्पते काम

चं.

६४

64

कोधादयोप्येतेनमेसर्वब्रह्मयात्मकाः ब्रह्मप्रभृतिदेवेशायावद्देशेषिकंदिने तावद्ध्यानतयाकार्यासर्वस्यासनमोस्त्वेत एवंवि।
त्वाप्यदेवंसांगरूपादीप्रणाम्यच कुर्वीतवैस्नवैः साईयविज्ञेयगंहविः ओंमेयुगंपाद्वनाख्ये सर्वतोभद्रकेशुभे स्थाप
येत्पुरतोविस्तोत्रमन्त्रसूत्राणिप्रजयेत ओंसर्ववित्सर्वस्ययागस्यपवित्रीकरणायभोः विस्नलोकात्पवित्राय आगच्छेह्नत।
मोस्त्वेत ब्रह्मेतेनवाह्ययेत्सूत्रंमूलमन्त्रयेतेनच उन्नमादित्रयेविज्ञानसमेरेदेवत्रयंतथा गणान्वित्रयेचेवध्यायेल्लोकत्रयं
तथा प्रकृतिवनस्पर्वायांमालायांनिविलात्मिको ध्रुलोकंमोक्षदेसूत्रेध्यायेतत्भावशालिनि ओंसर्वाभरणविज्ञोगसर्व
देवतानमस्कृत लावण्यरूपविश्वात्मनजेष्ठसूत्रंसमाश्रयं ओंसर्वलक्ष्मीकरश्रीशसर्वज्ञानसमात्मक सर्वाधारस्थ
राद्रूपसर्वकर्त्रीप्रजापते सर्वगात्मेशासूत्रेस्मिन्सान्निध्यंकुरुतेनमः सर्वरत्नोज्वलाकारब्रह्माण्डब्रह्मरोचिषा सकृदोत्र
मसर्वांगशिरःसूत्रेस्मिंहिभो प्रकृतेजगतःकत्रिंसर्वालावण्यदायिनि श्रीसूत्रेसर्वकल्याणिसान्निध्यंकुरुतेनमः
उन्नमादीनिसूत्राणिक्रमादालभ्यपाणिना श्रुतिभिर्मन्त्रयेद्देतैःप्रजयेन्मूलमन्त्रतः ब्रह्माविस्नुर्महादेवात्रिसूत्रीदेवता
स्मृताः ओंकारमामवक्षीवब्रह्मानागपशीरविः शिवश्चविश्वेदेवाश्चनवसूत्राधिदेवताः क्रियाचपौरुषीवीराविज्ञ
येषापराजिता मनोन्मयीजयाभद्रामुक्तिस्त्रिसूत्रेशदेवताः ध्यानावासामृतीकृत्यगंधपुष्पाक्षतैः धूपदीपान्नना
ह्वैलेःपवित्रंविनियायजेत ब्रह्मदेवकरेविहानपदसूत्रमुसङ्गं वितस्तिमानकेदोरंवध्नीयात्मंगलात्मकं ओंसंवत्सर ६४

कृतं वा यः संपूर्णफलदो पियत् पवित्रारोपणायैतत्कुरु कं यत्नेन नमः मूलसंपुटितादस्माद्धन्योपवित्रकं नीराजयेत्ततो देवं
मंगलाद्यघोषपूर्वकं नैवेद्यं विविधं दद्यात्ताम्बूलमनुलेपनं उपनिवेद्य ततो देवं जितमित्यादिभिस्तवैः मंत्रेणाथ सुरेशातं दे
वं देवं निमंत्रयेत् आमंत्रितोसि देवेश पुराणपुरुषोत्तम प्रातस्त्वां पूजयिष्यामि सान्निध्यं कुरु केशव ॐ क्षीरोदधिमहा
नागशय्यावस्थितविग्रह प्रातस्त्वां पूजयिष्यामि सन्निधौ भव ते नमः निवेदयाम्यहं तुभ्यं प्रातरेतत्पवित्रकं सर्वथा सर्व
दा विष्णो नमस्ते तु प्रसीद मे निपत्य दंडवद्भूमौ दत्त्वा पुष्पांजलिं पुनः पूजितान्यथ सूत्राणि कुंभं तत्र पुरःस्थितं श्रवेणास
वं तो रत्नकवचेनावगुंठयेत् रक्षाचक्रमंत्रेणान्तं हरेर्मंत्रेणाथवा ब्राह्मणेभ्यो नमस्कृत्य गुरुपादौ प्रणम्य च गीतमंगल
निर्घोषैः कुर्याज्जागरणं ततः अधिवासविधिः प्रोक्तः कथितो नारदाद्विधिः इति पवित्राधिवासनं ततः प्रातः समुत्थाय पूज्या
तो देवं यथोदितं नित्यपूजां ततः कृत्वा पवित्रारोपणं तथैव च नीराजयेच्छुभैः दीपैर्मंगलाद्यघोषपूर्वकं स्तवनाच विविधैस्तोत्रैः।
नत्वा देवं सुरार्चितं ततो मंगलनिर्घोषैः शंखतूर्यादिभिः स्तवैः गंधपुष्पादिनाप्युक्तं दद्याद्देवाय सूत्रकं ॐ राम राम नमस्तुभ्यं
गृहाणेदं पवित्रकं पवित्रीकरणार्थाय वर्षपूजाफलप्रदं पवित्रकं कुरुष्वाद्य यन्मया दुष्कृतं कृतं शुद्धो भवाम्यहं देव त्व
त्प्रसादात्सुरेश्वर मूलसंपुटितो ह्येष पवित्रारोपणे मनुः संपाद्याहं त्रिदेवेभ्यस्ततो दद्यात्स्वनामभिः नैवेद्यं तु महाप्र
वं ततो दद्याच्च भक्तितः नीराजयेत्ततो देवं रामकांतं समंगले संवीज्य चामरैः प्रणिपत्य दर्पणं दर्शयेत्ततः विवियातिव

च०
पुष्पाणि दत्वा तु पुष्पांजलिं तथा प्रार्थयेद्देवदेवेशं मंत्रैरेभिर्यथाविधि मणिविद्रुममालाभिर्मंदारकुसुमादिभिः इयं सांव
त्सरी पूजा तवास्तु गरुडध्वज वनमाला यथा देव कौस्तुभं सततं हृदि तद्वत्पवित्रतंतूंश्च पूजां च हृदये वह जानताजानता वा
६५ पि न कृतं यन्न वार्चनं केनचिद्विघ्नदोषेण परिपूर्णं तदस्तु मे मंत्रहीनं क्रियाहीनं भक्तिहीनं जनार्दन यत्पूजितं मया
देव परिपूर्णं तदस्तु मे अपराधसहस्राणि क्रियंतेहर्निशं मया दासोयमिति मां मत्वा क्षमस्व मधुसूदन नियत्यदे
65 उदकूमो भक्तियुक्तेन चेतसा प्रणमेद्देवदेवेशं रामामिष्टार्थदं बुधः ततः पवित्रं गुरवे दद्याद्यथादिष्टवैकं अर्थेतत्पूज
येद्गुरुमाखणिवस्त्रानुलेपनैः ब्राह्मणांश्च वासोभिर्गंधपुष्पादिनार्चयेत् भक्त्या प्रतोषयेत्तांश्च वस्त्रभोजनकांच
नैः मासं पक्षमहोरात्रं त्रिरात्रं धारयेत्तथा देवं तत्र सदर्भं देशकालविवत्तया अन्यहं स्नानकार्यादि सूत्राणपुत्रा
र्पं कारयेत् अभिषिच्यार्घ्यतोयेन पुनर्देवं निवेशयेत् अथातो देवमभ्यर्च्य विशेषात्पुष्पचंदनैः नैवेद्यं विविधं
दत्वा ततः सूत्रं विसर्जयेत् ॐ सांवत्सरीं शुभां पूजां संपाद्य विधिवन्मया व्रजेदानीं पवित्रत्वं विष्णुलोकं विसर्जितं
यावद्देवपवित्राणि तावत्तिष्ठेत्समाहितः ब्रह्मचारी हविष्याशी देवपूजापरायणः पवित्रारोपणं कालेन करो
ति कदाचन तदा यतं जपेन्मंत्रं स्तोत्रं वापि समाचरेत् इति पवित्रारोपणं इति श्रावणकृत्यं अथ भाद्रपदे शुक्लद्वा
दश्यां पाकर्णिकोत्सवः कर्तव्यो वैष्णवैः सार्इगायन्स्तुत्सववडरेः तथा च भविष्योत्तरे पार्थ भाद्रपदे मासि पक्षादश्यां सि ६५

नेहति कटदानंभवेद्दिव्यंमहापातकनाशनमिति प्रायश्चित्तवरीत्यातुदेवंनीत्वाजलाशयं कटदानोत्सवंकु
र्वैइतिसंकल्प्यपूजयेत् देवदेवंजगन्नाथयोगिगम्यंनिरंजनं कटदानंकरिष्यामिप्राप्तेभाद्रपदेशुभे अनेकक
र्णिकावह्निंदत्वागोप्रकल्पयेत् महापूजांततःकृत्वापूर्ववत्स्वगृहंव्रजेत् इतिकटदानोत्सवः इतिभाद्रपदं
कृत्यं आश्विनस्यसितेपक्षेदशम्यांविजयोत्सवः कर्त्तव्यःसज्जनैःसार्द्धंसर्वत्रविजयार्थिभिः हनूमद्वाक्यमाक।
र्ण्यहृष्टातिजनकात्मजा आनंदपूर्णैःकपिभिर्विज्ञापितमुपस्थितं रथमारोप्यदेवेशंसर्वालंकारभूषितं सौमि
त्रिणायतवीणापाणिंतंकोचवरांतकं स्वलीलयाजगत्त्रातुमाविर्भूतमजंविभुं रथैरश्वैःगजैःपद्भिर्मोमित्री।
सुग्रीवादिभिः युतंराजोपचारैस्तंशमीप्रतिसमापयेत् शमीविसर्जनंतत्र्वैइतिसंकल्प्यपूजयेत् विसुयर्मो
क्रमार्गेणयात्रानिर्विघ्नसिद्धये शमीपुरंसितारामंभक्तानामभयंकरं अर्चयित्वाशमीवृक्षमर्चयेच्चततःप्रमा
न् शमीशमयतीपापंशमीलोहितकंटकी धरित्र्यर्जुनबाणानांरामस्यप्रियवादिनी करिष्यमाणयात्रा
यायथाकालंसुखंमया तत्रनिर्विघ्नकर्त्रीत्वंभवश्रीरामपूजिते गृहीत्वासाक्षतांआर्द्रांचशमीमूलगतांमृदं गी
तवादित्रनिर्घोषैस्ततोदेवंगृहंनयेत् केचिद्देवलत्रभाव्यंकेचिद्राज्यंतवानरैः केचिद्दक्तमुखैर्भाव्यंकोशले
इस्यवहये निर्जितारातमाहेन्याविरोगजगतीतले रामराज्यंरामराज्यंरामराज्यमितिब्रुवन् आनीयस्था

च. पयेत्तस्यां दिव्यसिंहासने विभुं ततो नीराज्य देवेशं प्रणमेद्दण्डवद्भुवि ततोपभक्तवस्त्रादि धारयेत्स्वजनैः सह इति विष्णु
धर्मोक्तमाश्विनकृत्यं प्रारभ्यैकादशीं शुक्लामाश्विनस्य तु जागरं प्रबोध्य देवं कुर्वीत स्कांदवाक्याद्द्विजोत्तमाः जा
६६ गरं कार्त्तिके मासि यः करोत्यरुणोदये दामोदराग्रे गोविंद गोसहस्रफलं लभेत् कार्त्तिके पश्चिमे यामे स्तवं गी
तं करोति यः वसेत्स श्वेतद्वीपे पितृभिः सह नारद। न करोति नरो मूढः कार्त्तिके हरिजागरं सयाति नरकं घोर
66 मिति पाद्मे विधानतः नीराज्य संततो स्नायाद्विधिवत्तर्पयेद्देवः व्रतं चरेत्तथा किंचित्कृत्वोर्जे माहिमानकं प्रव्रजेन
दिपेयस्तु मासं दामोदरप्रियं तिर्य्यग्योनिमवाप्नोतीत्यादि पाद्माभिधानतः अथ कार्त्तिके शुक्लके हरिनातमप्राग
धारणं शायत्सक्तप्रकारेण स्वच्छमारोप्य माधवं धौतांघ्रिपाणिः कुर्वीत संकल्पं वैष्णवैः सह पञ्चगुणविशिष्टायां।
बोधिव्यामिंदिरापते कुर्वे प्रबोधमथवा प्रोक्तान्मंत्रान्पठेत् ब्रह्मेंद्ररुद्राग्निकुबेरसूर्य्यसोमादिभिर्वंदितवंदना
य बुध्यस्व देवेश जगन्निवासमंत्रप्रभावेन सुखेन देव इयं तु द्वादशी देव प्रबोधाय विनिर्मिता त्वयैव सर्वलोका।
नां हितार्थं शेषशायिना त्वयि सुप्ते जगन्नाथ जगत्सुप्तं भवेदिदं उत्थिते चेष्टते सर्वमुत्तिष्ठोत्तिष्ठ माधव इदं विष्णु
रनेनाभ्रतल्पाद्गुत्थापयेत्प्रभुं प्राजापत्यं च गायत्र्यं वैष्णवं सर्वकामदं उत्तिष्ठोत्तिष्ठ गोविंद योगनिद्रां विहाय च
अनेन मंत्रेणोत्थाय घंटावादित्रनिःस्वनैः तीरं समुपवेश्येशं महान्तं यदमर्चयेत् सोमाभ्यदभ्रकरुणो भगवा

स्वहस्तैः प्रेमस्मितेनननयनांबुरुहं हविर्जंभजेत् उत्थायविश्वविजयाय वनाविषादं मध्याग्निरापतयतात्स्वकृषः प्रणाणः इ
तिपुष्पांजलिंदत्वासक्तमाथर्वणं जपेत् स्नापयेद्गायत्र्यंपंचामृतैः पुरुषसूक्तेननीराजयं मंत्रविन्यस्य वस्त्रालंकार
चंदनैः स्रग्धूपदीपदिव्यान्नतांबूलैस्तोषयेद्विभुं एवंकृत्वामहापूजांगृहीत्वासाक्षतंजलं प्रतिमासव्रतान्कृत्वारा
घवायतिवेदयेत् अधिष्ठितेमयानानाचातुर्मास्यव्रतैः प्रभुः प्रभूतयानकस्तांतेराघवः प्रीयतांमम एवंव्रतान्यर्पी
यित्वास्तुवीतपरमाद्भुतः कृतिस्तुत्यावेदस्वंदिवोधमानंरमापतिं जयजयेत्यादिवेदस्तुतिः स्वस्त्यस्तुविश्वस्यखलः
प्रसीदतांध्यायंतुभूतानिशिवंमिथोधिया मनश्चभद्रंभजतामथोक्षजेत्स्त्वावेशपतनोनोमितिरप्यहैतुकी इत्याशिवःस
मभ्यर्थ्यगीतवाद्यजयः स्वनैः पूजांचाखिलयापेभ्योसक्तायांतिहरेः प्रदद्युक्तमेत्यादिवाहेमरकतरणाकिंकिणी
जालमाला रत्नाढ्यैर्मौक्तिकानामविरतमणिभिः संभृतैस्त्रैवहारैः हैमैः कुंभैः पातुकाशिवतातफविभिः भूषितैः के
तुमद्भिः छत्रैर्बलशवंयोदुरितहरहरैः पातुजेत्रोरथोवः पलायधपलायध्वंरेरेदितिजदानवाः सरत्नणायलोकानां
रथारूढोत्रकेशवः इत्यादिविस्मयमौक्तमंत्रैः संतोष्यसादरं प्रसादमालांतत्रहरेर्गृहीयाद्भक्तिभावितः जयदेव
महादेवजयरामाविलेम्बरात् वरदेशाविलंवरतरत्नजगत्पते जयसीतापतेदेवजयदैत्यनिषूदन देवदेवाखि
लाधारयाहिनः शरणागतान् नत्वैपर्वादिर्यमंगवतिप्रेमवादजयस्वनैः भ्रामयेत्संपदनंविशाः परमध्येसमंततः

चं.
६७
67

रथस्याकर्षणं कुर्वंतो दैत्यनायकाः सुराश्च सिद्धसंघाश्च मुनिगंधर्वमानवाः यावत्पदानि कृष्णस्य रथस्याकर्षणे नरः
करोति क्रतुभिस्तानि तुल्यानि तत्र नायक: रथेन सह गच्छंति पृष्ठतोग्रतः महाविष्णुसमास्तेन भवंत्यत्र भवाश्च
पि श्रीकृष्णरथयोग भो ये प्रकुर्वंति वदंति च जयेति च पुनर्यैवै तेषां लोकाः सनातनाः रथस्थितेन देवेन विप्र पूजितोम
धुसूदनः ददाति वांछितं तेषामंते च परमां गतिं दोलायमानं गोविंदं रथस्थं मधुसूदनं तृणं भक्त्या सकृद्दृष्ट्वा
पुनर्जन्म न विद्यते रथेन भ्रममाणं ये न गच्छंति जनार्दनं विप्रा वेदविदस्तेपि विज्ञेयाः श्वपचाधमाः येषां गृहागतो
याति रथस्थः श्रीनृकेसरी पूजितो नैस्तैः प्रकर्त्तव्या वित्तशाठ्यविवर्जितैः अनर्चितो यदा याति प्रमादात्स्वगृहाद्बहिः
पितरस्तस्य विप्रेंद्र यावत्संवत्सरं नृप स्त्रियोपि भक्तिमायांति रथयात्रापरायणाः नीराजनेन गीतेन वाद्येन मंडले
श्वराः रथोत्सवं समादृत्य कलौ वित्तं त्यजेद्धियः सशैलवनदेशाढ्येन दत्तावसुंधरा इति पद्मपुराणोक्तेर्भ्रमयित्वा
रथं गृहं गत्वा नीराज्य देवं प्रांशयीत राघवं स्मरन् इति रथमहोत्सवः पौर्णमास्यां तु संध्यायां कर्त्तव्यस्त्रिपुरोत्सवः
दृष्ट्वा प्रदीपं नो विप्र जन्मिनः श्वपचा अपि इति स्कांदे त्रिपुरोत्सवः इति कार्त्तिककृत्यं मार्गशीर्षे एकभक्तं कृत्वा योभ्य
र्चयेद्धरिं भोजयित्वा द्विजान्भक्तः स्यादित्याह कलिप्रियः नक्तव्रतेन यो मासं मार्गशीर्षे हरिप्रियं नयेद्देवो नरो या
ति विष्णुलोकं सनातनं इति विष्णुधर्मे मार्गशीर्षकृत्यं पौषस्यैकादशीं [illegible]क्तो मासमभ्यस्य स्थंडिलेशयः मासमात्रं व्र ६७

श्रु =

प्रीतये हि वारं स्नानमाचरेत् त्रिकालमर्चयेद्रामं नक्तभोगी जितेन्द्रियः माघस्य द्वादशी शुक्ला यावत्संपूर्णफलप्रदा मासम
ईजवर्द्धवादशग्रहं वा तदर्द्धकं कृत्वा याति हरेः स्थानं पूजां वदमतोत्सव विसृज्य निवेदितान्नेन यजेद्देवं दैवतान्तरं पितृ
भ्यश्चैव तद्देयं तदानन्त्याय कल्प्यते पितृप्रीणनं तयोर्दद्याद्धारयेत्परमात्मने रेतेनादाः पितरस्तस्य भवन्ति लोकशोभा।
गिनः गीतैर्वाद्यैश्च नृत्यैश्च दधिभक्तं समर्पयेत् अर्चयित्वा हरेर्भक्त्या प्रसादादनयेन्नरः यः प्रसादं हरेर्भक्त्या गृ
ह्णाति प्रददाति च भुनक्ति वैष्णवैः सार्द्धं मोदते तत्फलमश्नुते इति विष्णुधर्मे माघपूर्णायां दध्योदनोत्सवः तपस्यपौ
र्णमास्यां तु कुर्यादिह हौलिकोत्सवं वसन्तोत्सवं प्रकुर्वीत परमानन्दरूपिणे प्रभाते विमले जाते प्रतिपद्यास्फोटाद
ये कृत्वा चावश्यकं कर्म संतर्प्य पितृदेवताः वन्दयेद्धौलिभूतिं च सर्वदुष्टोपशान्तये वन्दितासि सुरेन्द्रेण ब्रह्मणा
शंकरेण च अतस्त्वं पाहि नो भूते भूतेभ्यो भूतिप्रदा भव प्रातर्वसन्तसमये रमणीरमाया अभ्यर्च्य चन्दनरमालमृदुप्रवा
लैः प्रार्थ्यानि चूतकुसुमानि निवेद्य देवे संतोषहृद्विविधगीतविनोदनृत्यैः मण्डिते च चिते शुभे उपलिप्ते गृहाजिरे चतुष्कं
कारयेद्रम्यं वर्णकैश्चापि तत्र तैः शुभैः तन्मध्ये स्थापयेत्पीठं श्लक्ष्णवस्त्रोत्तरच्छदं अथ तत्र पूर्णकलशं स्थापयेत्पल्लवैर्युतं
आसने चोपविष्टस्य ब्राह्मणैर्घोषेण भारत अभिषेकं प्रकर्तव्यः सह देवैश्चूतपल्लवैः कुसुमैः स्नेहतत्तत्स्मवसन्तनवपल्लवैः सं
शयामि सुखदमायुरारोग्यवर्द्धनं येऽपि बन्ति वसन्तादौ हूतपुष्पं सचन्दनं सम्यक् हृदिस्य का [illegible] जते कुर्वते जनाः
अनन्तरं द्विजेन्द्राणां सूतमागधवन्दिनां दद्याद्दानं यथाशक्त्या कामात्मा प्रीयतामिति ततो भोजनवेलायां स्कन्दपा

चं॰ गोवत्सद्विने प्राशयेत्प्रथमंचान्नंततोभुंजीतकामतः सायंचूतककाम्येनतत्कंदर्पीदग्धांविशून् नूतनकुंभांभसाचूतपल्ल्वा
वैरभिषेचयेत् एवंयःकुरुतेपार्थश्रणोक्तफाल्गुनोत्सवं मत्प्रसादाचुसिध्यंतितस्यसर्वेमनोरथाः हुतेनुषारसमये
६८ सितपंचदश्यांप्राप्तवसंतसमयेसमुपस्थितेच संप्राश्यचूतकुसुमंसहचंदनेनसत्यंहिपार्थपुरुषोऽथशतंसुखीस्यात्
इतिभविष्योत्तरेश्रीभगवद्गुक्तोवसंतोत्सवः इतिफाल्गुनकृत्यं अधिमासेतुसंप्राप्तेस्नात्वासीतापतिंहरिं सुवर्णं
चाज्यसंयुक्तंत्रयस्त्रिंशदपूपकं दद्याच्चवेदविदुषेब्राह्मणायाकुटुंबिने नश्यंत्यकरणोत्पीडिंपुण्यंद्वादशमासजं
68 इतिभविष्योत्तरेअधिकमासकृत्यं द्वादशस्वपिमासेषुपक्षयोरुभयोरपि विधातव्यःप्रकर्त्तव्यएकादश्यांचजागरः
दशम्यांप्रातरुत्थायकृतमैत्रादिकोब्रवीत् देवार्चनक्रियांकृत्वाकुर्यात्संकल्पमादतः दशमीदिनमारभ्यकरिष्ये
हंव्रतंतव त्रिदिनंदेवदेवेशनिर्विघ्नंकुरुकेशव इत्युच्चार्यार्पयेत्पुष्पांजलिंश्रीरामपादयोः शंखोदकेनसंकल्पप्रणामे
दंडवद्धरेः इतिदशमीसंकल्पः एकादश्यांतुपूर्वाह्णेनिर्वर्त्यदंतधावनं स्नात्वादेवार्चनंकृत्वाव्रतसंकल्पमाचरेत् एका
दश्यांनिराहारस्थित्वाहमपरेहनि भोक्ष्यामिपुंडरीकाक्षशरणंमेभवाच्युत इतिचांजलिपात्रेणार्पयेद्देवलवाक्यतः
गृहीत्वौदुंबरंपात्रंवारिपूर्णमुदङ्मुखः उपवासंगृहीत्वाथमंत्रपूतंजलंपिबेत् इत्येकादशीसंकल्पः कृत्वान्नावपूपकं
सर्वंद्वादश्यांव्रतमर्पयेत् अज्ञानतिमिरांधस्यव्रतेनानेनकेशव प्रसीदसुमुखोनाथज्ञानदृष्टिप्रदोभव इतिद्वादशी
संकल्पःभविष्योक्तप्रकारेणकुर्याद्धित्रिदिनंव्रतं प्रसिद्धत्वान्नदस्माभिःकर्त्तव्यंतन्नप्रपंचितं कृष्णजन्माष्टमीमाख्यायर्म

तोनाराम्मोदिता नत्नकाम्नात्नविज्ञेयावैश्मवीवैश्मवेनैवैः प्रसिद्धत्वान्नचोच्यंते ग्रंथविस्तरभीतितः प्रसिद्धस्यत्तसंकोचेप्र
सिद्धस्यविस्तरः चैत्रादिद्वादिनोत्स्वाभिः कर्त्तव्यस्यशान्तद्दष्टये ब्रह्मातंदेनिमग्नस्यतालेमेस्यान्तिस्थिरंमनः तत्पादपद्मंग
येनयथास्याज्ज्ञानकीपते नकोनतायेनतनोस्तिमेयतः प्रकाशितातेचंनचंद्रिकेयं तद्देहभवत्वसहत्तेनयस्मात्न
स्मात्नदन्यंतदिहरामचंद्र रामोस्मीत्यतियत्नधीरनिरंतं रामंभजेत्नहृद्येयद्रामेणनियुक्तमेतदखिलंरामायतन्चार्पये
रामादेतदभिन्नमेवचरितंकोवेत्तिरामस्यतद्रामेसर्वमिदंविलीयतइतोमेरामसाम्यंततः कार्त्तिकेशपदशार्कयोरक्ष
यतेस्मत्सादेवमैथिलीदात्तनंचविभीषणेनवद्धविधेयस्तेहृप्रतः सांप्रतं संसारदावानलतायशांन्त्यैश्रीरामचंद्रार्चन
चंद्रिकेयं स्यात्संहितामार्गमुपाश्रयद्भिर्भवादिभिर्निर्मितमोक्षयंत्या पटलैः पंचभिः प्रोक्तश्रीरामार्चनचंद्रिका आ
नंदवननाम्नाहिकविनाहरितुष्टये ॥ इतिश्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमन्मुकुंदवनश्रीचरणशिष्यानंदव
नविरचितायांश्रीरामार्चनचंद्रिकायांपंचमः पटलः संपूर्णः समाप्ताचेयंरामार्चनचंद्रिका ॥ संवत् १९ २५ ॥

69

